

**A Mátrabérc – Fallóskúti-rétek (HUBN20049)
kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
Natura 2000 fenntartási terve**

Eger, 2025

Készítette:
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

Elérhetőségei:
Postacím: Eger 3304, Sándor u. 6.
Tel: 36-412-571; Fax: 36-412-791
e-mail: titkarsag@bnpi.hu
honlap: www.bnpi.hu

Felelős tervező:
Schmotzer András
Dr. Szomorad Ferenc

Közreműködő kutatási partner:

Közreműködő szakértők:

Magos Gábor
Schmotzer András
Dr. Sramkó Gábor
Dr. Standovár Tibor
Dr. Szomorad Ferenc
Dr. Tímár Gábor
Urbán László

Térképeket készítette:
Kalmár Zsuzsanna

Fotókat készítette:
Dr. Szomorad Ferenc

A tervdokumentáció „*A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken*” (Svájci-Magyar Együttműködési Program; végrehajtási megállapodás száma: SH/4/8) c. projektben készült dokumentáció (2016. február; szerkesztette: KÖRTÁJ Tervező Iroda Kft.) jelentős mértékű átdolgozásával készült.

Tartalomjegyzék

I.	Natura 2000 fenntartási terv	5
1.	<i>A terület azonosító adatai</i>	6
1.1.	Név	6
1.2.	Azonosító kód	6
1.3.	Kiterjedés	6
1.4.	A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	6
1.4.1.	<i>Jelölő élőhelyek</i>	6
1.4.2.	<i>Jelölő fajok</i>	6
1.5.	Érintett települések	7
1.6.	Egyéb védettségi kategóriák	7
1.7.	Tervezési és egyéb előírások	9
1.7.1.	<i>Természetvédelmi kezelési terv</i>	9
1.7.2.	<i>Településrendezési eszközök</i>	9
1.7.3.	<i>Körzeti erdőtervek</i>	10
1.7.4.	<i>Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek</i>	11
1.7.5.	<i>Halgazdálkodási tervek</i>	11
1.7.6.	<i>Vízgyűjtő-gazdálkodási terv</i>	11
1.7.7.	<i>Egyéb tervek</i>	12
2.	<i>Veszélyeztető tényezők</i>	12
3.	<i>Kezelési feladatok meghatározása</i>	22
3.1.	Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	22
3.1.1.	<i>Fő célkitűzések</i>	22
3.1.2.	<i>További célok</i>	23
3.2.	Kezelési javaslatok	24
3.2.1.	<i>Élőhelyek kezelése</i>	30
3.2.1.1.	KE-1 kezelési egység: Lejtősztyepprétek, sziklagyepek és sziklai cserjések ...	30
3.2.1.2.	KE-2 kezelési egység: Kékperjés rétek, kaszálórétek, sovány gyepek, jellegtelen gyepek	33
3.2.1.3.	KE-3 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	36
3.2.1.4.	KE-4 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek	45
3.2.1.5.	KE-5 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, mészkérülő erdők	54
3.2.1.6.	KE-6 kezelési egység: Sziklaerdők és törmeléklejtő-erdők	57
3.2.1.7.	KE-7 kezelési egység: Égerligetek és egyéb higrofil élőhelyek	61
3.2.1.8.	KE-8 kezelési egység: Regenerálódó cserjések és spontán erdők	65
3.2.1.9.	KE-9 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők	68
3.2.1.10.	KE-10 kezelési egység: Egyéb területek	72
3.2.2.	<i>Fajvédelmi intézkedések</i>	73
3.2.3.	<i>Kutatás, monitorozás</i>	74
3.2.4.	<i>Mellékletek</i>	76
3.3.	A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	84
3.3.1.	<i>Agrártámogatások</i>	85
3.3.2.	<i>Pályázatok</i>	88
3.4.	A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	89
3.4.1.	<i>Felhasznált kommunikációs eszközök</i>	89
3.4.2.	<i>A kommunikáció címzettjei</i>	89
3.4.3.	<i>Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel</i>	91
	Egyeztetést követően kerül kitöltésre.	91
II.	A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció	92

1.	<i>A tervezési terület alapállapot jellemzése</i>	93
1.1.	Környezeti adottságok	93
1.1.1.	Éghajlati adottságok	93
1.1.2.	Vízrajzi adottságok	94
1.1.3.	Talajtani adottságok	94
1.2.	Természeti adottságok	95
1.2.1.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek	98
1.2.2.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok	123
1.2.3.	A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok	125
1.2.4.	A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok	136
1.3.	Területhasználat	138
1.3.1.	Művelési ág szerinti megoszlás	138
1.3.2.	Tulajdoni viszonyok	139
1.3.3.	Területhasználat és kezelés	139
2.	Felhasznált irodalom	157
3.	Térképek	160
4.	Fotódokumentáció	170
5.	Jóváhagyó nyilatkozat	180

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Mátrabérc – Fallóskúti-rétek kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20049
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1506,88 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2022. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. Jelölő élőhelyek

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

- 40A0* Szubkontinentális peri-pannon cserjések
- 6190 Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*)
- 6240* Szubpannon sztyepppek
- 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)
- 6520 Hegyi kaszálórétek
- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
- 9180* Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői
- 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulusszal*
- 91H0* Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

(kiemelt jelentőségű faj*)

- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)
- kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*)
- nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)*
- csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)*
- magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat, és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Vármegye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Bátonyterenye	Nógrád	379,06	25,15	4,78
Pásztó	Nógrád	120,06	7,97	1,65
Mátraszentimre	Heves	1007,76	66,88	47,33
Összesen:		1506,88	100,00	-

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés (ha)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
országos jelentőségű természetvédelmi terület	-	Mátrai Tájvédelmi Körzet	1463,62 ha / 97,13%	137/2007. (XII. 27.) KvVM rendelet
erdőrezervátum	ER-55	Csörgő-völgy Erdőrezervátum	133,10 ha / 8,83%	3/2000. (III. 24) KöM rendelet
különleges madárvédelmi terület	HUBN10006	Mátra	1506,88 ha / 100%	275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet; 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet
<i>ex lege</i> forrás	f090350012	Névtelen-forrás 1.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350013	Szentkút (Fallós-kút)	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350014	Névtelen-forrás 2.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350018	Köpő-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350020	Névtelen-forrás 6.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350021	Csörgő-völgyi-forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350022	Névtelen-forrás 7.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350023	Zoltán-forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350024	Névtelen-forrás 8.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350025	Mogyorós-kút	-	1996. évi LIII. törvény

<i>ex lege</i> forrás	f090350026	Ágasvári-forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350027	Névtelen-forrás 18.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350028	Csörgőmalmi- forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350029	Büdös-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350036	Névtelen-forrás 9-10.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350038	Névtelen-forrás 11.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350041	Piszkésoldali- forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f090350062	Vándor-forrás	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790002	Ágasvári-kút mellékága	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790003	Csurgó-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790004	Csurgó-kút II.	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790005	Patai-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790011	Cseterna-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790019	Ágasvári-kút	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> forrás	f110790022	Sziget-patak forrása	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> barlang	5230-1	Csörgő-lyuk	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> barlang	5230-4	Kék-útmenti- barlang	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> barlang	5230-5	Dózer-útmenti- barlang	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> barlang	5230-6	Kis-Gyula- barlang	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> barlang	5230-7	Gyula-barlang	-	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> földvár ¹	-	Óvár (Mátra- szentimre)	43,60 ha (kb.) 2,89%	1996. évi LIII. törvény
<i>ex lege</i> földvár	-	Ágasvár (Mátra- szentimre)	0,90 ha (kb.) 0,06%	1996. évi LIII. törvény
nyilvántartott régészeti lelőhely	55270	Ágasvár (Mátra- szentimre)	n.a.	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	55272	Ágasvár-oldal 1.	n.a.	-

¹ A földvárak esetén a területadatokat Nováki et al. (2009): Heves megye várai c. munkájában szereplő térképek alapján adtuk meg

		(Mátra-szentimre)		
nyilvántartott régészeti lelőhely	49887	Ágasvár-oldal 2. (Mátra-szentimre)	n.a.	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	55273	Ágasvár-oldal 3. (Mátra-szentimre)	n.a.	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	44825	Óvár (Mátra-szentimre)	n.a.	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	49886	Gyula-barlang (Mátra-szentimre)	n.a.	-
nyilvántartott régészeti lelőhely	49029	Hutahely (Mátra-szentimre)	n.a.	-
Országos Ökológiai Hálózat	-	magterület	1506,88 ha / 100%	2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
		összesen	1506,88 ha / 100%	

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület döntő részben (97,13%) a 137/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel megerősített védettségű Mátrai Tájvédelmi Körzet része. A védett természeti terület 16/2012. (VII. 6.) VM utasítás szerinti részletes természetvédelmi kezelési terve a Bükk Nemzeti Park Igazgatóságnál kéziratos formában elkészült, majd az alapján a 15/2008. (VI. 3.) KvVM rendelet mellékleteként jogszabályi (rövidített) formátumban is megjelent.

1.7.2. Településrendezési eszközök

Település	Típus	Határozatszám
Bátonyterenye	Településszerkezeti terv	83/2022. (VIII. 24.) határozat
Bátonyterenye	Helyi építési szabályzat és szabályozási terv	10/2022. (VII. 20.) rendelet
Pásztó	Településszerkezeti terv	273/2018. (IX. 27.) határozat
Pásztó	Helyi építési szabályzat és szabályozási terv	9/2018. (IX. 27.) rendelet
Mátraszentimre	Településszerkezeti terv	148/2004. (IX. 22.) határozat
Mátraszentimre	Helyi építési szabályzat és szabályozási terv	11/2011. (IX. 1.) rendelet

A szerkezeti tervek, településfejlesztési koncepciók, illetve helyi építési szabályzatok elsősorban a belterületi szabályozásra fókuszálnak, külterületi vonatkozásban kevésbé

részletezettek, de az ipari és mezőgazdasági telephelyek kialakítása, illetve az idegenforgalmi fejlesztések szempontjából esetenként relevánsak. Különösen Mátraszentimre község településrendezési eszközeinek nyomon követése fontos feladat, mivel a hétvégi házak és nyaralók létesítése miatti (újra és újra felmerülő) parcellázási tervek, az esetleges sípálya-fejlesztések és további idegenforgalmi-turisztikai beruházások a természetmegőrzési terület állapotára is komoly hatással lehetnek. A koncepcionális elképzelések és szabályzatok a tervezési területre vonatkozóan jelenleg semmilyen olyan fejlesztési irányt nem jelölnek meg, amely a Natura 2000 célkitűzések megvalósításával összeegyeztethetetlen lenne. Jelentősebb változások vannak/lehetnek ugyanakkor folyamatban Mátraszentimre község esetében, ahol az önkormányzat 28/2021. (IX. 28.) sz. határozata alapján a szokásos településrendezési eszközök (településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, szabályozási terv) helyett – a jogfolytonosság biztosításával, a 419/2021. (VII. 15.) Korm. rendelet alapján – ún. településtervet készíttetnek (ennek tartalmi elemei egyelőre nem ismertek).

Az érintett település településrendezéssel kapcsolatos helyi dokumentumai (határozatok, rendeletek, településszerkezeti terv, helyi építési szabályzat, településfejlesztési koncepció arculati kézikönyv) nyilvánosak, jórészt szabadon elérhetők a település honlapján, illetve az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer (TeIR) honlapján (<https://www.teir.hu>).

1.7.3. Körzeti erdőtervek

Erdőtervezési körzet neve	Érintett települések (teljes körű felsorolás)	Aktuális erdőterület (ha) ²	Erdőtervezés éve
Gyöngyössolymosi	Mátraszentimre	983,01	2029
	<i>Összesen:</i>	983,01	
Nagybátonyi	Bátonyterenye-Nagybátony	374,17	2030
	Pásztó	120,08	
	<i>Összesen:</i>	494,25	
Összesen:	-	1477,26	-

A Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2019-ben folytak erdőtervezési munkák, az erdőgazdálkodók számára megállapított (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2030. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok véglegessé válásáig lesznek érvényben. A Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2020-ban végeztek erdőtervezési munkákat, az erdőgazdálkodók számára megállapított (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek itt is 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2031. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. Az erdőtervezési munkák során (az erdőtervezési körzeteknek megfelelő felosztásban, két részletben) a „Mátrabérc–Fallóskúti-rétek” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet is érintő, részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció készült, mely az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazza (a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette a Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály Északkelet-Magyarországi Erdőtervezési Osztálya). Az érintett erdőterületek

² Az adat a tervezési területtel átfedő területértéket mutatja (hektárban).

erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodója zömmel (88,30%) az Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger), illetve annak Bányaterenyei Erdészete (33,32%) és Mátrafüredi Erdészete (54,98%). A fennmaradó területből a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) által kezelt területek teszik ki a nagyobb hányadot (6,06%), míg Bányaterenye Város Önkormányzata (0,14%) és 1 magánszemély (0,32%) csak töredék-területeken gazdálkodik. A rendezetlen gazdálkodási jogviszonyú erdőterületek aránya viszonylag alacsony (5,18%).

Az érintett erdőtervezési körzetre érvényes erdőtervezési alapidokumentációk és Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció a Nemzeti Földügyi Központ (Budapest) honlapján érhetők el:
https://foldalap.am.gov.hu/Erdotervezes_news_342

1.7.4. Tájégségi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási tájon belül a 203. sorszámú Bükk vadgazdálkodási tájégségbe esik. A tágsabb térség vadállományának jellemzőit, a vadállomány-szabályozás irányelveit, a fenntartandó vadlétszámra vonatkozó irányelveket, illetve a természet- és tájvédelmi szempontokat rögzítő tájégségi vadgazdálkodási tervet a 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza. A vadgazdálkodási tájégségre vonatkozó adatok, statisztikák, térképek, értékelések elérhetők az alábbi dokumentumban:

http://www.ova.info.hu/tajegyseg_terv/203_VGTT-20220411.pdf

A tájégségen belül a tervezési terület egy vadgazdálkodási egységet (vadászterületet) érint:

- 10-701350-203 kódszámú vadászterület, vadászatra jogosultja az Egererdő Erdészeti Zrt., Eger

A vadászat és vadgazdálkodás kereteit az érintett vadászterületre konkrétan meghatározó vadgazdálkodási üzemterv (a vonatkozó jogszabályok értelmében) 2037.02.28-ig érvényes. Az üzemterv a Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztályán (Eger) érhető el.

A vadgazdálkodási tájégség lehatárolása elérhető:

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegyys-ORSZ-20160224.pdf

http://ova.info.hu/vg_taj/tajegyys-ORSZ-20160224-feketefehér-nevekkel.pdf

Az érintett vadászterület lehatárolása elérhető:

<http://www.ova.info.hu/terkep-pdf/tajegyys-HEVE-A3-20220520.pdf>

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

Jelentősebb állandó vízfolyás, illetve nyílt vízállás hiányában halgazdálkodásra alkalmas vízfelület nincs a tervezési területen, halgazdálkodási tevékenységről így nem beszélhetünk. A bükkösök árkaiban (ide értve a Csörgő-patakot is) sok esetben csak időszakosan csordogál víz, az egyetlen apró, épületekkel körülvett, szivárgó-összefolyó vizek által táplált, suvadásos felszínen kialakult tavacska (Mátrakeresztes: Békás-tó) pedig mocsári-lápi jellegű növényzettel fedett, így halgazdálkodásra, illetve horgászati célú hasznosításra nem alkalmas.

1.7.6. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 1155/2016. (III. 31.) Korm. határozat alapján a 2-10 azonosítójú „Zagyva” vízgyűjtő alegységhez tartozik. Az országos vízgyűjtő-gazdálkodási tervet első változatban

(VGT1) a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, továbbá az érintett környezetvédelmi és vízügyi igazgatóságok 2010. áprilisában, a Víz Keretirányelv hazai megvalósítása során készítették. A terv 2015-ig tartó feladatokat fogalmazott meg, de a VKI célkitűzéseinek megvalósítása érdekében a határidők és feladatok 2021-ig, illetve 2027-ig (a vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés második és harmadik ciklusáig) kitolhatók voltak. Az alegységre jelenleg érvényes terv-változatot – Magyarország vízgyűjtő-gazdálkodási terve 2015. évi felülvizsgálata után (VGT2) – 2016. áprilisi dátummal a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság (Szolnok) adta közre (a tervezési terület egyébként a budapesti székhelyű Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság működési területét érinti). A VKI által előírt VGT felülvizsgálati kötelezettségnek megfelelően időközben (2022. májusában) az országos vízgyűjtő-gazdálkodási tervet (a 2022–2027 közötti időszakra) ismét aktualizálták (VGT3), azonban a módosítások alegységekre való lebontása még nem történt meg.

A vízgyűjtő-gazdálkodási terv és mellékletei elérhetők:

<https://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

<https://vizeink.hu/vizgyujto-gazdalkodasi-terv-2019-2021/vgt3-elfogadott/>

1.7.7. Egyéb tervek

Az alábbi fajmegőrzési tervek³ relevánsak a tervezési terület vonatkozásában:

- Alpesi götte (*Triturus alpestris*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2006
- Hiúz (*Lynx lynx*) fajmegőrzési terve – KvVM Természetvédelmi Hivatal, 2004

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége ⁴	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	M	2	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520) – Az érintett állományokban a rendszeres kaszálás elmaradásával az élőhelytípushoz tartozó nyílt állományok záródása (cserjésedése, erdősülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé. leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – A másodlagosan

³ A tervek elérhetősége az alábbi: <https://termeszetvedelem.hu/fajmegorzesi-tervek-keszitese-es-megvalositasa/>

⁴ Magyarázat: H (high) – magas; M (medium) – közepes; L (low) alacsony

				kialakult sztyepprétek kezelés hiányában történő visszazáródása a populáció létszámát csökkenti.
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	M	80	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdői (9180), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeá</i>val és <i>Carpinus betulus</i>szal (91G0), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i>szel (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok fajösszetételének és szerkezetének alakítása, a különböző korosztályok térbeli mintázatának meghatározása, a biológiai funkciók befolyásolása. nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Az állományszerkezet alakításával, a friss és korhadó holtfa mennyiségének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet a szaproxilofág rovarfajok megőrzésére. csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – Az állományszerkezet és elegyesség alakításával a fakitermelések érdemi

				kihatással vannak/lehetnek populációk megőrzésére. közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az állományszerkezet és az erdőszegélyek alakításával, illetve a bűvő- és táplálkozó helyek jelenlétének befolyásolásával az erdőgazdálkodás érdemi kihatással van/lehet az erdőlakó, illetve erdőben/erdőszélen (is) táplálkozó denevérfajok megőrzésére.
B07	Lábonálló és fekvő holtfa eltávolítása, beleértve a törmeléket is	M	80	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>-sal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok álló és fekvő holtfa ellátottságának alakítása, befolyásolása. nagy hörcsincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A friss és korhadó (vastag) holtfa folyamatos jelenlétének biztosítása a szaproxilofág rovarfajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú. közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az odvas, kéreglevált (az erdőlakó, illetve erdőben is táplálkozó denevérek számára bűvőhelyet nyújtó)

				álló holtfa jelenléte a fajok megőrzése szempontjából kulcsfontosságú.
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	M	50	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>-szal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az idős állományok területének csökkenése, az idős/méretes törzsek eltűnése, vágásterületek kialakulása. nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Az idős fák, idős állományrészek (tölgyesek, bükkösök) jelenléte a fajok élőhelyi feltételeinek biztosítása szempontjából kulcsfontosságú. csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>), magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) – Az állományszerkezet és az elegyarány-viszonyok alakításával a véghasználatok érdemi kihatással vannak/lehetnek a populációk megőrzésére. közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az idős, változatos szerkezetű erdők jelenléte az erdőlakó, illetve erdőben is élő denevérek számára

				búvóhely és táplálkozóterület biztosítása szempontjából is elengedhetetlen.
B12	Ritkítás (lombkorona-szintben)	M	30	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>-sal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az állományok elegyességének és az idegenhonos fafajok jelenlétének szabályozása, a törzsátmérő-eloszlás és térbeli változatosság befolyásolása, a böhöncös egyedek eltávolítása. kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – Az állományok nevelővágások során történő homogenizálása (vö. odvas-üreges tövű fák és juharok kitermelése) a fajok élőhelyi feltételeinek romlását okozhatja. közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az állományok nevelővágások során történő homogenizálása és az erdőszegélyek felszámolása a denevérfajok élőhelyi feltételeinek romlását okozhatja.
B16	Faanyag szállítása	L	30	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520) – A gyepterületeken

				(irtásréteken) végzett faanyagmozgatás és rakodó-kialakítás a talaj és a lágyszárú növényzet erőteljes bolygatásával, zavarásával, az élőhelyek gyomosodásával jár. havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) – A bükkösökben, április végét követően végzett faanyag-kiszállítással a peték jelentős része kikerülhet az erdőterületekről.
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek	L	5	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubpannon sztyepppek (6240), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdői (9180), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i>-szel (91H0) – A turisztikailag frekventált irtásréteken és sziklás élőhelyeken (pl. Mátrabérc, Ágasvár, Óvár, Fallóskúti-rétek) a turistautak és egyéb ösvények mentén taposási kár jelentkezik.
G11	Illegális begyűjtés, gyűjtés és természetből kivétel	L	2	leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – A virágzó tövek illegális gyűjtése a populáció létszámát csökkenti.
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	M	95	sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-</i>

				<i>Fagetum</i>) (9130), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdői (9180), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeá</i>val és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i>szel (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A bolygatott, vadállomány vagy gazdálkodás által zavart helyszíneken főleg a kisvirágú nebáncsvirág (<i>Impatiens parviflora</i>) terjeszkedik, de szárazabb termőhelyeken és gyepekben jelen van az egynyári seprince (<i>Erigeron annuus</i>) is, míg a tölgy csipkésposzka (<i>Corythucha arcuata</i>) a tölgyesek egészségi állapotának leromlásában játszik szerepet. Egy térségben (Mátrakeresztes körül) már az akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) is megjelent.
I04	Problémát jelentő őshonos növény- és állatfajok	H	100	szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubpannon sztyeppek (6240), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdői (9180), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeá</i>val és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon

				molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i>szel (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – Az irtásrétek, sziklás élőhelyek és erdők talajának/gyepszintjének nagyvad általi taposása, túrása, bolygatása, erodálása, valamint az erdődinamikai folyamatok (főleg hajtásrágás útján történő) befolyásolása (fafajszelekció, illetve a felújulás, növekedés és differenciálódás akadályozása). leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – Az élőhelyek nagyvad általi bolygatása, taposása a növényfaj életfeltételeinek romlását, szűkülését okozza. nagy szarvasbogar (<i>Lucanus cervus</i>) – Az öreg, szétkorhadat fatuskók kitúrásával a vaddisznó (ha az állomány ismét megemelkedik) jelentősen vissza tudja vetni a populáció létszámát. csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>) – A túlzott létszámú nagyvadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dák) miatt az élőhelyül szolgáló erdők aljnövényzete jelentősen átalakul, a tápnövények elérhetősége szűkül.
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti	M	2	szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190),

	gyakorlat által okozott közvetlen változás)			szubpannon sztyepppek (6240), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i>, <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520) – A gyepek és egyéb nyílt élőhelyek záródása (cserjésedése, erdősülése), jellegük elvesztése, átalakulásuk más növényközösséggé (sziklai cserjések, sziklagyepek és lejtősztyepppek esetében a másodlagosan kialakult állományok veszélyeztetettek). leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) – A másodlagosan kialakult sztyepprétek kezelés hiányában meginduló szekunder szukcessziós folyamatai a populáció létszámát csökkentik.
Kívülről érkező hatások és jövőbeli potenciális hatások:				
E08	Zaj-, fény- vagy egyéb szennyezést okozó földi, vízi és légi közlekedési tevékenységek	L	95	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A környező településeken jelentkező zaj- és fényszennyezés, valamint a közúti forgalom a denevérek mozgását, illetve táplálékszerzését, befolyásolhatja.
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák	L	95	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területekre eső épületek éjszakai kivilágítása kismértékű zavarást jelent.

H08	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	L	95	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – Az épületlakó kolóniáknak otthont adó, szomszédos lakott területekre eső üregek, épületek és azok padlásterének átalakítása, az ottani denevér-búvóhelyek megszüntetése, zavarása, potenciális veszélyeztető tényező.
I01	Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok	L	95	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői (9180), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (91G0), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescensszel</i> (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A kultúrterületektől való nagyobb távolság ellenére potenciálisan az erősen inváziós bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) megjelenésére is számítani lehet a terület erdeiben.
N01	Hőmérsékletváltozás (pl. hőmérséklet növekedés és szélsőséges hőmérsékleti értékek) a klímaváltozás következtében	L	100	szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubpannon sztyeppek (6240), sík- és dombvidéki
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L	100	kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520), szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői (9180),

				pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i>-val és <i>Carpinus betulus</i>-szal (91G0), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i>-szal (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – A klimatikus viszonyok megváltozása (a klíma szárazodása) az állományok felnyílásához, illetve élőhelyek kompozicionális és strukturális átrendeződéséhez vezet. kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>), havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>), kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) – A klimatikus viszonyok átrendeződése a fajok életfeltételeinek megváltozásával jár.
--	--	--	--	---

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Általános célkitűzések: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot és a kedvező természetvédelmi állapottal összhangban lévő gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található sztyeppesedő hegyi kaszálórétek (6520), valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/fejlesztése. A cserjésedés visszaszorítása mechanikai módszerekkel. A keletkező fűavar eltávolítása térben és időben mozaikos kaszálással, különös tekintettel a jelölő fajok – piros kígyószisz (*Echium russicum*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) – állományaira.
- A területen található természetszerű erdők – kiemelten a bükkösök (9130), szikla-szurdok- és törmeléklejtő-erdők (9180), molyhos tölgyesek (91H0) – kedvező

természetvédelmi helyzetének elérése, különösen a jelölő havasi cincér (*Rosalia alpina*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*) és szarvasbogár (*Lucanus cervus*), illetve a közösségi jelentőségű gyászscincér (*Morimus funereus*) számára szükséges idős állományrészek, faegyedek védelmével, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével.

- A területen található természetszerű erdők kedvező természetvédelmi helyzetének javítása érdekében a folyamatos erdőborítás biztosítása mellett folytatott erdőgazdálkodás (örökerdő-gazdálkodás) előtérbe helyezése.
- A területen található barlang (8310) természetvédelmi helyzetének fenntartása/fejlesztése a jelölő denevérfajok – közönséges denevér (*Myotis myotis*) és kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) – szálláshelyeinek védelmével.
- A vízfolyások környezetének kíméletét fokozottan szem előtt kell tartani, azok mentén a fahasználatok során egy fahossznyi távolság a medertől minden esetben elhagyandó, különös tekintettel a ligeterdőkre (91E0) és a jelölő csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*) állományaira.

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok/élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása/helyreállítása:

- szubkontinentális peripannon cserjések (40A0)*
- hegyi kaszálórétek (6520)
- szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130)
- lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion* erdői (*9180)
- pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel (91H0)*
- pannon cseres tölgyesek (91M0)
- piros kigyószisz (*Echium russicum*)
- leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- havasi cincér (*Rosalia alpina*)*
- kis patkósdenevér (*Rhinolophus hyposideros*)

3.1.2. További célok

- A területen található, a természetes hegyi rét élőhelytípusokba nem sorolható (zavart, bolygatott) másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének – cél a jelölő gyepek élőhelytípusokká (6520) alakulás – elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácosodás visszaszorításával (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel).
- A gazdálkodással is érintett, természetszerű erdők – bükkösök (9130), gyertyános-tölgyesek (91G0), cseres-tölgyesek (91M0) – változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/ elérése az erdészeti tevékenység szabályozásával.
- A gazdálkodással nem érintett, véderdő jellegű, természetszerű erdők – szikla-szurdok- és törmeléklejtő-erdők (9180), molyhos tölgyesek (91H0) – változatos állományszerkezetének, elegyességének fenntartása/elérése állományaik kíméletével, gazdálkodás alól való teljes körű mentesítésével.
- A patakmenti ligeterdők (91E0) kedvező természetvédelmi helyzet helyzetének fenntartása/javítása állományaik kíméletével, gazdálkodás alól való teljes körű mentesítésével.
- Az utak mentén jelentkező akácosodás visszaszorítása (mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezeléssel).

- Az erdők természetességét veszélyeztető, inváziós terjedésű kisvirágú nebáncsvirág (*Impatiens parviflora*) visszaszorítása a nagyvadlétszám jelentős csökkentésével.

3.2. Kezelési javaslatok

A kezelési egységekre (KE) vonatkozó részletes kifejtést megelőzően a teljes tervezési terület vonatkozásában megadjuk a gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatokat (A. pont), a gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatokat (B. pont) és a kötelezően betartandó előírásokat (C. pont).

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat attól jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, s egyaránt tartalmaznak jelölő és nem jelölő (utóbbiak között akár másodlagos) élőhelytípusokat. A tervezési terület helyenként nagyon mozaikos (az élőhelytérképen összesen 512 élőhelyfolt került lehatárolásra).

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

Fontos a jogszabályokban nevesített, kötelezően betartandó előírások és támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás javaslatok elkülönítése. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is működnek (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. bekezdése alapján „A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, a közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét és fejlesztési lehetőségét, a potenciálisan jelölő élőhellyé fejleszthető területeket). Két kezelési egységnél (KE-3, KE-4) a megfogalmazható természetvédelmi célok, illetve az erdők jelenlegi

üzem mód szerinti besorolása figyelembevételével alternatív kezelési irányvonalakat is meghatároztunk.

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

A) Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

- A tervezési területen folytatott tevékenységek végzése csak a vízbázisvédelmi előírások és kötelezettségek figyelembevételével történhet.
- A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt.
- Új bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés a tervezési területen nem kívánatos.
- A közlekedést, illetve elektromos áram szolgáltatást biztosító, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon (utakon, villanypáztárokban) a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő (pl. közlekedési pályák, vezetékek karbantartására vonatkozó) előírásokat. A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés (növényzet visszavágása, zajterhelés, zavarás) minimalizálásra kerüljön.
- A tervezési területen belüli ingatlanokon bármiféle (pl. tanösvényt, turistautat érintő) karbantartási, fenntartási munkát a természeti és táji értékek kímélete, védelme és megőrzése érdekében, illetve ezen szempontok figyelembe vétele mellett, a műszakilag indokolható legkisebb terület igénybe vétele mellett lehet végezni.
- Természetvédelmi infrastruktúráként csak az élőhely-rehabilitációt és a terület hatósági megjelölését, valamint a természetvédelmi célú oktatást, nevelést, bemutatást szolgáló létesítmények helyezhetők el.
- A tervezési területet bármilyen formában érintő fejlesztés, vagy jelentősebb volumenű karbantartási munkák előtt az érintett nemzeti park igazgatóságot (Bükki NPI) értesíteni szükséges.

A közlekedési folyosók (utak) és az esetleges egyéb vonalas létesítmények (elektromos légvezetékek, sítávkák, felvonók) karbantartása során (amellett, hogy a fenntartók/ szolgáltatók a műszaki-üzembiztonsági szempontok maximális érvényesítésére kötelezettek/ jogosultak) a természeti és táji értékek kímélete, védelme és fenntartása érdekében a következő általános kezelési javaslatokat szükséges figyelembe venni:

- A tevékenységet a természeti értékek legnagyobb kímélete mellett javasolt végezni.
- A kivitelezési tevékenységek területigényét a védett és a Natura 2000 területek közelében a műszakilag indokolható legkisebb térmértékre ajánlott csökkenteni.
- Törekedni kell a fenntartandó területen lévő vegetáció (út esetében az útmenti növényzet, légvezeték esetében a villanypáztárokban lévő növényzet) minél nagyobb arányú megtartására.
- A tevékenység során szükségessé váló cserjeirtást, fakivágást fészkelési időszakon kívül, szeptember 1. és február 28. között javasolt elvégezni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedését, terjedését kaszálással javasolt megakadályozni.
- Az idegenhonos, intenzíven terjedő fajok (főleg az akác) eltávolítása szükséges a területéről, mechanikai és vegyszeres védekezéssel.

- Növénytelepítés esetén a területen a tájra jellemző, őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból javasolt válogatni.
- A kivitelezési munkák megkezdése előtt a nemzeti park igazgatóságot értesíteni szükséges.
- A közlekedést szolgáló, közvetlenül az élőhelyek kezeléséhez nem köthető ingatlanokon a természetvédelmi kezelési javaslatoknak figyelembe kell vennie a kiadott engedélyekben szereplő előírásokat (pl. utak karbantartására vonatkozó előírásokat). A javaslatok itt leginkább arra vonatkoznak, hogy a szükséges – és legtöbbször a kezelők számára előírt – karbantartási munkák során a természeti károk és a környezeti terhelés minimális mértékűre csökkenjen.

B) Gazdálkodáshoz köthető, általános javaslatok:

Erdőgazdálkodás:

- A zonális erdők (bükkösök, cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesek) állományaiban a vágásos erdőgazdálkodás helyett a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodásra (örökerdő üzemmódra) való átállás támogatott. Ehhez az összetételbeli és szerkezeti változatosságot megtartó nevelővágásokon túl (hagyásfa-csoportok kijelölésével) időben elnyújtott felújítóvágások, de még inkább szálalóvágások alkalmazása kívánatos, és fokozatosan, egyre nagyobb területen lehetővé kell tenni a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodási módok bevezetését is. Az egyre kisebb véghasználati területekkel végzendő erdőgazdálkodás során további szempont az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése, illetve a faállományhoz köthető mikro-élőhelyek megtartása.
- A gyenge termőhelyi viszonyok mellett előforduló melegkedvelő tölgyesek, mészkerülő erdők, bokorerdők, illetve szikla- és törmeléklejtő-erdők véderdőként, gazdálkodás alól mentesítendő erdőterületként tartandók fenn. Állományaikat a minimális beavatkozás elve szerint, kizárólag az esetlegesen betelepülő idegenhonos, intenzíven terjedő fafajok (pl. akác, bálványfa) eltávolítása érdekében végzett kezelésekkel javasolt fenntartani.
- A többletvízhatással rendelkező termőhelyeken (nedves, völgyalji területeken) előforduló ligeterdők kíméleti területként, gazdálkodás alól mentesítendő erdőterületként tartandók fenn. Állományaikat a minimális beavatkozás elve szerint, kizárólag a vízháztartás feltételeinek biztosítása, illetve az esetlegesen betelepülő idegenhonos, intenzíven terjedő fafajok eltávolítása érdekében végzett kezelésekkel javasolt fenntartani.
- Az idegenhonos fafajú erdők állományait hosszú távon, ütemezetten – a lombelegyes fenyveseknél lehetőség szerint tarvágásos véghasználat nélkül, fokozatosan (a meglevő őshonos alsó szint megsegítésével) – teljes körűen javasolt átalakítani őshonos fafajú erdőkké. Ökológiai és tájképvédelmi szempontok alapján nagyobb összefüggő vágástérterületek kialakítása nem javasolt.
- A faanyag-készletezettő helyek, rakodók helyszíneit a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.

Gyepgazdálkodás:

- A kisavanyodó talajú hegyi réteken kívánatos a beerdősülést megakadályozó kezelések (szükség szerint szelektív cserjeirtás; helyreállító szárzúzás és rendszeres kaszálás) végzése, továbbá az esetlegesen megjelenő, idegenhonos fafajok (pl. akác) és lágyszárú fajok szálszerű és kisfoltos előfordulásainak felszámolása.

Vadgazdálkodás:

- A tervezési területen a nagyvadállomány (elsősorban a muflon és gímszarvas állománya) jelentős mértékű csökkentésére van szükség, mert a jelenlegi vadlétszám egyrészt mindenhol drasztikus mértékű taposást, talajbolygatást jelent, másrészt erős gyomosító hatással bír, harmadrészt az erdődinamikai folyamatokat rágás és hántás révén (főleg a kövesebb, szárazabb termőhelyeken) oly mértékben akadályozza, hogy az az erdők megújulását erősen korlátozza. A nagyvad-kérdés kezelésénél a vadlétszám-csökkentés kell, hogy prioritást kapjon, de végszükség esetén – erdőgazdálkodási és természetvédelmi problémák kezelésére – átmenetileg (a megfelelő engedélyezési eljárás lefolytatását követően, zonális erdők állományaiban) vadvédelmi kerítés építése is elfogadható.
- Vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése a Büki Nemzeti Park Igazgatósággal való egyeztetést (helyszín, kiépítés, használat módja, etetőanyag minősége) követően, a sérülékeny élőhelyfoltoktól lehetőség szerint minél távolabbi (min. 100 m) helyszíneken lehetséges.

Egyéb tevékenységek:

- Növénytelepítés esetén a területen őshonos, valamint a potenciális vegetációnak megfelelő növényfajokból kell válogatni.
- A bolygatott talajfelszíneken az özönnövények megjelenését, megtelepedést, terjedését (legalább évi egyszeri alkalommal, virágzás előtt, a termésérést gátló) kaszálással kell megakadályozni.
- Bármiféle depónia (akár csak átmeneti) kialakítása a területen nem kívánatos, az elhelyezést (a közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve fajok védelmére tekintettel) lehetőleg a tervezési területen kívül kell megoldani.
- Kártevők elleni védekezésnél a szelektív szerek vagy biológiai módszerek alkalmazását kell előnyben részesíteni. Nem használhatók olyan hatóanyag tartalmú készítmények, amelyek közösségi jelentőségű, illetve védett fajok egyedeit is elpusztítják.
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fásszárú fajok ellen, a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően lehetséges.

C) Kötelezően betartandó előírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános (kötelezően betartandó) szabályokat az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM rendelet rögzíti. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelező érvényűek, s a 137/2007. (XII. 27.) KvVM rendelettel megerősített védettségű Mátrai Tájvédelmi Körzet védett és fokozottan védett természeti területein a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét (a fontosabb kitételeket lásd a törvény 33. §-ában) is be kell tartani. A 15/2008. (VI. 3.) KvVM rendelet mellékletében jogszabályi formátumban megjelent természetvédelmi kezelési terv az erdők fenntartására, kezelésére vonatkozóan számos előírást tartalmaz, az alábbiak szerint:

3.2.1. Erdők kezelése

- A telepített, nem őshonos fafajokból álló erdők állományát középtávon őshonos fafajokkal kell felváltani erdőszerkezet-átalakítás útján. Az utak mentén terjedő akácot vissza kell szorítani.

- A szikla- és szurdokerdőkben, égerlápokban, patakmenti égerligetekben, törmeléklejtő erdőkben, molyhos tölgyesekben erdőgazdálkodási tevékenység csak az erdő fenntartása érdekében folytatható.
- Erdőrezervátumok védőzónájában folyamatos erdőborítás fenntartása érdekében végezhető erdőgazdálkodás.
- A vágásterületek tuskózása tilos.
- A fakitermelés munkaműveleteit – kivéve az erdő védelme érdekében szükséges beavatkozásokat – a vegetációs időszakon kívül kell elvégezni.
- Erdőápolási és -védelmi munkák során kemikáliák használata csak kivételes esetben, az igazgatósággal egyeztetett módon történhet.
- Félszáraz gyepeken, sziklagyepeken, üde réteken rakodó létesítése tilos.
- Az erdőgazdálkodásra vonatkozó további részletes előírásokat az érvényes körzeti erdőterv tartalmazza.

A Csörgő-völgy Erdőrezervátum magterületére vonatkozó, 3/2000. (III. 24) KöM rendeletből levezethető szabályok (érintetlenség biztosítása) szintén betartandók, így a magterületen gazdálkodási és természetvédelmi kezelési célú beavatkozások sem végezhetők.

A mezőgazdasági művelés alatt lévő termőföldeken, a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény 5. §-a alapján a földhasználó köteles a termőföldet művelési ágának megfelelő termeléssel hasznosítani, vagy termelés folytatása nélkül a talajvédelmi előírások betartása mellett a gyomnövények megtelepedését és terjedését megakadályozni.

A gyepek fenntartására vonatkozó, kötelezően betartandó szabályokat az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet és – az érintett védett természeti területek vonatkozásában – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv. tartalmazza. A 15/2008. (VI. 3.) KvVM rendelet mellékletében jogszabályi formátumban megjelent természetvédelmi kezelési terv a gyepek fenntartására, kezelésére vonatkozóan számos előírást tartalmaz, az alábbiak szerint:

3.2.2. Gyepek kezelése

- Legeltetéssel (juhval vagy szarvasmarhával) csak az üdébb, természetvédelmi szempontból kevésbé értékes franciaperje-rétek és a gyomos, degradált sztyepptípusú rétek mezofil cserjésedő típusai kezelhetők. A számosállat sűrűség a 0,5 számosállat/ha sűrűséget nem haladhatja meg.
- A természetvédelmi szempontból értékes, fajgazdag hegyi rétek kizárólag kaszálással kezelhetők.
- A becserjésedő gyepterületekről kézi erővel el kell távolítani a cserjéket. A cserjétől mentesített területeket évente szárzúzással, kaszálással vagy a legeltethető területeken legeltetéssel kell kezelni. A kitermelt faanyagot, lekaszált szénát a területről el kell távolítani.
- A különböző típusú és állapotú gyepekhez rendelt természetvédelmi kezelési előírásokkal érintett területek elhelyezkedéséről az igazgatóság rendszeresen (legalább évente) tájékoztatja a gazdálkodókat, földhasználókat.
- A gyepek trágyázása, szintetikus gyomirtószerekkel való kezelése, valamint felülvetése tilos.
- Gyep művelési ágú területen nem gyepgazdálkodásból származó anyagot tárolni, építményt létesíteni – legelőgazdálkodáshoz feltétlenül szükséges, továbbá egyéb, a természetvédelmi kezelést elősegítő építmény kivételével – tilos.

Ezen túlmenően a gyepekre a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai is érvényesek, az alábbi tartalommal:

3. § (1) *A gyepterületeket legeltetéssel, illetve kaszálással kell hasznosítani.*
(2) *Gyepterületen csak szarvasmarha, juh, kecske, szamár, ló és bivaly legeltethető.*
(3) *A gyepterület túllegeltetése tilos.*
(4) *A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsítása tilos.*
(5) *Tápanyag-utánpótlás csak a legelő állatok által elhullajtott ürületekből származhat, trágya kiszórása tilos.*

4. § (1) *A terület legalább 5, legfeljebb 10%-át – beleértve a természetvédelmi érdekből hatósági határozattal elrendelt eseti korlátozással érintett földterületeket is – kaszálásonként változó helyen kaszálatlanul kell hagyni.*
(2) *A belvíz gyepterületről történő elvezetése és a gyepterület öntözése tilos.*
(3) *Napnyugtától napkeltéig a gépi munkavégzés tilos.*
(4) *A Natura 2000 gyepterületeken területi természetvédelmi hatóságnak, helyi jelentőségű védett természeti területnek minősülő Natura 2000 gyepterület esetében a települési önkormányzat jegyzőjének, a fővárosban a főjegyzőnek az engedélye szükséges, amelyet természetvédelmi hatósági jogkörében eljárva ad ki:*
a) a nád irtásához, valamint
b) az október 31. és április 23. között történő legeltetéshez.
(5) *Vadgazdálkodási létesítmények, berendezések kialakításához a vadászati hatóság engedélye szükséges.*

5. § (1) *A kaszálást a kaszálandó terület középpontjából indulva vagy a táblaszél mellől, az ott élő állatok zárványterületre szorítása nélkül kell elvégezni. A kaszálás során vadriasztó lánc használata kötelező.*
(2) *Az inváziós és termőhely-idegen növényfajok megtelepedését és terjedését meg kell akadályozni, állományuk visszaszorításáról gondoskodni kell mechanikus védekezéssel vagy speciális növényvédőszer-kijuttatással, ezen a technológián túl egyéb vegyszerhasználat tilos.*
(3) *A kaszálás tervezett időpontját a tevékenység megkezdése előtt a földhasználónak legalább öt munkanappal írásban be kell jelentenie a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak. Amennyiben a (2) bekezdés szerinti védekezés során a földhasználó nem tudja betartani a 4. § (1) bekezdésében előírt 5%-os határértéket, úgy ezt a kaszálás időpontjáról szóló előzetes bejelentésével egy időben jeleznie kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak.*
(4) *Gyepterületen a szálas takarmány tárolása a kaszálást követő 30 napon túl tilos.*

A tervezési területen a fentiekben túl a természetvédelmi hatóság a fokozottan védett fajok egyedeinek védelme érdekében – a Tvt. 44. §. (5) bekezdésében és a 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet 2. §-a alapján – az egyes fokozottan védett növény- és állatfajok élőhelyén és élőhelye körül korlátozást rendelhet el, ha a tervezett/várható használati mód, gazdálkodási tevékenység a fokozottan védett faj egyedének vagy állományának zavarásával, veszélyeztetésével, károsításával, elpusztulásával járna. A korlátozást a természetvédelmi hatóság egyedi határozatban rendeli el (területi korlátozás lehatárolásával, védőzóna meghatározásával, időbeli hatály megadásával).

Az érintett vízfolyásszakaszokon a kezelőnek – az 1995. évi LVII. törvényben, a 120/1999. (VIII. 6.) Korm. rendeletben, a 223/2014. (IX. 4.) Korm. rendeletben és a 30/2008. (XII. 31.)

KvVM rendeletben foglaltak megfelelően – a szükséges munkákat el kell végeznie, melyhez a Csörgő-patak Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság kezelésében lévő (társulattól átvett, nem kizárólagosan állami tulajdonú) szakaszának esetében a 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet 3 méteres parti sávot ír elő. Ezen fenntartási munkákat:

- a mederben, mederrézsűben lerakódott uszadékok és hordalékok eltávolítását,
- a mederbe, mederrézsűbe bedőlő fák kivágását,
- a mederben, mederrézsűbe felnövő cserjék irtását,
- a vízlefolyást akadályozó medertorlaszok eltávolítását,
- és a mederrézsűben és parti sávon felnövő gaz kaszálását a Csörgő-patak érintett szakaszán az árvízi veszélyeztetettség csökkentése, valamint a nagyvizek károkozás mentes továbbvezetése érdekében végzi a vízügyi kezelő.

A felszín alatti vizek védelméhez az alábbi hatályos jogszabályokat is figyelembe kell venni:

- 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási művek védelméről, különös tekintettel a település ivóvízbázisára és a strandi kutakra
- 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet az ivóvíz minőségi követelményeiről és az ellenőrzés rendjéről
- 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet a felszín alatti vizek védelméről
- 6/2009. (IV. 14.) KvVM–EüM–FVM együttes rendelet a földtani közeg és a felszín alatti víz szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges határértékekről és a szennyezések méréséről
- 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken lévő települések besorolásáról.

Barlangok vonatkozásában kötelezően betartandók továbbá a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. tv.-ben megfogalmazott szabályok és az – elfogadott természetvédelmi kezelési tervvel rendelkező – barlangoknál megfogalmazott előírások. A látogatás és barlangtani kutatás szabályai betartásának a közösségi jelentőségű állatfajok (denevérek) szálláshelyéül szolgáló barlangok (pl. Csörgő-lyuk) esetében kiemelt jelentősége van.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1.KE-1 kezelési egység: Lejtősztyepprétek, sziklagyepek és sziklai cserjések

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület sziklagyepjeit, illetve száraz, köves talajú lejtősztyeppjeit, valamint az azokba (esetleg sziklaerdőkbe) ágyazódó sziklai (*Spiraea media* és *Cotoneaster* fajok által dominált) cserjéseket foglalja magába. Az ide sorolt állományok zöme (lejtősztyepp dominanciával) az Óvár és a Mátrabérc déli oldalában vannak, de további, kisebb foltok (részben sziklagyepek, sziklai cserjések) találhatók a Csóka-kő, Bárány-kő térségében is. A kezelési egységhez tartozó gyepek és cserjések kiterjedése csak 6,17 ha.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: nyílt szilikátsziklagyepek és törmelékfoltok (G3), köves talajú lejtősztyepek (H3a), sziklai cserjések (M7) / Natura 2000: szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*) (6190), szubpannon sztyepek (6240)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

- érintett földrészletek: Mátraszentimre: 031/53*, 031/7*, Pásztó: 015a*, 015d*, 015h*
- érintett erdőrészletek: Mátraszentimre: 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 2*, 2/TN 3*, 4/A*, 4/D*, 4/G*, 4/L*, 4/M*, 4/TI*, 4/TN 2*, 5/D*, 5/TN 2*, 7/TN*, 9/C*, 9/TN*, Pásztó: 129/B*, 129/D*, 129/TN*, 131/B*, 131/C*, 131/G*, 131/H*, 131/TN 2*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A lejtősztyepprétek, sziklagyepek és sziklai cserjések hosszú távú fenntartásához az ide sorolt élőhelytípusok jórészt primer jellege miatt, illetve kapcsolódó területhasználat híján leginkább a zavarást, bolygatást jelentő tényezők kiszűrése (főleg a vadhatás mérséklése és az adventív fajokkal való betelepülés megakadályozása) szükséges. Emellett a másodlagos állományoknál feladatot jelenthet a szekunder szukcessziós folyamatok részbeni kontrollja is. Általános kezelési javaslatok:

- Az állományokat érintő turistaösvény-fenntartási munkák során fa- és cserjekivágásra csak körültekintően, a bejegyzett erdőgazdálkodóval és a nemzeti park igazgatósággal való előzetes egyeztetést követően kerülhet sor.
- Erősen javasolható (szükséges) a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők, és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is nagyon lehetséges).
- A komoly taposási-rágási kárt okozó muflon és a szintén problémát okozó gímszarvas állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó.
- A másodlagos lejtősztyepp-állományok fenntartásához rendszeres (5–10 évente végzett) szelektív cserjeirtás szükséges. A cserjeirtás során a sziklai cserjések fajainak védelmét biztosítani kell.
- Szelektív cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése. A kivágott cserjék gyepekről való lehordása, a gallyanyag szomszédos cserjések vagy erdők alatt történő elhelyezése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt gyepterületekre/cserjésekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végeztető, a területet kezelés nélkül történő fenntartása.

GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedek vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Érdemi élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat a kezelési egységhez sorolt állományokra vonatkozóan csak annyiban fogalmazható meg, hogy kisebb területeken (leginkább az Óvár és Mátrabérc lejtőin) reális célkitűzés lehet egyes másodlagos lejtősztepp-állományok szelektív cserjeirtással való fenntartása. Emellett a helyenként erősen zavar, degradált élőhelyek regenerálódását nagyban segítené (és a jelenlegi zavaró hatások zömét elhárítaná) a térségi muflon és gímszarvas állomány jelentősebb mértékű csökkentése. Több helyütt (pl. Csóka-kő, Mátrabérc) turisták által kitaposott felszínek is vannak, így a turistaforgalom korlátozása is szükséges lenne (bár ez nem feltétlenül reális). Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhelyek területének (azon belül a sziklai vegetáció területfoglalásának) csökkenésével járna (pl. új ösvény vagy kiépített kilátópont kialakítása, építmények elhelyezése, egyéb infrastrukturális fejlesztések), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat bővítése az érintett helyszíneken (az élőhelyek sérülékenysége miatt) nem javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok megfogalmazására elsősorban és hangsúlyosan a sziklai vegetáció zavarásának mérséklése, a sziklai élőhelytípusok természetességi állapotának megőrzése, illetve javítása, valamint a kapcsolódó, természetvédelmi szempontból jelentős értéket képviselő fajok védelmének szándékával került sor. Emellett az összeállítás kitér a turisztikai funkciók és a természetvédelmi szempontok érintkezési pontjaira is.

3.2.1.2.KE-2 kezelési egység: Kékperjés rétek, kaszálórétek, sovány gyepek, jellegtelen gyepek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési területen elszórtan elhelyezkedő kisebb-nagyobb irtásréteket foglalja magába. Ezek szinte kivétel nélkül a Mátrakeresztes, Mátrászentimre, Mátrászentistván, Mátrászentlászló települések környéki hegyi rétgazdálkodás máig megmaradt töredékei, maradványai. A jelentősebb rétek a Külső-Óvári-rétek, Belső-Óvári-rétek, Tugár-rét, Fallóskúti-rétek, Som-hegy körüli rétek, Kis-kő körüli rétek és Piszkési-legelő. A gyepek zöme üde és hegyi (kisavanyodó talajú) kaszálórét, de kisebb foltokban kékperjés gyepek és sovány gyepek is előfordulnak. Változó mértékben cserjésednek, az elmúlt évtizedben rekonstruált (újából kitisztított) részeken szedresednek. Összesen négy-öt tucatnyi tucatnyi kisebb-nagyobb állomány ismert, de ezek együttes területe is csak 38,04 ha-t tesz ki (ez a terület 2,52%-a).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: kékperjés rétek (D2), franciaperjés rétek (E1), veres csenkeszes rétek (E2), hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34), jellegtelen üde gyepek (OB) / Natura 2000: kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinia caerulea*) (6410), sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) (6510), hegyi kaszálórétek (6520)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)
- érintett földrészletek: Bátonytereny: 0284/16*, 0284/17*, 0284/1f*, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/1p*, 0284/23*, Mátrászentimre: 031/45*, 031/7*, 050/2*, 050/3*, 050/4a*, 050/8c*, 052/3a*, 055/3a*, 055/3b*, 056/1, 056/2*, 056/3*, 066a*, 067*, 068*, 071/1*, 071/2*, 076/10*, 076/13*, 076/21*, 076/22*, 076/25*, 076/26*, 076/27*, 076/28*, 076/9*, 077/1*, 0138/24*, 0138/27*, 0138/28*, 0138/31, 0138/32, 0138/34*, 0230/1*, 0230/2*, 0230/3*, 0230/4*, 0230/5*, 0231/1*, 0231/10*, 0231/11*, 0231/12*, 0231/13*, 0231/14*, 0231/15*, 0231/16*, 0231/17*, 0231/3*, 0231/5*, 0231/6*, 0231/8*, 0231/9, 0232/24*, 0232/25*, 0232/26a*, 0233/1*, 0233/2*, 0233/4*, 0233/8*, Pásztó: 015c*, 015h*
- érintett erdőrészletek: Bátonytereny: 25/J*, 56/ÉP*, Mátrászentimre: 3/TI 1*, 8/N*, 18/C*, 30/A*, 31/A*, 31/TI*, 32/TI*, 33/TI1*, 33/TI 3*, 34/D*, 34/F*, 34/TI 5*, 34/TI 6*, 34/TI 7*, 34/TI 8*, 35/A*, 35/TI 2*, 37/H*, 62/A*, Pásztó: 129/A*, 130/TI 1*, 130/TI 2*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez gyepfoltok fenntartásához a másodlagos szukcessziós folyamatokat (cserjésedés, erdősülés) kontrolláló, illetve a zavaró hatásokat mérséklő kezelési beavatkozásokra van szükség. Általános kezelési javaslatok:

- Az elgyomosodott, szedresedő, magaskórós növényzettel átszőtt állományok rendszeres (évi 1 alkalommal történő) szárzúzóása.
- A jobb állapotú hegyi rétek rendszeres (évi 1 alkalommal történő) gépi kaszálása.
- Szárzúzóást, illetve kaszálást követően a levágott szena/fű területről való mielőbbi eltávolítása.

- A szárazúzózás és kaszálás munkaművelet július 15. vagy (kékperjések és egyéb érzékenyebb gyepek) augusztus 15. utáni végrehajtása (de: a kornistárnics előfordulási helyein csak késő őszi kaszálás lehetséges).
- A rétek szegélye felől terjeszkedő cserjék kivágása-visszaszorítása, a gyepfoltok cserjésedő szegélyeinek rendezése.
- Cserjésedő-erdősülő állományokban a fásszárú növényzet vegetációs időszakon kívül történő, rendszeres visszavágása, eltávolítása.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése. A kivágott cserjék gyepekről való lehordása, a gallyanyag szomszédos erdők alatt történő elhelyezése.
- Az állományok rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb történő eltávolítása.
- A gyepek területén a faanyag-tárolás, a faanyag-rakodás és a különböző depóniák (pl. széna) kialakításának mellőzése.
- A szomszédos területeken végzett erdőgazdálkodási (fakitermelési) tevékenység során a nedvesebb, mocsárrét vagy magaskórós jellegű gyepek (sok esetben süppedős) talaján a géppel történő átjárást el kell kerülni.
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra javasolt áttelepíteni).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt gyepterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
-----	---

GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzése.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY74	Kaszálás július 15. után lehetséges. [Magyarázat: üde és hegyi kaszálórétek, illetve jellegtelen, gyomos gyepek esetében érvényes időbeli korlát.]
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges. [Magyarázat: kékperjés rétek esetében érvényes időbeli korlát, amelyet a kornistárnics előfordulási helyein még tovább, késő őszre ki kell tolni.]
GY80	A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni.
GY86	A széna összegyűjtése és eltávolítása a területről a kaszálást követő 2 héten belül.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban az élőhelyrekonstrukciós feladatok a gyepek cserjés szegélyeinek rendezése, illetve a már cserjésedett területrészek helyreállítása (cserjeirtása, szárzúzása) és tartós kezelésbe vétele formájában értelmezhetők. Az elmúlt évtizedben számos területen (Külső-Óvári-rétek, Belső-Óvári-rétek, Tugár-rét, Fallóskúti-rétek) történt rétrekonstrukció, de ezt a munkát a Som-hegy körüli rétek, a Kis-kő körüli rétek és (növénytanai érdekességei miatt kiemelt jelentőséggel) a Piskési-legelő területén lehetne folytatni. A részletesebb javaslatokat a fejezet c) pontja tartalmazza.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban alapesetben kerülendők a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) elhelyezése nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat bővítése az érintett helyszíneken (az élőhelyek sérülékenysége miatt) nem javasolt. A meglévő (átmenő) földutak karbantartása, felújítása – építési törmelék lerakása nélkül, elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az érintett, kisebb-nagyobb gyepterületek közös jellemzője, hogy a korábbi gazdálkodási forma (elsősorban kaszálás és legeltetés) néhány évtizeddel ezelőtti felhagyása ellenére még mindig nyílt, gyepes (de változó mértékben cserjésedő-erdősülő) élőhelyeket hordoznak. Az irtásréteken kialakult gyeptípusok jelentős része közösségi jelentőségű élőhelytípusnak – kékperjés rétek (6410), üde kaszálórétek (6510), hegyi kaszálórétek (6520) – minősül, így a meglévő állományok fenntartása, megőrzése, illetve helyreállítása (rekonstrukciója) legitim természetvédelmi törekvés. A kezelési javaslatokat ezen megközelítés alapján állítottuk össze, s a célkitűzések elérésének módjaként a gyepek kaszálással való fenntartását, illetve a még valósan helyreállítható szegélyek és foltok rekonstrukcióját határoztuk meg.

3.2.1.3.KE-3 kezelési egység: Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a tervezési terület üde termőhelyeken álló (nagy területi hányadot képviselő) zonális erdei, a szubmontán (völgyaljakban néhol montán jellegű) bükkösök, illetve a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek tartoznak. A nagyobb, összefüggő állományok a Mátrabérc északi lejtőin, a Som-tető északi és keleti oldalában, a Csörgő-patak völgyében, valamint (Mátrakeresztesnél) a Kövecses-patak völgyében helyezkednek el. A kezelési egységhez tartozó erdők a tervezési terület több mint kétharmadát (69,48%) teszik ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5) / Natura 2000: szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*szal (91G0)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Bányaterenye: 0284/12, 0284/1f*, 0284/1l, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/22*, 0284/24, 0284/25*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 030/2*, 030/4*, 030/6, 030/7, 030/8*, 031/10, 031/12*, 031/15*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/20*, 031/21*, 031/22*, 031/5*, 031/53*, 031/56*, 031/59, 031/6*, 031/61b*, 031/61c*, 031/62*, 031/7*, 031/8, 031/9*, 032/31*, 032/50*, 050/2*, 050/4a*, 050/4b, 050/5, 050/6, 050/8a*, 050/8b*, 050/8c*, 050/8d, 050/8g, 052/1*, 052/2*, 052/3a*, 052/3b*, 052/3c*, 052/5*, 053, 055/3a*, 055/3b*, 056/3*, 057/1, 059*, 061a*, 061b*, 066a*, 066b*, 066c*, 067*, 068*, 069d*, 071/1*, 071/2*, 072, 073*, 074/1, 074/2, 074/3*, 076/12*, 076/13*, 076/14*, 076/16*, 076/17, 076/18*, 076/19*, 076/24*, 076/28*, 076/30, 076/32, 076/33, 076/34, 076/4*, 076/6*, 076/7*, 076/8, 077/1*, 077/3*, 081/5*, 0134/44*, 0137/1, 0137/10, 0137/11, 0137/12*, 0137/13, 0137/14*, 0137/15*, 0137/16, 0137/17*, 0137/18, 0137/19*, 0137/2, 0137/20*, 0137/21*, 0137/22*, 0137/23*, 0137/29*, 0137/3*, 0137/30*, 0137/4*, 0137/7, 0137/9, 0138/10*, 0138/14*, 0138/15*, 0138/16*, 0138/17*, 0138/18*, 0138/19*, 0138/2*, 0138/20, 0138/22*, 0138/23*, 0138/24*, 0138/25*, 0138/26*, 0138/29*, 0138/30*, 0138/34*, 0138/38*, 0138/5*, 0138/8*,

0138/9, 0162/1, 0232/26a*, 0232/26b*, 0233/4*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*

- érintett erdőrészletek: Bátorfyerénye: 17/B*, 17/C*, 17/D*, 17/F*, 17/TI, 18/A, 18/B*, 18/C*, 18/D, 18/E*, 18/F*, 22/ÚT 2, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 24/B, 24/C*, 24/D*, 25/A, 25/B, 25/C, 25/D, 25/E: 25/F*, 25/G, 25/H*, 25/I*, 25/J*, 25/NY, 51/A*, 51/B*, 51/C*, 51/D*, 51/NY*, 53/A*, 53/B, 53/C*, 53/D*, 53/E*, 53/F*, 53/G*, 53/NY, 53/TI*, 54/A, 54/D, 54/E*, 54/F*, 54/G, 54/TI*, 54/ÚT 2, 55/A*, 55/B*, 55/C*, 56/A, 56/ÉP*, 57/A 2, 81/B, 81/C*, Mátraszentimre: 1/A*, 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 1/F, 1/G, 1/H*, 1/I*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/D*, 2/E*, 2/ÉP*, 3/A*, 3/B*, 3/C*, 3/D*, 3/E*, 3/F*, 3/G*, 3/H, 3/I*, 3/J, 3/TI 1*, 3/ÚT 1, 3/ÚT 2, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/D*, 4/E: 4/G*, 4/H*, 4/I*, 4/J, 4/K*, 4/L*, 4/M*, 4/N*, 4/P*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/E*, 5/I*, 5/J*, 5/TN 2*, 6/A*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/E*, 6/F*, 6/G*, 6/H, 6/I*, 6/J, 6/K*, 6/ÚT 1, 7/A*, 7/B*, 7/C, 7/D, 7/E: 7/F*, 7/G*, 7/H, 7/I, 7/J*, 7/K*, 7/L*, 7/M, 7/N, 7/O, 7/P, 8/A, 8/B*, 8/C*, 8/D, 8/E*, 8/F*, 8/G, 8/H*, 8/I, 8/J*, 8/K*, 8/L*, 8/M*, 8/N*, 9/A*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/I*, 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F*, 10/G, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/D*, 11/E: 11/G, 11/I, 11/NY 1*, 11/NY 3, 12/A*, 12/B*, 12/C*, 12/D, 12/E: 12/F, 12/G*, 12/I, 12/J*, 12/K, 12/L*, 12/M*, 12/N, 13/A, 13/B*, 13/C*, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H, 13/I*, 18/A*, 18/B*, 18/TI*, 19/A*, 19/B*, 19/ÚT 1, 20/A*, 20/B*, 30/A*, 30/C*, 30/ÚT 1, 31/A*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 34/A*, 34/B*, 34/C*, 34/D*, 34/F*, 34/G*, 34/H 1*, 34/H 2*, 34/H 3, 34/ÚT 2, 34/ÚT 4, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 35/F*, 35/G*, 35/TI 5*, 37/H*, 37/O*, 51/M*, 53/D*, 62/A*, 64/TI*, Pásztó: 119/B*, 119/CE*, 119/NY*, 129/A*, 129/B*, 129/C*, 129/D*, 129/E: 129/F, 129/TI, 130/A*, 130/B*, 130/C*, 130/D*, 130/TI 1*, 130/TI 2*, 131/A*, 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/E*, 131/H*, 131/I*, 131/J*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományok kétharmada napjainkban is vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek egy részét – a folyamatos erdőborítás mellett kezelt erdők területének további növelése érdekében – célszerű lenne még átmeneti vagy örökerdő üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok az összterületnek kevesebb mint felét teszik ki, de ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban erdőterv alapján nagyobb területen várhatóak tisztítások és gyérítések, így a nevelővágások (elsősorban tisztítások és törzskiválasztó gyérítések) végrehajtására vonatkozó irányelveket érdemes külön összefoglalni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, kőrisek, szilék, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, a szórványosan előforduló idegenhonos fajok (főleg erdeifenyő és lucfenyő) visszaszorítása. Az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímavizonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt,

tölgyesekben) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fafajból álló erdők kialakítása és fenntartása.

- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)
- A távlatilag átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglevő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magszóró fák szomszédságában (megfelelő hálózatban, egymástól legalább 40–60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lékek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, erdőfelújítási kötelezettséget nem keletkeztető mértékű záródáshiány, valamint az utak és turistautak környéki (közvetlen élet- és balesetvédelmi) veszélyhelyzet elhárítása kivételével a szálanként képződő holtfák egészségügyi fakitermelésének mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök (ezek az összes ide sorolt állomány több mint felét teszik ki.) esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklék a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítógátások helyett 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítógátások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalógátások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontógátások) kivitelezése.
- Szálalógátások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 25–30%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.
- A bontógátások/szálalógátások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- Az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- A bontógátások/szálalógátások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontógátások/szálalógátás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalógátások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természet-védelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A véghasználatok során elszórtan, egyesével visszahagyott hagyásfák helyett a kisebb-nagyobb hagyásfa-csoportok alkalmazásának előtérbe helyezése.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalógátásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti vagy örökerdő üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.

- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok már jelenleg is érzékelhető kiterjedésben, több mint 10%-os arányban vannak jelen a területen. Megtartásuk és területük/arányuk további (távlati) bővítése természetvédelmi szempontból mindenképpen kívánatos, többek között azért is, mert a vágásos erdőgazdálkodás, illetve a jelenlegi korosztályszerkezet miatt helyenként előbb-utóbb felbukkanó vágáskoncentráció hátrányainak visszaszorítása elsősorban ennek a folyamatnak a továbbvitelével lehetséges. Mindezek miatt a fenntartási tervben az átmeneti és örökerdő üzemmód melletti gazdálkodás kérdéseit, szempontjait is hangsúlyosan érintjük. Mivel a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, irányelvek szintjén célszerű együtt tárgyalni őket (valójában az örökerdő üzemmódba esetleg belépő állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – további növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyérítéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az odúlakó madarak, erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára költő-, búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikro-élőhelyek legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal – gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes beavatkozásokkal – történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az első szálalóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05–0,15 ha) csökkentése (vonalas szálalóvágások esetében ettől a területi korláttól el lehet térni).
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.

- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), a mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, a védett fajok előfordulási helyeit és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyes és bükkös állományoknak számottevő hányada (több mint 20%-a) esik faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe. Az Óvár, Ágasvár, Mátrabérc, Csörgő-völgyterületén gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök is érintettek, s természetesen ide tartoznak a Csörgő-völgy Erdőrezervátum magterületének erdei is. Ezekben az állományokban gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak és turistautak mentén, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.

E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: pl. biotópfák, böhöncök meghagyása.]
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).

	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének megtartása, illetve növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítené viszont, hogy a KE-9 egység alatt szerepeltetett idegenhonos fafajú állományok zömét hosszú távon gyertyános-kocsánytalan tölgyes vagy bükkös állománnyá kell majd visszaalakítani. Az élőhelyi állapot javításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, lehetőleg meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban kőzúzalék

felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesse be. A Csörgő-völgy Erdőrezervátum bükköseinek erdődinamikai és egyéb célú kutatásához a feltételeket folyamatosan biztosítani szükséges.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök a tervezési terület jelentős területfoglalású, számottevő élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg (a Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2020–2029 között, a Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2021–2030 között) érvényben levő erdőtervek is tartalmazzak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (fenyők és az esetlegesen megjelenő inváziós fafajok) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők természetességi állapotának javulását) is szolgálják.

3.2.1.4.KE-4 kezelési egység: Cseres-kocsánytalan tölgyesek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez főleg a tervezési terület felszáraz termőhelyeken álló (jelentősebb területi hányadot képviselő) zonális erdei, a cseres-kocsánytalan tölgyesek tartoznak. Az érintett állományok főként az Óvár és Mátrabérc déli lejtőin, kisebb részben a Harasztos-bérc és Egrestető déli oldalain, valamint a Tugár-réttől délre eső lejtőkön fordulnak elő. A kezelési egységhez tartozó erdők a tervezési terület közel tizedét (9,01%) teszik ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a) / Natura 2000: pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limonicus violaceus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), csikos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Bátonyterenye: 0326/1k*, Mátrászentimre: 031/53*, 031/7*, 031/9*, 056/3*, 061a*, 061b*, 067*, 068*, 069c*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*
- érintett erdőrészek: Bátonyterenye: 23/B*, Mátrászentimre: 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/D*, 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 3*, 3/A*, 3/B*, 3/C*, 3/D*, 3/E*, 3/G*, 3/K*, 3/TI 2*, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/D*, 4/H*, 4/I*, 4/L*, 4/N*, 4/O*, 4/P*, 4/Q*, 4/TN 2*, 4/ÚT, 5/A*, 5/C*, 5/D*, 5/E*, 5/F*, 5/H*, 8/J*, 8/N*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/H*, 9/I*, 9/TN*, 10/C*, 10/D*, 11/B*, 11/C*, 11/D*, 11/H, 11/NY 1*, 13/B*, 13/G*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 35/F*, 35/G*, 64/TI*, Pásztó:

119/CE*, 129/A*, 129/B*, 129/C*, 129/TN*, 130/A*, 130/B*, 130/C*, 131/A*, 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/E*, 131/G*, 131/I*, 131/J*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

c1) Vágásos üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes állományok kétharmada napjainkban is vágásos üzemmódban kezelt erdő (a következő erdőtervezési ciklusban ezek egy részét – a folyamatos erdőborítás mellett kezelt erdők területének további növelése érdekében – célszerű lenne még átmeneti vagy örökerdő üzemmódba sorolni). A 80 év alatti állományok az összterületnek kevesebb mint felét teszik ki, de ezekben az erdőkben az elkövetkező időszakban erdőterv alapján nagyobb területen várhatóak tisztítások és gyérítések, így a nevelővágások (elsősorban tisztítások és törzskiválasztó gyérítések) végrehajtására vonatkozó irányelveket érdemes külön összefoglalni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A nevelővágások (tisztítások, törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az őshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, kőrisek, szilek, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, a szórványosan előforduló idegenhonos fajok (főleg erdeifenyő és feketefenyő) visszaszorítása. Az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20–40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszabb távon (főleg a változó klímavizonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt, tölgyesekben) a tájegységben most jellemző zonális erdőkhöz képest elegyesebb, több (őshonos) fajból álló erdők kialakítása és fenntartása.
- A kocsánytalan tölgy következetes kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban a faj arányának megtartása (a cser további jelentősebb térfoglalásának megakadályozása).
- Az átmérő-eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, bővítése. A visszamaradó állományban az átlagátmérőnél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az előző állományokból visszamaradt, az állomány átlagkoránál idősebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, megőrzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító/fenntartó, homogenizáló jellegű állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erélyű belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erélyű munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a besűrűsödött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig erősebben gyérítjük.)

- A távlatilag átalakításra tervezett erdőkben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/megerősítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglevő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magszóró fák szomszédságában (megfelelő hálózatban, egymástól legalább 40–60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmérőjű lékek is nyithatók.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálánként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- Az erdő fennmaradását és egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok, erdőfelújítási kötelezettséget nem keletkeztető mértékű záródáshiány, valamint az utak és turistautak környéki (közvetlen élet- és balesetvédelmi) veszélyhelyzet elhárítása kivételével a szálánként képződő holtfák egészségügyi fakitermelésének mellőzése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

A vágásos üzemmódba sorolt idős (80 év feletti) cseres-kocsánytalan tölgyesek (ezek az összes ide sorolt állomány több mint felét teszik ki.) esetén a véghasználati célú beavatkozások kapcsán lehet megfogalmazni olyan irányelveket, amelyek egyrészt mérséklék a végvágás okozta környezeti változásokat, másrészt (távlatilag) segíthetik a folyamatos erdőborítás felé való fokozatos átvezetést. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésként egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményező, esetenként erősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. ernyős felújítóvágások helyett 15–30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, gyengén feltárt, meredekebb területeken esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítóvágások, vagy a 30–60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalóvágások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdőrészek esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontóvágások) kivitelezése.
- Szálalóvágások alkalmazása során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 25–30%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek negyed hektáros lépték alatt (legfeljebb a 0,15–0,25 ha-os tartományban) tartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során a kocsánytalan tölgy következtetés kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban (a cser területfoglalását figyelembe véve) a fafaj relatív elegyarányának megtartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálánként vagy csoportosan) kímélete és lehető leghosszabb ideig való fenntartása.
- Az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására

ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.

- A bontóvágások/szálalóvágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való – legalább részleges – visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontóvágások/szálalóvágás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5–10%-nyi területen, az idős állomány élőfakészletének 5–10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalóvágások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idős állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, természet-védelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A véghasználatok során elszórtan, egyesével visszahagyott hagyásfák helyett a kisebb-nagyobb hagyásfa-csoportok alkalmazásának előtérbe helyezése.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalóvágásos erdőfelújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átmeneti vagy örökerdő üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálanként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c2) Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok:

Átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok már jelenleg is érzékelhető kiterjedésben, több mint 10%-os arányban vannak jelen a területen. Megtartásuk és területük/arányuk további (távlati) bővítése természetvédelmi szempontból mindenképpen kívánatos, többek között azért is, mert a vágásos erdőgazdálkodás, illetve a jelenlegi korosztályszerkezet miatt helyenként előbb-utóbb felbukkanó vágáskoncentráció hátrányainak visszaszorítása elsősorban ennek a folyamatnak a továbbvitelével lehetséges. Mindezek miatt a fenntartási tervben az átmeneti és örökerdő üzemmód melletti gazdálkodás kérdéseit, szempontjait is hangsúlyosan érintjük. Mivel a folyamatos erdőborítást biztosító üzemmódba sorolható állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesedő erdőkép) jelentenek, irányelvek szintjén célszerű együtt tárgyalni őket (valójában az örökerdő üzemmódba esetleg belépő állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket). Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az átmeneti és örökerdő üzemmódba sorolt állományok területének – a folyamatos erdőborítás melletti erdőkezelés területi bővítése, egyúttal a vágásos erdőgazdálkodás okozta ökológiai hátrányok mérséklése érdekében történő – további növelése.
- Az átalakítás komplex, változó eréllyel végrehajtott növedékfokozó gyérítéssel vagy szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az odúlakó madarak, erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára költő-, búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthető mikro-élőhelyek legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások előnyben részesítése.
- Az átalakítások során a korábbi vágások vagy dölések során keletkezett nyílt foltok, illetve lékek mintázatának figyelembe vétele.
- A változatos (szálaló jellegű) szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű – az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű – fakitermelések mellőzése.
- Az első szálalóvágások során az egy erdőtervi cikluson belüli beavatkozási erély 20%-os értékben való maximálása, illetve az egy-egy alkalommal összefüggően keletkező bontott vagy véghasznált területek lékméret léptékére (0,05-0,15 ha) csökkentése.
- Az átalakítás során a kocsánytalan tölgy következetes kímélete, a beavatkozásokkal érintett állományokban a fafaj elegyarányának megtartása (a cser további jelentősebb térfoglalásának megakadályozása).
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Az átalakítási folyamat során az erdőrészek 5–10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek („hagyásfa-csoportok”) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhelyű terület), a mikroélőhelyekben gazdag állományrészeket, a védett fajok előfordulási helyeit és az öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a szálánként elpusztult, őshonos fafajú álló és fekvő holtfák – melyek átmérője eléri, vagy meghaladja az erdőben található faegyedek átlagátmérőjét – nem érinthetők.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.

- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

c3) Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt állományok:

A cseres-kocsánytalan tölgyes állományoknak számottevő hányada (kb. 20%-a) esik faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletbe. Az érintett erdők elsősorban az Óvár, Ágasvár és Mátrabérc területére esnek. Ezekben az állományokban gyakorlatilag csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások lehetségesek. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá a használt utak és turistautak mentén, közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával, balesetmegelőzési céllal.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása, illetve javítása érdekében az esetlegesen megjelenő akác és bálványfa törzsek visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak visszaszorítására ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
-----	---

E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben – a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználat során az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélőhely) visszahagyása, lehetőleg az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5–20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása. [Magyarázat: pl. biotópfák, böhöncök meghagyása.]

E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember. • Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élekciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrésztletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyű nevelővágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.

E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.
-----	--

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat nem merült fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének megtartása, illetve növelése) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-9 egység alatt szerepeltetett idegenhonos fajú állományok egy kisebb részét hosszú távon cseres-kocsánytalan tölgyes állománnyá kell majd visszaalakítani. Az élőhelyi állapot javításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása), nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, lehetőleg meglevő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglevő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Az Óvár és Ágasvár tetején található vármaradványok kutatásához, régészeti feltárásához a feltételeket biztosítani szükséges.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A cseres-kocsánytalan tölgyesek a tervezési terület jelentős területfoglalású, számottevő élőfakészlettel rendelkező, a védelmi és közjóléti célkitűzések mellett bizonyos mértékben gazdasági jelentőséggel is bíró erdei, amelyekre a jelenleg (a Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2020–2029 között, a Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2021–2030 között) érvényben levő erdőtervek is tartalmaznak gazdálkodási jellegű fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a jelenlegi üzemmód-besorolások szerinti tagolással, de hangsúlyozottan a természetvédelmi (kisebb részben a közjóléti-turisztikai) funkciók előtérbe helyezésével kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a homogén állomány-szerkezetű erdők változatosabbá tételét, az elegyfák felkarolását, az idegenhonos elemek (fenyők és az esetlegesen megjelenő inváziós fajok) visszaszorítását, a holtfa megtartását, mennyiségének növelését, valamint az erdőlakó denevérfajok és szaproxilofág rovarfajok, továbbá egyéb közösségi jelentőségű fajok számára szükséges mikroélőhelyek, szubsztrátok jelenlétének biztosítását (együttesen az erdők

természetességi állapotának javulását) is szolgálják. Emellett az összeállítás az érintett helyszíneknél (Óvár, Ágasvár) az esetleges régészeti vizsgálatok elvégzésének lehetőségére is utal.

3.2.1.5.KE-5 kezelési egység: Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, mészkerülő erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület száraz, délies kitettségű, sekély talajú lejtőin kisebb területeken megjelenő, véderdő jellegű, cser, molyhos tölgy és/vagy kocsánytalan tölgy dominanciájú erdeit (melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, mészkerülő tölgyesek, mészkerülő bükkösök) foglalja magába. A legnagyobb, összefüggő állományok az Óvár déli oldalában találhatók, de az ide sorolt élőhelytípusok kisebb foltjai elszórtan a terület egyéb részein (pl. Mátrabérc, Som-tető Hegyes-hegy) is megjelennek. A kezelési egységhez tartozó erdők a tervezési területen belül csupán 72,54 ha-t (4,80%) tesznek ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: mészkerülő bükkösök (K7a), mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a), nyílt mészkerülő tölgyesek (L4b), molyhos tölgyes bokorerdők (M1) / Natura 2000: mészkerülő bükkösök (*Luzulo-Fagetum*) (9110), pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel (91H0)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Bátonyterenye: 0284/1f*, 0284/25*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 031/53*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 055/3a*, 056/3*, 059*, 061a*, 061b*, Pásztó: 015a*
- érintett erdőrészletek: Bátonyterenye: 17/D*, 18/B*, 18/C*, 18/F*, 23/A*, 23/B*, 51/A*, 55/B*, 55/C*, 81/C*, Mátraszentimre: 2/A*, 2/B*, 2/D*, 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 2*, 2/TN 3*, 3/E*, 4/A*, 4/C*, 4/D*, 4/G*, 4/O*, 4/Q*, 4/TI*, 4/TN 1, 5/A*, 5/B*, 5/D*, 5/F*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/TN 1, 5/TN 2*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/F*, 6/G*, 6/I*, 6/K*, 7/A*, 7/B*, 7/F*, 7/G*, 7/K*, 7/L*, 7/Q, 7/TN*, 8/B*, 8/C*, 8/J*, 8/K*, 8/L*, 8/ÚT, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, P 10/B*, 10/C*, 12/B*, 12/C*, 12/L*, 13/B*, 13/G*, 35/B*, 35/C*, 35/G*, 35/TI 3, ásztó: 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/G*, 131/H*, 131/I*, 131/J*, 131/TN 1, 131/TN 2*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok nagyobb részben faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletekbe esnek, de több esetben vágásos vagy átmeneti/örökerdő üzemmódú erdőrészletekben is előfordulnak. Természeti értékeik és véderdő jellegük miatt bennük távlatilag (egységesen) csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges. Ahol egy-egy kisebb-nagyobb folt vágásos vagy átmeneti/örökerdő üzemmódba sorolt erdőrészletet érint, ott a véderdő jellegű tölgyeseket kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával kell elhatárolni és rájuk ugyanezeket az elveket kell alkalmazni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Az érvényes erdőtervben szereplő erdőgazdálkodási munkák (nevelővágások, végrehajtások) végrehajtásánál a kezelési egységhez sorolt, véderdő jellegű tölgys állományrészek beavatkozásokkal nem érinthetők.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása érdekében az esetlegesen megjelenő idegenhonos-inváziós fajok (elsősorban: akác, bálványfa) visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Erősen javasolható (szükséges) a területek (különösen a felnyíló lombosított, bokorerdő jellegű, lejtősztyepp-foltokat tartalmazó állományok) rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők, és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan legtöbbször nem is nagyon lehetséges).
- A komoly taposási-rágási kárt okozó muflon és a szintén problémát okozó gímszarvas állománya nagymértékben csökkentendő, visszaszorítandó.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
-----	---

E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat érdemben nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt is szerepelnek.

Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körütekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. Az élőhelyi állapot javításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása, egyéb infrastrukturális fejlesztések), nem javasolt. Az állományok közelében a jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt. Az állományok mellett/alatt húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Az Óvár és Ágasvár tetején található vármaradványok kutatásához, régészeti feltárásához a feltételeket biztosítani szükséges.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A melegkedvelő tölgyesek, a bokorerdők és a (kisavanyodott, erodált talajon álló) mészkerülő tölgyesek/bükkösök a tervezési terület csekély területfoglalású, véderdő jellegű, a természeti értékek megőrzése (lásd például: befoglalt lejtősztyepp foltok) és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (a Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2020–2029 között, a Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2021–2030 között) érvényben levő erdőtervek általában nem tartalmaznak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket, az érintett erdőrészek jelentős része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került (ahol a kisebb-nagyobb állományok egyéb üzemmódú erdőrészekbe esnek, ott is a védőfunkciók kell hogy prioritást élvezzenek). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdészeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére, illetve régészeti vizsgálatok végzésére (Óvár, Ágasvár) is lehetőséget ad.

3.2.1.6.KE-6 kezelési egység: Sziklaerdők és törmeléklejtő-erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez a Mátrabérc és környéke kőgörgeteges felszínen vagy sziklás gerinceken előforduló, jórészt hársak-juharok-körisek alkotta szikla- és törmeléklejtő-erdei tartoznak. A nagyszámú, részben bükkösökbe, részben különböző típusú tölgyesekbe ékelődő, egyértelműen véderdő jellegű állományok nagyjából a Mátrabérc letöréseinek és sziklás gerinceinek találhatók, de kisebb foltokban az Óvár, Csóka-kő, Bárány-kő, Som-tető területén is felbukkannak. A kezelési egységhez tartozó erdők a tervezési területen belül 33,06 ha-t (2,19%) tesznek ki.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: törmeléklető-erdők (LY2), tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők (LY4) / Natura 2000: lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői (9180)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrészletek: Bátonyterenye: 0284/1f*, 0284/1m*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 031/53*, 031/7*, 031/9*, Pásztó: 015a*
- érintett erdőrészek: Bátonyterenye: 17/C*, 17/D*, 17/F*, 18/E*, 18/F*, 23/B*, 23/C*, 24/C*, 24/D*, 25/J*, 51/C*, 51/D*, 53/D*, 54/E*, 54/F*, 55/C*, Mátraszentimre: 1/A*, 1/D*, 1/E*, 1/H*, 2/B*, 2/D*, 2/TN 1*, 3/A*, 3/K*, 4/A*, 4/C*, 4/D*, 4/H*, 4/K*, 4/L*, 4/M*, 4/N*, 4/Q*, 5/C*, 5/D*, 5/I*, 6/E*, 7/A*, 7/J*, 9/A*, 9/C*, 9/F*, 10/A*, 10/B*, 10/F*, 13/D*, Pásztó: 131/B*, 131/C*, 131/E*, 131/G*, 131/H*, 131/J*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok nagyobb részben faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészekbe esnek, de több esetben vágásos vagy átmeneti/örökerdő üzemmódú erdőrészekben is előfordulnak. Természeti értékeik és véderdő jellegük miatt bennük távlatilag (egységesen) csak minimális, fenntartó és védelmi jellegű beavatkozások elvégzése lehetséges. Ahol egy-egy kisebb-nagyobb folt vágásos vagy átmeneti/örökerdő üzemmódba sorolt erdőrészt érint, ott a véderdő jellegű tölgyeseket kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával kell elhatárolni és rájuk ugyanezeket az elveket kell alkalmazni. Általános erdőkezelési javaslatok:

- Az állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbra száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Az érvényes erdőtervben szereplő erdőgazdálkodási munkák (nevelővágások, végrehajtások) végrehajtásánál a kezelési egységhez sorolt, véderdő jellegű szikla- és törmeléklető-erdők beavatkozásokkal nem érinthetők.
- Az állományok természetességi állapotának megtartása érdekében az esetlegesen megjelenő idegenhonos-inváziós fafajok (elsősorban: akác, bálványfa) visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Erősen javasolható a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők, és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is

szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.

- Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (a terepviszonyok miatt fizikálisan nem is lehetséges).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfa meg hagyása.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lág y és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lág y szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.

	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fásszáru fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, sózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat érdemben nem merül fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. az esetlegesen megjelenő idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt is szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, s az agresszíven terjeszkedő fajok ellen – körültekintéssel, az értékes növényzet fokozott védelme mellett, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. Az élőhelyi állapot javításához a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása, egyéb infrastrukturális fejlesztések), nem javasolt. Az állományok közelében a jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt. Az állományok mellett/alatt húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be. Az Óvár és Ágasvár tetején található vármaradványok kutatásához, régészeti feltárásához a feltételeket biztosítani szükséges.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A szikla- és törmeléklejtő-erdők a tervezési terület relatíve kis területfoglalású, véderdő jellegű, viszont a természeti értékek megőrzése (különleges élőhelyek, fajvédelem, reliktumok őrzése) és a talajvédelmi funkciók biztosítása tekintetében kiemelkedő szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (a Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2020–2029 között, a Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2021–2030 között) érvényben levő erdőtervek általában nem tartalmazzak fakitermelési előírásokat, illetve lehetőségeket, az érintett erdőrészeket

jelentős része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba került (ahol a kisebb-nagyobb állományok egyéb üzemmódú erdőterületbe esnek, ott is a védőfunkciók kell hogy prioritást élvezzenek). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos erdészeti utak biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére, illetve régészeti vizsgálatok végzésére (Óvár, Ágasvár) is lehetőséget ad.

3.2.1.7.KE-7 kezelési egység: Égerligetek és egyéb higrofil élőhelyek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a terület vízfolyása (Csörgő-patak) mentén végighúzó patakmenti ligeterdőket, a Mátrakeresztes melletti Békás-tó békalencsés-füzlápos mozaikját, valamint a szivárgó vizes bükkösök/tölgyesek alatt elszórtan megjelenő forráslápokot foglalja magába. A kezelési egységhez tartozó erdők és egyéb élőhelyek kiterjedése mindössze 24,54 ha, s ennek zömét (23,97 ha) a Csörgő-völgy (és oldalvölgyei) kiterjedt égerligete adja.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), forrásgyepek (C1), füzlápok (J1a), égerligetek (J5) / Natura 2000: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- érintett földrésztetek: Bátönytereny: 0284/1f*, 0326/1k*, Mátraszentimre: 030/1, 030/2*, 030/3, 030/4*, 031/11, 031/12*, 031/14, 031/15*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/24*, 031/35*, 031/37*, 031/4, 031/5*, 031/53*, 031/55, 031/56*, 031/6*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 032/31*, 067*, 077/1*, 080, 081/5*, 0230/2*
- érintett erdőrésztetek: Bátönytereny: 17/B*, 25/F*, 51/B*, 51/NY*, 53/A*, 53/C*, 53/F*, 53/G*, 55/A*, Mátraszentimre: 1/C*, 1/E*, 1/I*, 2/A*, 2/E*, 3/E*, 3/F*, 3/I*, 4/G*, 4/H*, 4/M*, 5/A*, 5/B*, 5/E*, 6/E*, 7/A*, 7/L*, 8/C*, 8/E*, 8/L*, 9/A*, 9/C*, 9/D*, 9/F*, 10/A*, 10/B*, 10/C*, 12/A*, 12/J*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 18/A*, 18/B*, 19/A*, 20/B*, 30/A*, 30/C*, 32/A*, 32/TI*, 51/M*, 51/N*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Csörgő-völgy égerligete részben (az ingatlan-nyilvántartás szerinti meder területén) nem erdőtervezett területre esik, részben gazdálkodás alatt álló, nagyobb erdőrésztetek részterületét érinti. A további élőhelyfoltok (békalencse-hínár, füzláp, forráslápok) erdőrésztetek és egyéb résztetek területén (jórészt erdőállományok alatt) fordulnak elő. Szinte minden lokalitásra igaz, hogy a kezelési egységhez sorolt állomány egy nagyobb, gazdálkodásra alkalmas, illetve gazdálkodással érintett erdő részterülete. Az állományok gazdasági jelentősége (talán az égerliget-sávot leszámítva) emellett igencsak mérsékelt, egyedi élőhelyi jellemzőik és a jelentős természeti értékeik miatt ugyanakkor természetvédelmi szempontból kiemelt jelentőséggel bírnak. Bennük a gazdálkodási célú beavatkozásokat teljesen mellőzni szükséges, állományaikban csak fenntartó és védelmi jellegű tevékenységek elvégzésére kellene

szorítkozni. A gazdálkodással érintett erdőrészekbe eső állományoknál az égerligeteket és egyéb higrofil élőhelyeket kisebb (általában egy famagasságnyi) védőövezet beiktatásával el kell határolni és az így kialakított foltokat kíméleti területként, gazdálkodás alól mentesítve kell fenntartani. Általános kezelési javaslatok:

- A ligeterdő-állományok fenntartásának, megújulásának és a természetességi állapot fokozatos javulásának (szerkezeti változatosság bővülése, álló és fekvő holtfa mennyiségének gyarapodása, mikroélőhelyek számának növekedése) természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok „működéséhez” a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges).
- Ligeterdőkben fakitermelés végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsiforgalomra közvetlen kockázatot jelentő, jobbára száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén (vö. Csörgő-völgy), kifejezetten balesetmegelőzési céllal.
- Az érvényes erdőtervben szereplő erdőgazdálkodási munkák (nevelővágások, véghasználatok) végrehajtásánál a kezelési egységhez sorolt ligeterdő-állományok, illetve forráslápok beavatkozásokkal nem érintendők.
- A ligeterdő-állományok természetességi állapotának megtartása érdekében az esetlegesen megjelenő idegenhonos-inváziós fafajok visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- A ligeterdő-állományok természetességi állapotának megtartása és javítása érdekében az inváziós terjedésű kisvirágú nebcsvirág (*Impatiens parviflora*) visszaszorítása a nagyvadlétszám jelentős csökkentésével.
- A szivárgó vizes bükkösök/tölgyesek alatt elszórtan megjelenő forráslápok területén (5–10 m-es védősávon belül) a fakitermelési és faanyagmozgatási munkákat (döntés, vonszolás stb.) mellőzni kell.
- A Békás-tó vízellátottságának biztosítása, a nagyon szűkülő vízállás bolygatásának/zavarásának kerülése.
- A szomszédos erdőkben végzett fakitermelések során a ligeterdők és egyéb higrofil élőhelyek süppedős talaján a géppel történő átjárást és a rakodók (akárcsak átmeneti) kialakítását kerülni kell.
- Erősen javasolható a területek rendszeres ellenőrzése, hogy az esetlegesen betelepülő idegenhonos elemek (fás- és lágyszárú növények) minél hamarabb felfedezhetők, és a területről eltávolíthatók legyenek.
- Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, ligeterdőknél az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak a nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett javasolt.
- Az állományok területén és közvetlen közelében (100 m-es távolságon belül) vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt (az ilyen helyszíneken levő létesítményeket távolabbra javasolt áttelepíteni).

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre (és egyéb területekre) vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfa meghagyása.
E24	Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.
E25	Erdészeti termékek szállításának, faanyag közelítésének korlátozása gyepterületen, tisztáson (a közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok védelme érdekében).
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).

	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan élőhely-rekonstrukciós vagy élőhelyfejlesztési javaslat legfeljebb a Békás-tó feliszapolódott medrének rehabilitációja kapcsán merülhet fel. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erdők szerkezetének javítása, az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése) egyébként a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a c) pont alatt szerepelnek. Idegenhonos fajok megjelenése esetén fontos a gyors és hatékony fellépés, viszont az agresszíven terjeszkedő fajok ellen vegyszeres kezelés – a vizes élőhely jelleg, illetve az élővizek közelsége miatt – csak rendkívül indokolt esetben fogadható el. A vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése szintén indokolt, ez az élőhelyek megőrzését nagyban szolgálja.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban olyan tevékenység, amely azok területének csökkenésével járna (beépítés, új vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak, épített közelítőnyomok kialakítása, egyéb infrastrukturális fejlesztések), vagy azok vízellátását veszélyeztetné (vízelvezetés, vízviszonyok megváltoztatása), nem javasolt. Az állományok közelében (vö. Csörgő-völgy) a jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt. Az állományok mellett/alatt húzódó műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A ligeterdők és egyéb higrofil élőhelyek a tervezési terület relatíve kis területfoglalású, de a természeti értékek megőrzése tekintetében komoly szereppel bíró állományai. Területükön a jelenleg (a Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2020–2029 között, a Nagybáttonyi

Erdőtervezési Körzetben 2021–2030 között) érvényben levő erdőtervek számos fakitermelési előírást, illetve lehetőséget tartalmaznak, így védelmük érdekében feltétlenül indokolt a szokásos erdőgazdálkodási beavatkozásoktól való, szinte teljes körű elhatárolás (fenntartás csak a minimális kezelések végzésével, a természetes dinamikai folyamatokra támaszkodva). Aktív beavatkozások legfeljebb a megjelenő idegenhonos elemek visszaszorítása miatt merülhetnek fel. A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, a kapcsolódó közösségi jelentőségű fajok védelmének szándékával, illetve mérsékelt súllyal a közjóléti-turisztikai funkciók szem előtt tartásával kerültek megfogalmazásra. Emellett az összeállítás a szomszédos közlekedési folyosók (stabilizált utak, földutak, turistautak) biztonságos üzemeltetésének szükségességére is figyelmet fordít, s a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére, valamint (utak mentén) a balesetmegelőzési célú beavatkozásokra is lehetőséget ad.

3.2.1.8.KE-8 kezelési egység: Regenerálódó cserjések és spontán erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egység a tervezési terület számos pontján (Óvár, Tugár-rét, Fallóskúti-rétek, Som-tető, Gedeon-oldal, Hutahely, Kis-kő, Bec-kút, Pizskési-legelő) megtalálható, a korábbi területhasználati formák (elsősorban a kaszálás és legeltetés) megszűnése után másodlagosan kialakult, töviskes (főleg galagonyák és kökény alkotta) cserjéseit, valamint puhafás (nyír, rezgő nyár) és keményfás (mezei juhar, gyertyán) spontán erdőfoltjait foglalja magába. A kezelési egységhez tartozó cserjések és spontán erdőfoltok kiterjedése 112,67 ha (ez a terület 7,48%-a).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC) / Natura 2000: -
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)
- érintett földrészletek: Bátortereny: 0284/13, 0284/14, 0284/15, 0284/16*, 0284/17*, 0284/18, 0284/19, 0284/1f*, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/1p*, 0284/20, 0284/21, 0284/22*, 0284/23*, Mátraszentimre: 031/12*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/20*, 031/21*, 031/22*, 031/24*, 031/25, 031/26*, 031/27*, 031/28*, 031/29*, 031/30, 031/31*, 031/32*, 031/33*, 031/34*, 031/35*, 031/37*, 031/38*, 031/39, 031/40, 031/45*, 031/46*, 031/47*, 031/48*, 031/53*, 031/61a, 031/61b*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 032/50*, 050/2*, 050/3*, 050/4a*, 050/8a*, 050/8b*, 050/8c*, 050/8f, 052/1*, 052/2*, 052/3a*, 052/3b*, 052/3c*, 052/4, 052/5*, 055/3a*, 055/3b*, 055/4, 056/2*, 056/3*, 059*, 061a*, 061b*, 066a*, 066b*, 066c*, 067*, 068*, 070, 071/1*, 071/2*, 071/5, 071/6, 073*, 074/3*, 076/10*, 076/12*, 076/13*, 076/14*, 076/15, 076/16*, 076/18*, 076/19*, 076/21*, 076/22*, 076/24*, 076/25*, 076/26*, 076/27*, 076/28*, 076/4*, 076/5, 076/6*, 076/7*, 076/9*, 077/1*, 077/3*, 0134/44*, 0137/12*, 0137/14*, 0137/15*, 0137/17*, 0137/19*, 0137/20*, 0137/21*, 0137/22*, 0137/23*, 0137/24, 0137/25, 0137/26, 0137/27, 0137/28, 0137/29*, 0137/3*, 0137/30*, 0137/32, 0137/4*, 0137/5, 0137/6, 0137/8, 0138/1, 0138/10*, 0138/11, 0138/12, 0138/13, 0138/14*, 0138/15*, 0138/16*, 0138/17*, 0138/18*, 0138/19*, 0138/2*, 0138/21, 0138/22*, 0138/23*, 0138/24*, 0138/25*, 0138/26*, 0138/27*, 0138/28*, 0138/29*, 0138/30*, 0138/33, 0138/34*, 0138/37, 0138/38*, 0138/5*, 0138/6, 0138/7,

0138/8*, 0230/1*, 0230/2*, 0230/3*, 0230/4*, 0230/5*, 0231/1*, 0231/10*, 0231/11*, 0231/12*, 0231/13*, 0231/14*, 0231/15*, 0231/16*, 0231/17*, 0231/3*, 0231/5*, 0231/6*, 0231/8*, 0232/26a*, 0232/26b*, 0233/1*, 0233/2*, 0233/4*, 0233/8*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015h*

- érintett erdőrészek: Bányatereny: 25/H*, 25/J*, 53/C*, 53/TI*, 54/F*, 54/TI*, Mátraszentimre: 1/C*, 1/E*, 2/F*, 3/TI 1*, 6/A*, 6/B*, 8/F*, 8/H*, 8/N*, 9/E*, 11/C*, 12/A*, 12/G*, 12/M*, 13/C*, 13/I*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/NY, 19/B*, 20/A*, 30/A*, 31/A*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/TI 1*, 33/TI 3*, 34/A*, 34/B*, 34/C*, 34/D*, 34/F*, 34/G*, 34/H 1*, 34/H 2*, 34/TI 5*, 34/TI 6*, 34/TI 7*, 34/TI 8*, 34/TI 9*, 34/ÚT 3, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 35/F*, 35/G*, 35/NY, 35/TI 1, 35/TI 2*, 35/TI 5*, 35/TI 6, 37/H*, 37/O*, 50/H*, 50/I*, 50/K*, 50/NY 7, 50/NY 8, 51/M*, 51/N*, 51/NY 2, 53/D*, 62/A*, Pásztó: 119/CE*, 119/NY*, 129/A*, 130/A*, 130/D*, 130/TI 1*, 130/TI 2*, 131/C*, 131/E*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó, másodlagos szukcessziós folyamatok eredményeként kialakult cserjések és spontán facsoportok, erdőfoltok távlati fenntartása részben a területek további spontán cserjésedésének, illetve erdősülésének engedésével (a jelenleginél kedvezőbb természetességi állapot kialakulásának biztosításával), részben (az értékesebb irtásrétek környezetében, reálisan kitisztítható területeken) gyeprekonstrukciós célok érdekében való felhasználással („feláldozással”) lehetséges. Általános kezelési javaslatok:

- Kimagasló természeti értékkel nem rendelkező, erdők közé ékelődő, kisebb-nagyobb cserjések, facsoportok, erdőfoltok esetén a további spontán szukcessziós folyamatok (cserjésedés, erdősülés) érvényesülésének engedése.
- Értékes, nyílt állapotban fenntartható élőhelyek szomszédságában (Óvári-rétek, Tugár-rét, Fallóskúti-rétek, Pizskési-legelő; KE-2 kezelési egység) a szegélyek felől mutató cserjésedés visszaszorítása, a még csak mérsékelten benőtt gyepfoltok cserjeirtás útján való rekonstrukciója.
- A szelektív cserjeirtási munkákkal párhuzamosan fakivágások is végezhetők, de a vadgyümölcsök (vadkörte, vadalma, madárcseresznye) és egyéb fafajok (juharok, gyertyán, rezgő nyár) egyedeinek elszórt visszahagyása (távlatilag a fáslegelő jelleg kialakítása) természetvédelmi szempontból kívánatos.
- Cserjeirtás esetén a rekonstrukciós munkák (fa- és cserjekivágások) nemzeti park igazgatósággal való egyeztetés utáni (vegetációs időszakon kívül) végzése. A kivágott cserjék gyepéről való lehordása, a gallyanyag szomszédos cserjések alatt történő elhelyezése.
- A cserjések és facsoportok rendszeres ellenőrzése, az esetlegesen betelepülő idegenhonos fafajok minél hamarabb történő eltávolítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt cserjésekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY32	A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.
GY33	A gyepterületen előforduló őshonos hagyasfák, hagyasfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok meghagyása.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni.
GY131	A cserjék – későbbi kezelések megkönnyítése érdekében – talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepon deponálni.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban az élőhelyrekonstrukciós feladatok olyan tekintetben értelmezhetőek, hogy a szomszédos irtásrétek Óvári-rétek, Tugár-rét, Fallóskúti-rétek, Pizskési-legelő) fenntartásánál (szegélyekben és kevésbé benőtt területeken, kisebb területen) a cserjésedés visszaszorítása reális célkitűzés (részletesen lásd a KE-2 kezelési egység leírásánál). Az esetlegesen megjelenő idegenhonos fafajok (pl. akác) kiszorítása szintén rekonstrukciós feladatként jelentkezik. A spontán cserjésedésre/erdősülésre engedhető területekhez (az adventív fajok kiszorításán kívül) rekonstrukciós javaslatok nem kapcsolódnak.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományokban alapesetben kerülendő a területcsökkenést eredményező fejlesztések vagy beruházások, újabb vonalas létesítmények (pl. utak) elhelyezése nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, lehetőleg meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. A meglévő földutak

karbantartása, felújítása – építési törmelék lerakása nélkül, elsősorban kőzúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

Az érintett területek közös jellemzője, hogy a korábbi területhasználati formák (elsősorban kaszálás és legeltetés) után, a gazdálkodás felhagyásával regenerációs (szekunder szukcessziós) folyamatok indultak meg rajtuk. Jelenkori állapotuk többé-kevésbé azonos (nyíltabb-zártabb kökény-galagonya cserjésekről és különböző fafajok alkotta spontán erdőkről van szó), hiszen a szekunder szukcessziós folyamatok érvényesülése sok szempontból hasonlóvá teszi ezeket a területeket. A kezelési irányelvek megfogalmazásánál különleges természetvédelmi szempontok híján főként becserjésedő-beerdősülő állományokat (lásd: jövőbeni spontán erdők) határoltunk el, de kisebb arányban gyeprekonstrukció keretében felszámolható, kifejezett természetvédelmi cél – nevezetesen közösségi jelentőségű élőhelytípusnak számító üde kaszálórétek (6510) és hegyi kaszálórétek (6520) fenntartása – érdekében beáldozható/felszámolható foltokat is azonosítottunk. Az utóbbi célkitűzés elérésének módja a szelektív cserjeirtás és fakivágás, majd szárazúzózás és kaszálás lehet, s ez az adventív fásszárúak és lágyszárúak kontrollját is biztosíthatja (a javasolt kezelési irányelveket részletesen lásd a KE-2 kezelési egység leírásánál).

3.2.1.9.KE-9 kezelési egység: Idegenhonos fafajú erdők

a) A kezelési egység meghatározása:

Részben lucfenyő, részben erdei- és feketefenyő dominanciájú erdők. Utóbbiak (pl. az Óvár déli előterében, a Mátrabérc északi letörésén) rendszerint őshonos lombos elegyfákkal elegyesek, a Gedeon-oldal lucfenyvesei viszont homogének, elegyetlenek. Az állományokat a II. világháború után (a Gedeon-oldal kiterjedt lucosát az 1980-as években) ültették, részben bükkösök, részben gyertyános-tölgyesek termőhelyére. A fenyvesek mellett regisztrált egyetlen (alig szobányi) akácos folt Mátrakeresztes település szélén található. A kezelési egységhez tartozó erdők kiterjedése mindössze 32,79 ha (ez a terület 2,18%-a).

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6) / Natura 2000: -
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: -
- érintett földrészletek: Bátönyterenye: 0284/1f*, 0326/1k*, Mátraszentimre: 030/8*, 031/12*, 031/26*, 031/27*, 031/28*, 031/29*, 031/31*, 031/32*, 031/33*, 031/34*, 031/35*, 031/37*, 031/38*, 031/41, 031/42, 031/44, 031/45*, 031/46*, 031/47*, 031/48*, 031/49, 031/50, 031/51, 031/53*, 031/7*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*
- érintett erdőrészletek: Bátönyterenye: 23/B*, 25/I*, 53/D*, 53/E*, Mátraszentimre: 4/D*, 11/A*, 11/C*, 18/C*, 18/TI*, 50/H*, 50/I*, 50/K*, Pásztó: 119/B*, 119/NY*, 129/A*, 129/C*, 130/A*, 130/B*, 130/D*, 131/A*, 131/E*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységhez sorolt állományok kivétel nélkül vágásos üzemmódba sorolt erdőrészletekbe esnek. A lombelegyes foltokban mindenféle tevékenységet az erdei- és feketefenyő visszaszorítása, az állományok őshonos fafajú erdőkké való (a lombelegy miatt

lehetőség szerint tarvágás nélküli, fokozatos) átalakítása érdekében szükséges végezni. A Gedeon-oldalban (Mátraszentimre 18/C erdőrészlet) található, egyelőre még tűrhető egészségi állapotú lucosok ugyanakkor vélhetően már csak tarvágást követő mesterséges erdőszítéssel alakíthatók át. Általános erdőkezelési javaslatok:

- A lombelegyes állományokban (erdei- és feketefenyvesekben) a tarvágásos véghasználatok kerülése, a fafajcserés átalakítás fokozatos, 2–3 erdőtervi ciklus alatt történő végrehajtása.
- A lombelegyes állományokban (erdei- és feketefenyvesekben) a különböző erdészeti beavatkozások (növedékfokozó gyérítések, haszonvételi gyérítések, készletgondozó használatok) során az őshonos lombos fafajok (kocsánytalan tölgy, gyertyán, bükk, egyéb elegyfák) egyedeinek teljes körű kímélete, az őshonos fafajok szerepének fokozatos növelése.
- Egyöntetű, homogén lucosok esetében (lehetőleg minél kisebb területű) tarvágásokat követő átalakítási munkák indítása. A levágott területeken részleges talajelőkészítést követő mesterséges erdőszítés, a termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos fő- és elegyfajokkal.
- A törvön száradt törzsek, facsonkok, valamint az őshonos fafajú odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása a fakitermelések során.
- Az átalakítási munkák során esetlegesen megjelenő idegenhonos-inváziós fafajok (elsősorban: akác, bálványfa) visszaszorítása. A törzsek kezelésére elsősorban vegyszeres injektálást célszerű alkalmazni, a fiatal sarjak kezelésére ugyanakkor szükség esetén egyéb vegyszeres technológia (irányított permetezés) is igénybe vehető.
- Hosszú távon a zonális erdőkre (cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesekre, bükkösökre) jellemző fajösszetétel közelítése, távlatilag a „KE-3” és „KE-4” kezelési egységnél megfogalmazott kezelési irányelvek fokozatos életbe léptetése.
- A vágásterületen történő égetés mellőzése, szükség szerint a vágástéri hulladék aprítással történő feldolgozása.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdőtalaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikroélőhelyek minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt erdőterületekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek. Az erdőgazdálkodóknak kiadott erdőtervek kötelező előírásokat csak korlátozottan tartalmaznak, de az erdőgazdálkodási tevékenységet kizárólag az erdőtervben megszabott keretek között lehet bejelenteni.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal. [Magyarázat: célfajok pl. kocsánytalan tölgy, cser, bükk.]
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is).
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
	• Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
	• Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.
	• Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással.
	• Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
	• Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
	• Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.

	• Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. A kerítéseket legkésőbb az utolsó tisztítási munka elvégzését követő egy éven belül le kell bontani.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdei- és feketefenyő, illetve lucfenyő által uralt, de az esetek egy részében valamilyen arányban (felső és/vagy alsó szintben) őshonos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusnak megfelelő állományokká kell alakítani. Az előfordulások helyszínei alapján a célállapotként megjelölhető élőhelytípus leginkább a zonális cseres- vagy gyertyános-kocsánytalan tölgyes, illetve szubmontán/montán bükkös. A fokozatos fafajcserés átalakítások során a lehetőség szerint építeni kell a meglévő lombos vázra és a természetes (a fokozott vadhatás miatt a tervezési területen egyébként helyenként nehezen működő) erdődinamikai folyamatokra. Az idegenhonos fafajú állományrészek/foltok letermelésekor a lombos facsoportok és faegyedek hagyásfaként, hagyásfa-csoportként való visszahagyása elengedhetetlen. Agresszíven terjedő idegenhonos fajok esetleges megjelenésekor – körültekintéssel, a megfelelő engedélyek beszerzését követően – szükség szerint vegyszeres kezelés is alkalmazható. Az átalakítási folyamatok a mindenkori körzeti erdőtervezés keretei között tervezhetők, végigvezetésükhöz a vadhatás-mérséklése, a vadlétszám csökkentése feltétlenül indokolt.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egységhez tartozó állományokban (elsősorban az erdőterület fragmentálódásának elkerülése érdekében) újabb beépítések, újabb vonalas létesítmények elhelyezése, újabb utak és épített közelítőnyomok kialakítása nem javasolt. A jelenlegi turistaút-hálózat lényegesebb bővítése nem indokolt, de ilyen irányú igény esetén (az útvonal körültekintő, a nemzeti park igazgatósággal is egyeztetett megtervezésével, lehetőleg meglévő földutakat igénybe véve) lehetséges. Az állományok alatt/közelében meglévő műszelvényes földutak karbantartása, felújítása – elsősorban közúzalék felhasználásával – szükség szerint elvégezhető. Az úthálózat

karbantartása ugyanakkor nem járhat az utak szélesítésével, a technológiát úgy kell alkalmazni, hogy ez ne következhesen be.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem őshonos fajokból álló erdőket a Natura 2000 szempontok (lásd: őshonos fajú erdők tömbös fenntartása) alapján hosszú távon (lehetőleg fokozatosan, vagy legfeljebb kis területű tarvágásokkal) a termőhelyi viszonyokhoz rendelhető potenciális erdei élőhelytípusnak (jelen esetben: 9130, 91G0, 91M0) megfelelő állományokká kell alakítani. Az átalakítandó erdők közelében turisztikai-közművelődési funkciók is jelentkeznek, így a munkák során ezekre is figyelemmel szükséges lenni. A javasolt átalakítások/kezelések a védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók megtartását, az idegenhonos (részben pusztuló) fenyőfajok visszaszorítását, a lombos állományrészek megőrzését, illetve az őshonos fajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehetővé teszik, illetve biztosítják.

3.2.1.10. KE-10 kezelési egység: Egyéb területek

a) A kezelési egység meghatározása:

A kezelési egységhez tartoznak a tervezési terület belterületi jellegű részeiből (Mátrakeresztes és Mátraszentistván települések, illetve Fallóskút üdülőtelep és Piskés-tető mellett) benyúló keskeny területsávok, valamint néhány külterületi épület és környezete (Fallóskúti-kápolna, Ágasvári-turistaház). Ezeken egyetlen folttal ide nyert besorolást az egyébként a területből kieső Száritás-tetői-kőbánya köves meddőhányójának egy része is. A kezelési egységhez tartozó élőhelyfoltok kiterjedése mindössze 4,31 ha.

b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), nyitott bányafelületek (U6) / Natura 2000: -
- érintett jelölő és jelölőnek javasolt fajok: -
- érintett földrészletek: Bányaterenye: 0284/1f*, Mátraszentimre: 031/2*, 031/53*, 031/61b*, 031/61c*, 031/62*, 031/7*, 069a, 069b, 069c*, 069d*, 0232/24*, 0232/25*, 0232/26a*, Pásztó: 015h
- érintett erdőrészletek: Mátraszentimre: 2/D*, 2/E*, 2/ÉP*, 3/TI 2*, 10/A*, 11/B*, 11/ÉP, 19/B*, 20/A*, 34/TI 9*, 64/ÉP, 64/TI*, Pásztó: 129/C*, 129/D*

c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A településkörnyéki területek szennyeződésektől és kommunális hulladéktól mentes, rendezett fenntartása.
- A településkörnyéki területek nem őshonos növényfajokkal, egzótákkal való beültetésének mellőzése (különös tekintettel az inváziós növényfajokra).
- Az érintett gyepterületek (különös tekintettel a Fallóskúti-kápolna és Ágasvári-turistaház körüli gyepekre) gyommentesen tartása, a nyílt élőhelyfoltok évi 1–2 alkalommal történő rendszeres kaszálása.
- A Száritás-tetői-kőbánya köves meddőhányójánál a spontán (inváziós fajok nélküli) cserjésedés, erdősülés biztosítása.

d) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

- Kötelezően betartandó előírások:

Az általános előírásokat fentebb (a 3.2. fejezet elején) részleteztük. A kezelési egységgel lehatárolt területekre vonatkozó további, specifikus előírások nem ismertek.

- Javasolt előírások:

A Natura 2000 fenntartási tervek készítésére vonatkozó útmutató 2. sz. melléklete alkalmazásával megfogalmazott kezelési javaslatok:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.
GY74	Kaszálás július 15. után lehetséges.

e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában természetvédelmi vonatkozású élőhelyrekonstrukciós feladatok nem fogalmazhatóak meg.

f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység vonatkozásában természetvédelmi vonatkozású, gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok lényegében nincsenek. A meddőhányó ásványgyűjtők általi látogatását (a vonatkozó szabályok betartása mellett) biztosítani javasolt.

g) A kezelési, fenntartási javaslatok indoklása:

A településkörnyéki területek kapcsán a hulladék- és gyommentesen tartást leszámítva semmiféle gazdálkodási, illetve kezelési célú beavatkozás nem fogalmazható meg. A külterületi épületek és környezetük (Fallóskúti-kápolna, Ágasvári-turistaház) esetében a kapcsolódó gyepek gyommentesen tartása lehet egyfajta elvárás. Összességében ezeknél az élőhelyeknél (és a Szárítás-tetői-kőbánya köves meddőhányójánál) kezelési irányelv gyanánt csak néhány kisebb (lényegében a gyommentesség fenntartását, az inváziós fertőzöttség elkerülését és az általános rendezettség növelését célzó), de a természetvédelem szempontjait is érintő javaslatot adtunk.

3.2.2. Fajvédelmi intézkedések

A területen előforduló közösségi jelentőségű fajok populációinak védelmét és megtartását elsősorban a javasolt élőhelykezelési, élőhelyfenntartási intézkedésekkel látjuk biztosítottnak. A közösségi jelentőségű fajok megőrzése mindezek alapján célirányos, kifejezetten fajvédelmi profillal indított védelmi programot (egy fajt leszámítva) nem igényel, a védelmi célok közvetett úton elvileg elérhetők.

A piros kígyószisz (*Echium russicum*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) és Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) élőhelye további degradációs folyamatainak megakadályozása érdekében a túltartott vadállomány szabályozása elengedhetetlen.

A lepkefajok közül a magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) populációinak védelme a tápnövényül szolgáló cserrel és molyhos tölgygel elegyes, változatos szerkezetű erdők jelenlétét igényli. A xilofág-szaproxilofág rovarok közül a nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), kék pattanóbogár (*Limoniscus violaceus*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) és gyászscincér (*Morimus funereus*) életfeltételeit az öreg, száradó-pusztuló kocsánytalan tölgyek, molyhos tölgyek és cserek (lényegében az idős tölgyes állományrészek) legalább részterületeken (kíméleti területeken, hagyásfa-csoportokban) való megőrzése, illetve általánosságban az erdők holtfa-ellátottságának gyarapítása/bővítése biztosítja.

A sárgahasú unka (*Bombina variegata*) és vöröshasú unka (*Bombina bombina*) populációk megőrzéséhez az erdei kisvízállások, pocsolyák vízellátásának biztosítása, és az élőhelyek zavarásmentes fenntartása szükséges. A sárgahasú unka esetében a kitridiomikózist (kétéltűek bőrelváltozását) okozó, Távol-Keletről behurcolt gombafaj (*Batrachochytrium dendrobatidis*) jelenléte, és általában a faj hosszabb távú megőrzése kapcsán további, fajvédelmi szintű kutatások, védelmi programok indítása indokolt (ez részben már folyik is).

Az erdőlakó (vagy erdőben is élő, táplálkozó) denevérfajok – nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*) – védelméhez (a területen belül található Csörgő-lyuk zavartalanságának biztosítása mellett) a meglevő odvas fák és elvált kérgű álló holtfák megtartása, illetve folyamatos jelenlétének biztosítása, az erdő-gyep mozaikok megtartása, továbbá általánosságban a zavarások elkerülése, mérséklése, a nyári és téli szálláshelyek fenntartása szükséges.

3.2.3. Kutatás, monitorozás

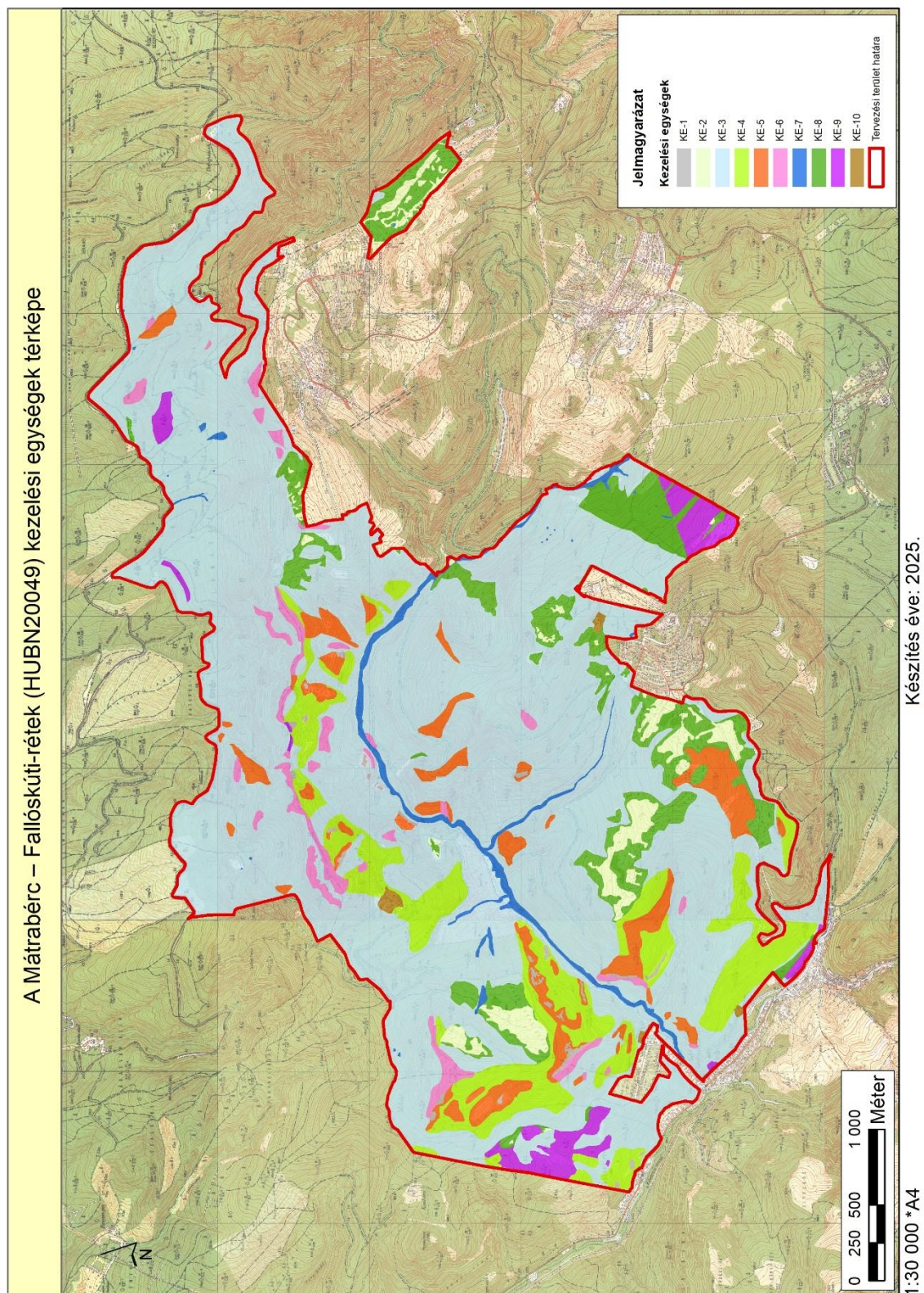
A tervezési terület a Mátra egyik leginkább kutatott térsége. Ennek oka, hogy a Mátrabérc és térsége a hegység magasabb területei közé tartozik, s a montán hatások, a sziklai vegetáció és a kiterjedt irtásrétek miatt sok érdekesség fordul elő. Emellett a Csörgő-völgy erdői is sok egyedi vonást hordoznak, s a Csörgő-völgy Erdőrezervátum idős bükköse (Magyarország elsőként vizsgált rezervátum-területe) is számos kutatási programot generált. A részletesebb feltárómunka a növényvilág kutatásával már legalább egy évszázada megindult, majd a 20. század második felében a zoológiai (rovartani, herpetológiai, madártani) kutatások is felerősödtek. Az 1950–1960-as években a Nyugat-Mátra hegyi rétjeit (Kovács Margit révén) intenzíven kutatták, az erdőrezervátum területének kutatása pedig az 1970-es évektől datálható. A területen folytatott kutatások intenzitása a tájvédelmi körzet kihirdetésével (1985), majd a Natura 2000 területté nyilvánításával tovább nőtt. A biotikai adatokra irányuló kutatómunkában elsősorban a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) és a Mátra Múzeum (Gyöngyös) munkatársai vettek részt, míg az erdőrezervátum-kutatásban az Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest) munkatársai jeleskedtek. A tervezési terület vegetációtérképe 2009-ben készült el (térképező: Magos Gábor), ennek aktualizálása, frissítése (az egyes ÁNER élőhelytípusok Natura 2000 élőhelytípusokkal való megfeleltetésére is fókuszálva) pedig 2023 nyarán történt. „A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken” című, Svájci-Magyar Együttműködési Program által támogatott, SH/4/8

azonosítójú projekt keretében (2012–2016 között) a térség erdeiről részletes állapotleíró adatsor került begyűjtésre.

A jövőbeli kutatások részben további biotikai (florisztikai és faunisztikai) adatokat kell, hogy szolgáltatassanak, elsősorban a védett és közösségi jelentőségű fajokra vonatkozóan. Emellett fontos feladat lenne a területen folyó erdő- és gyepgazdálkodáshoz, illetve egyéb, természetvédelmi célokat is szolgáló beavatkozásokhoz, rekonstrukciós és fenntartási jellegű munkákhoz (pl. fenyvesek fokozatos átalakítása, hegyi rétek fenntartása/rekonstrukciója) kapcsolódó hatásmonitorozás elindítása is. Ugyancsak monitorozást igényel a nagyvadállomány és (részterületen) a turizmus okozta hatások nyomon követése.

3.2.4. Mellékletek

A kezelési egységek lehatárolását mutató térkép:

A kezelési egységek összefoglaló táblázata: a) élőhelytípusok megfeleltethetősége alapján:

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett ÁNÉR élőhelyek	Érintett Natura 2000 élőhelytípusok
KE-1	Lejtősztyepprétek, sziklagyepek és sziklai cserjések	6,17	nyílt szilikátsziklagyepek és törmeléklejtők (G3), köves talajú lejtősztyepek (H3a), sziklai cserjések (M7)	szubkontinentális peri-pannon cserjések (40A0), pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190), szubpannon sztyepppek (6240)
KE-2	Kékperjés rétek, kaszálórétek, sovány gyepek, jellegtelen gyepek	38,04	kékperjés rétek (D2), franciaperjés rétek (E1), veres csenkeszes rétek (E2), hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34), jellegtelen üde gyepek (OB)	kékperjés láprétek meszes, tűzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) (6410), sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>) (6510), hegyi kaszálórétek (6520)
KE-3	Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	1046,94	gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2), bükkösök (K5)	szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal (91G0)
KE-4	Cseres-kocsánytalan tölgyesek	135,82	cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a)	pannon cseres-tölgyesek (91M0)
KE-5	Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, mészkerülő erdők	72,54	mészkerülő bükkösök (K7a), mész- és melegkedvelő tölgyesek (L1), zárt mészkerülő tölgyesek (L4a), nyílt mészkerülő tölgyesek (L4b), molyhos tölgyes bokorerdők (M1)	mészkerülő bükkösök (<i>Luzulo-Fagetum</i>) (9110), pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> -szal (91H0)
KE-6	Sziklaerdők és törmeléklejtő-erdők	33,06	törmeléklejtő-erdők (LY2), tölgyes	lejtők és sziklatörmelékek

			jellegű sziklaerdők és tetőerdők LY4	<i>Tilio-Acerion</i> -erdői (9180)
KE-7	Égerligetek és egyéb higrofil élőhelyek	24,54	álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), forrásgyepek (C1), fűzlápok (J1a), égerligetek (J5)	enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0)
KE-8	Regenerálódó cserjések és spontán erdők	112,67	üde és nedves cserjések (P2a), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC)	---
KE-9	Idegenhonos fafajú erdők	32,79	ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4), egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6)	---
KE-10	Egyéb területek	4,31	kertvárosok, szabadidős létesítmények (U2), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), nyitott bányafelületek (U6)	---

A kezelési egységek összefoglaló táblázata: b) érintett földrészetek és erdőrészetek alapján (a csillaggal (*) jelzett földrészetek és erdőrészetek érintettsége csak részleges):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Érintett föld-részetek	Érintett erdőrészetek
KE-1	Lejtősztyepprétek, sziklagyepek és sziklai cserjések	Mátraszentimre: 031/53*, 031/7*, Pásztó: 015a*, 015d*, 015h*	Mátraszentimre: 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 2*, 2/TN 3*, 4/A*, 4/D*, 4/G*, 4/L*, 4/M*, 4/TI*, 4/TN 2*, 5/D*, 5/TN 2*, 7/TN*, 9/C*, 9/TN*, Pásztó: 129/B*, 129/D*, 129/TN*, 131/B*, 131/C*, 131/G*, 131/H*, 131/TN 2*

KE-2	Kékperjés rétek, kaszálórétek, sovány gyepek, jellegtelen gyepek	Bátönytereny: 0284/16*, 0284/17*, 0284/1f*, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/1p*, 0284/23*, Mátraszentimre: 031/45*, 031/7*, 050/2*, 050/3*, 050/4a*, 050/8c*, 052/3a*, 055/3a*, 055/3b*, 056/1, 056/2*, 056/3*, 066a*, 067*, 068*, 071/1*, 071/2*, 076/10*, 076/13*, 076/21*, 076/22*, 076/25*, 076/26*, 076/27*, 076/28*, 076/9*, 077/1*, 0138/24*, 0138/27*, 0138/28*, 0138/31, 0138/32, 0138/34*, 0230/1*, 0230/2*, 0230/3*, 0230/4*, 0230/5*, 0231/1*, 0231/10*, 0231/11*, 0231/12*, 0231/13*, 0231/14*, 0231/15*, 0231/16*, 0231/17*, 0231/3*, 0231/5*, 0231/6*, 0231/8*, 0231/9, 0232/24*, 0232/25*, 0232/26a*, 0233/1*, 0233/2*, 0233/4*, 0233/8*, Pásztó: 015c*, 015h*	Bátönytereny: 25/J*, 56/ÉP*, Mátraszentimre: 3/TI 1*, 8/N*, 18/C*, 30/A*, 31/A*, 31/TI*, 32/TI*, 33/TI1*, 33/TI 3*, 34/D*, 34/F*, 34/TI 5*, 34/TI 6*, 34/TI 7*, 34/TI 8*, 35/A*, 35/TI 2*, 37/H*, 62/A*, Pásztó: 129/A*, 130/TI 1*, 130/TI 2*
KE-3	Gyertyános- kocsánytalan tölgyesek és bükkösök	Bátönytereny: 0284/12, 0284/1f*, 0284/1l, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/22*, 0284/24, 0284/25*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 030/2*, 030/4*, 030/6, 030/7, 030/8*, 031/10, 031/12*, 031/15*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/20*, 031/21*, 031/22*, 031/5*, 031/53*, 031/56*, 031/59, 031/6*, 031/61b*, 031/61c*, 031/62*, 031/7*, 031/8, 031/9*, 032/31*, 032/50*, 050/2*, 050/4a*, 050/4b,	Bátönytereny: 17/B*, 17/C*, 17/D*, 17/F*, 17/TI, 18/A, 18/B*, 18/C*, 18/D, 18/E*, 18/F*, 22/ÚT 2, 23/A*, 23/B*, 23/C*, 24/B, 24/C*, 24/D*, 25/A, 25/B, 25/C, 25/D, 25/E: 25/F*, 25/G, 25/H*, 25/I*, 25/J*, 25/NY, 51/A*, 51/B*, 51/C*, 51/D*, 51/NY*, 53/A*, 53/B, 53/C*, 53/D*, 53/E*, 53/F*, 53/G*, 53/NY, 53/TI*, 54/A, 54/D, 54/E*, 54/F*, 54/G, 54/TI*, 54/ÚT 2, 55/A*, 55/B*, 55/C*, 56/A, 56/ÉP*, 57/A 2, 81/B, 81/C*, Mátraszentimre: 1/A*, 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 1/F, 1/G, 1/H*, 1/I*, 2/A*,

		050/5, 050/6, 050/8a*, 050/8b*, 050/8c*, 050/8d, 050/8g, 052/1*, 052/2*, 052/3a*, 052/3b*, 052/3c*, 052/5*, 053, 055/3a*, 055/3b*, 056/3*, 057/1, 059*, 061a*, 061b*, 066a*, 066b*, 066c*, 067*, 068*, 069d*, 071/1*, 071/2*, 072, 073*, 074/1, 074/2, 074/3*, 076/12*, 076/13*, 076/14*, 076/16*, 076/17, 076/18*, 076/19*, 076/24*, 076/28*, 076/30, 076/32, 076/33, 076/34, 076/4*, 076/6*, 076/7*, 076/8, 077/1*, 077/3*, 081/5*, 0134/44*, 0137/1, 0137/10, 0137/11, 0137/12*, 0137/13, 0137/14*, 0137/15*, 0137/16, 0137/17*, 0137/18, 0137/19*, 0137/2, 0137/20*, 0137/21*, 0137/22*, 0137/23*, 0137/29*, 0137/3*, 0137/30*, 0137/4*, 0137/7, 0137/9, 0138/10*, 0138/14*, 0138/15*, 0138/16*, 0138/17*, 0138/18*, 0138/19*, 0138/2*, 0138/20, 0138/22*, 0138/23*, 0138/24*, 0138/25*, 0138/26*, 0138/29*, 0138/30*, 0138/34*, 0138/38*, 0138/5*, 0138/8*, 0138/9, 0162/1, 0232/26a*, 0232/26b*, 0233/4*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*	2/B*, 2/C*, 2/D*, 2/E*, 2/ÉP*, 3/A*, 3/B*, 3/C*, 3/D*, 3/E*, 3/F*, 3/G*, 3/H, 3/I*, 3/J, 3/TI 1*, 3/ÚT 1, 3/ÚT 2, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/D*, 4/E: 4/G*, 4/H*, 4/I*, 4/J, 4/K*, 4/L*, 4/M*, 4/N*, 4/P*, 5/A*, 5/B*, 5/C*, 5/D*, 5/E*, 5/I*, 5/J*, 5/TN 2*, 6/A*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/E*, 6/F*, 6/G*, 6/H, 6/I*, 6/J, 6/K*, 6/ÚT 1, 7/A*, 7/B*, 7/C, 7/D, 7/E: 7/F*, 7/G*, 7/H, 7/I, 7/J*, 7/K*, 7/L*, 7/M, 7/N, 7/O, 7/P, 8/A, 8/B*, 8/C*, 8/D, 8/E*, 8/F*, 8/G, 8/H*, 8/I, 8/J*, 8/K*, 8/L*, 8/M*, 8/N*, 9/A*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, 9/I*, 10/A*, 10/B*, 10/C*, 10/D*, 10/E, 10/F*, 10/G, 11/A*, 11/B*, 11/C*, 11/D*, 11/E: 11/G, 11/I, 11/NY 1*, 11/NY 3, 12/A*, 12/B*, 12/C*, 12/D, 12/E: 12/F, 12/G*, 12/I, 12/J*, 12/K, 12/L*, 12/M*, 12/N, 13/A, 13/B*, 13/C*, 13/D*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 13/H, 13/I*, 18/A*, 18/B*, 18/TI*, 19/A*, 19/B*, 19/ÚT 1, 20/A*, 20/B*, 30/A*, 30/C*, 30/ÚT 1, 31/A*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 34/A*, 34/B*, 34/C*, 34/D*, 34/F*, 34/G*, 34/H 1*, 34/H 2*, 34/H 3, 34/ÚT 2, 34/ÚT 4, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 35/F*, 35/G*, 35/TI 5*, 37/H*, 37/O*, 51/M*, 53/D*, 62/A*, 64/TI*, Pásztó: 119/B*, 119/CE*, 119/NY*, 129/A*, 129/B*, 129/C*, 129/D*, 129/E: 129/F, 129/TI, 130/A*, 130/B*, 130/C*, 130/D*, 130/TI 1*, 130/TI 2*, 131/A*, 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/E*, 131/H*, 131/I*, 131/J*
--	--	--	---

KE-4	Cseres- kocsánytalan tölgyesek	Bátönyterenye: 0326/1k*, Mátraszentimre: 031/53*, 031/7*, 031/9*, 056/3*, 061a*, 061b*, 067*, 068*, 069c*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*	Bátönyterenye: 23/B*, Mátraszentimre: 1/B*, 1/C*, 1/D*, 1/E*, 2/A*, 2/B*, 2/C*, 2/D*, 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 3*, 3/A*, 3/B*, 3/C*, 3/D*, 3/E*, 3/G*, 3/K*, 3/TI 2*, 4/A*, 4/B*, 4/C*, 4/D*, 4/H*, 4/I*, 4/L*, 4/N*, 4/O*, 4/P*, 4/Q*, 4/TN 2*, 4/ÚT, 5/A*, 5/C*, 5/D*, 5/E*, 5/F*, 5/H*, 8/J*, 8/N*, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/H*, 9/I*, 9/TN*, 10/C*, 10/D*, 11/B*, 11/C*, 11/D*, 11/H, 11/NY 1*, 13/B*, 13/G*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 35/F*, 35/G*, 64/TI*, Pásztó: 119/CE*, 129/A*, 129/B*, 129/C*, 129/TN*, 130/A*, 130/B*, 130/C*, 131/A*, 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/E*, 131/G*, 131/I*, 131/J*
KE-5	Melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, mészkerülő erdők	Bátönyterenye: 0284/1f*, 0284/25*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 031/53*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 055/3a*, 056/3*, 059*, 061a*, 061b*, Pásztó: 015a*	Bátönyterenye: 17/D*, 18/B*, 18/C*, 18/F*, 23/A*, 23/B*, 51/A*, 55/B*, 55/C*, 81/C*, Mátraszentimre: 2/A*, 2/B*, 2/D*, 2/F*, 2/TN 1*, 2/TN 2*, 2/TN 3*, 3/E*, 4/A*, 4/C*, 4/D*, 4/G*, 4/O*, 4/Q*, 4/TI*, 4/TN 1, 5/A*, 5/B*, 5/D*, 5/F*, 5/H*, 5/I*, 5/J*, 5/TN 1, 5/TN 2*, 6/B*, 6/C*, 6/D*, 6/F*, 6/G*, 6/I*, 6/K*, 7/A*, 7/B*, 7/F*, 7/G*, 7/K*, 7/L*, 7/Q, 7/TN*, 8/B*, 8/C*, 8/J*, 8/K*, 8/L*, 8/ÚT, 9/B*, 9/C*, 9/D*, 9/E*, 9/F*, 9/G*, 9/H*, P 10/B*, 10/C*, 12/B*, 12/C*, 12/L*, 13/B*, 13/G*, 35/B*, 35/C*, 35/G*, 35/TI 3, ásztó: 131/B*, 131/C*, 131/D*, 131/G*, 131/H*, 131/I*, 131/J*, 131/TN 1, 131/TN 2*
KE-6	Sziklaerdők, törmeléklejtő- erdők	Bátönyterenye: 0284/1f*, 0284/1m*, 0326/1k*, 0326/1m*, Mátraszentimre: 031/53*, 031/7*, 031/9*, Pásztó: 015a*	Bátönyterenye: 17/C*, 17/D*, 17/F*, 18/E*, 18/F*, 23/B*, 23/C*, 24/C*, 24/D*, 25/J*, 51/C*, 51/D*, 53/D*, 54/E*, 54/F*, 55/C*, Mátraszentimre: 1/A*, 1/D*,

			1/E*, 1/H*, 2/B*, 2/D*, 2/TN 1*, 3/A*, 3/K*, 4/A*, 4/C*, 4/D*, 4/H*, 4/K*, 4/L*, 4/M*, 4/N*, 4/Q*, 5/C*, 5/D*, 5/I*, 6/E*, 7/A*, 7/J*, 9/A*, 9/C*, 9/F*, 10/A*, 10/B*, 10/F*, 13/D*, Pásztó: 131/B*, 131/C*, 131/E*, 131/G*, 131/H*, 131/J*
KE-7	Égerligetek és egyéb higrofil élőhelyek	Bátönyterenye: 0284/1f*, 0326/1k*, Mátraszentimre: 030/1, 030/2*, 030/3, 030/4*, 031/11, 031/12*, 031/14, 031/15*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/24*, 031/35*, 031/37*, 031/4, 031/5*, 031/53*, 031/55, 031/56*, 031/6*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 032/31*, 067*, 077/1*, 080, 081/5*, 0230/2*	Bátönyterenye: 17/B*, 25/F*, 51/B*, 51/NY*, 53/A*, 53/C*, 53/F*, 53/G*, 55/A*, Mátraszentimre: 1/C*, 1/E*, 1/I*, 2/A*, 2/E*, 3/E*, 3/F*, 3/I*, 4/G*, 4/H*, 4/M*, 5/A*, 5/B*, 5/E*, 6/E*, 7/A*, 7/L*, 8/C*, 8/E*, 8/L*, 9/A*, 9/C*, 9/D*, 9/F*, 10/A*, 10/B*, 10/C*, 12/A*, 12/J*, 13/E*, 13/F*, 13/G*, 18/A*, 18/B*, 19/A*, 20/B*, 30/A*, 30/C*, 32/A*, 32/TI*, 51/M*, 51/N*
KE-8	Regenerálódó cserjések és spontán erdők	Bátönyterenye: 0284/13, 0284/14, 0284/15, 0284/16*, 0284/17*, 0284/18, 0284/19, 0284/1f*, 0284/1m*, 0284/1n*, 0284/1p*, 0284/20, 0284/21, 0284/22*, 0284/23*, Mátraszentimre: 031/12*, 031/16*, 031/17*, 031/19*, 031/2*, 031/20*, 031/21*, 031/22*, 031/24*, 031/25, 031/26*, 031/27*, 031/28*, 031/29*, 031/30, 031/31*, 031/32*, 031/33*, 031/34*, 031/35*, 031/37*, 031/38*, 031/39, 031/40, 031/45*, 031/46*, 031/47*, 031/48*, 031/53*, 031/61a, 031/61b*, 031/62*, 031/7*, 031/9*, 032/50*, 050/2*, 050/3*, 050/4a*, 050/8a*, 050/8b*, 050/8c*, 050/8f, 052/1*, 052/2*, 052/3a*, 052/3b*, 052/3c*, 052/4, 052/5*,	Bátönyterenye: 25/H*, 25/J*, 53/C*, 53/TI*, 54/F*, 54/TI*, Mátraszentimre: 1/C*, 1/E*, 2/F*, 3/TI 1*, 6/A*, 6/B*, 8/F*, 8/H*, 8/N*, 9/E*, 11/C*, 12/A*, 12/G*, 12/M*, 13/C*, 13/I*, 18/A*, 18/B*, 18/C*, 18/NY, 19/B*, 20/A*, 30/A*, 31/A*, 31/TI*, 32/A*, 32/TI*, 33/A*, 33/B*, 33/C*, 33/TI 1*, 33/TI 3*, 34/A*, 34/B*, 34/C*, 34/D*, 34/F*, 34/G*, 34/H 1*, 34/H 2*, 34/TI 5*, 34/TI 6*, 34/TI 7*, 34/TI 8*, 34/TI 9*, 34/ÚT 3, 35/A*, 35/B*, 35/C*, 35/D*, 35/F*, 35/G*, 35/NY, 35/TI 1, 35/TI 2*, 35/TI 5*, 35/TI 6, 37/H*, 37/O*, 50/H*, 50/I*, 50/K*, 50/NY 7, 50/NY 8, 51/M*, 51/N*, 51/NY 2, 53/D*, 62/A*, Pásztó: 119/CE*, 119/NY*, 129/A*, 130/A*, 130/D*, 130/TI 1*, 130/TI 2*, 131/C*, 131/E*

		055/3a*, 055/3b*, 055/4, 056/2*, 056/3*, 059*, 061a*, 061b*, 066a*, 066b*, 066c*, 067*, 068*, 070, 071/1*, 071/2*, 071/5, 071/6, 073*, 074/3*, 076/10*, 076/12*, 076/13*, 076/14*, 076/15, 076/16*, 076/18*, 076/19*, 076/21*, 076/22*, 076/24*, 076/25*, 076/26*, 076/27*, 076/28*, 076/4*, 076/5, 076/6*, 076/7*, 076/9*, 077/1*, 077/3*, 0134/44*, 0137/12*, 0137/14*, 0137/15*, 0137/17*, 0137/19*, 0137/20*, 0137/21*, 0137/22*, 0137/23*, 0137/24, 0137/25, 0137/26, 0137/27, 0137/28, 0137/29*, 0137/3*, 0137/30*, 0137/32, 0137/4*, 0137/5, 0137/6, 0137/8, 0138/1, 0138/10*, 0138/11, 0138/12, 0138/13, 0138/14*, 0138/15*, 0138/16*, 0138/17*, 0138/18*, 0138/19*, 0138/2*, 0138/21, 0138/22*, 0138/23*, 0138/24*, 0138/25*, 0138/26*, 0138/27*, 0138/28*, 0138/29*, 0138/30*, 0138/33, 0138/34*, 0138/37, 0138/38*, 0138/5*, 0138/6, 0138/7, 0138/8*, 0230/1*, 0230/2*, 0230/3*, 0230/4*, 0230/5*, 0231/1*, 0231/10*, 0231/11*, 0231/12*, 0231/13*, 0231/14*, 0231/15*, 0231/16*, 0231/17*, 0231/3*, 0231/5*, 0231/6*, 0231/8*, 0232/26a*, 0232/26b*,	
--	--	---	--

		0233/1*, 0233/2*, 0233/4*, 0233/8*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015h*	
KE-9	Idegenhonos fafajú erdők	Bátonyterenye: 0284/1f*, 0326/1k*, Mátraszentimre: 030/8*, 031/12*, 031/26*, 031/27*, 031/28*, 031/29*, 031/31*, 031/32*, 031/33*, 031/34*, 031/35*, 031/37*, 031/38*, 031/41, 031/42, 031/44, 031/45*, 031/46*, 031/47*, 031/48*, 031/49, 031/50, 031/51, 031/53*, 031/7*, Pásztó: 016*, 015a*, 015c*, 015d*, 015f*, 015h*	Bátonyterenye: 23/B*, 25/I*, 53/D*, 53/E*, Mátraszentimre: 4/D*, 11/A*, 11/C*, 18/C*, 18/TI*, 50/H*, 50/I*, 50/K*, Pásztó: 119/B*, 119/NY*, 129/A*, 129/C*, 130/A*, 130/B*, 130/D*, 131/A*, 131/E*
KE-10	Egyéb területek	Bátonyterenye: 0284/1f*, Mátraszentimre: 031/2*, 031/53*, 031/61b*, 031/61c*, 031/62*, 031/7*, 069a, 069b, 069c*, 069d*, 0232/24*, 0232/25*, 0232/26a*, Pásztó: 015h*	Mátraszentimre: 2/D*, 2/E*, 2/ÉP*, 3/TI 2*, 10/A*, 11/B*, 11/ÉP, 19/B*, 20/A*, 34/TI 9*, 64/ÉP, 64/TI*, Pásztó: 129/C*, 129/D*

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület, amely 100%-ban átfed a „Mátra” megnevezésű (HUBN10006) különleges madárvédelmi területtel is. Mindezek miatt a területre a 275/2004 (X. 8.) Kormányrendelet előírásai az irányadóak, illetve ezen felül a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet előírásai is érvényesek. A tervezési terület ezen felül védett természeti területet (Mátrai Tájvédelmi Körzet) is érint, így az 1996. évi LIII. törvényben foglalt általános és védett természeti területekre vonatkozó természetvédelmi (élőhely- és fajvédelmi) előírások és szabályok betartása is szükséges. Ex lege védett területek, objektumok (források, barlangok, földvárak) ismertek a területen, így ezek kapcsán (a tájvédelmi körzetre vonatkozó természetvédelmi szempontokba integráltnak) is jelentkeznek kötelezettségek. A védett területtel való érintettség miatt természetvédelmi kezelési terv készült – jogszabályi formában a 15/2008. (VI. 3.) KvVM rendelet mellékleteként jelent meg –, így abból levezethetően további szabályokat, korlátokat is figyelembe kell venni.

A tervezési területen a gyepeken belül a rétek (154,10 ha; 10,22%) és legelők (17,48 ha; 1,16%) földnyilvántartás szerinti, együttes területfoglalása (171,58 ha; 11,38%) jelentős, ezek egy részének kezelése (változó időnként történő kaszálással) többé-kevésbé jelenleg is biztosított. A kezelések kifejezetten természetvédelmi indítatásból, a Bükk NPI saját vagyongazdálkodású, állami tulajdonú területein történnek. A közelmúltban – a „Rétek, gyepek, (fás)legelők

helyreállítása és kezelése a BNPI Működési területén” című, KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0007 azonosítójú, 2010–2013 között megvalósított projekt keretében – elvégzett jelentős volumenű legelőtisztítások ellenére ugyanakkor (az Óvári- és Fallóskúti-rétek területén) még további rekonstrukciók, aktív élőhelykezelési beavatkozások is szükségesek lennének. A területen a természetvédelmi célú gyepfenntartás feladatai összességében (regionális szinten is) számottevőek, s ebben a tekintetben a gyepekhez kötődő természeti értékek miatt a közeljövőben (rövid- és középtávon) sem várható súlyponti eltolódás.

Erdők vonatkozásában kiemelendő az állami tulajdonlás magas aránya (94,52%), így az alternatív erdőgazdálkodási módok meghonosításához (elsősorban a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodás felé való elmozduláshoz) szükséges plusz források bevonását a jövőben az állami erdőgazdálkodás keretei között is biztosítani kell. Az erdők zömét (88,64%) kezelő Egererdő Erdészeti Zrt. ezen a természetmegőrzési területen egyelőre csak kisebb területen folytat átmeneti és örökerdő üzemmod szerinti gazdálkodást, a Bükki NPI kezelésében (5,89%) levő erdőkben viszont egy jelentősebb élőhelykezelési (és kutatási) mintaprojekt zajlik. A „LIFE4OakForests – Természetvédelmi eszközök a Natura 2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére” című, LIFE16NAT/IT/000245 azonosítójú pályázat keretében főleg az erdők szerkezeti diverzifikálásával (lékek kialakítása, különböző típusú holtfák mennyiségének növelése) foglalkoznak.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, a 2014–2023 közötti időszak tekintetében a Vidékfejlesztési Program, a 2024–2027 közötti időszak kapcsán pedig Magyarország Közös Agrárpolitikai (KAP) Stratégiai Terve alapján. A betartandó előírásokat a pályázati felhívások foglalják magukba.

A 2014–2020 közötti időszak végeztével – hasonlóan a 2007–2013 közötti időszak végéhez – átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évre átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillért érintően többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat – amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak – meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti években a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek voltak. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus 2023-tól indult el, és 2027-ig tart.

A 2014–2020-as időszakhoz képest változás, hogy a következő években már nem a Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg a vidékfejlesztési támogatási szabályokat, hanem a KAP Stratégiai Terv, melyet 2022. november 7-én hagyott jóvá az Európai Bizottság. Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy 2023 és 2025 között a VP és a KAP Stratégiai Terv párhuzamosan működik egymás mellett.

- A Vidékfejlesztési Program pályázati felhívásai a <https://www.palyazat.gov.hu/> oldalon megismerhetők.
- A 2023–2027-es támogatási ciklust meghatározó KAP Stratégiai Terv a következő linken érhető el: <https://kap.mnvh.eu/downloads>

Vidékfejlesztési Program (VP):

A VP keretében számos olyan intézkedés elérhető vagy elérhető volt, amelyekben a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyt élvezhetnek a pontozási rendszerekben.

- Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében voltak elérhetők. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú (BIS), agro-ökológiai alapprogram keretében meghirdetett támogatásokra is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelemkiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

A VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések elnevezésű felhívás 2016. február 9-én jelent meg. A kompenzációs támogatás minden évben évente került odaítélésre, vissza nem térítendő támogatás formájában.

A Vidékfejlesztési Program keretében utoljára 2023-ban volt igényelhető kompenzációs támogatás a Natura 2000 területeket érintően, a pályázati felhívások lezárultak, 2024-től a KAP Stratégiai Terv alapján kerülnek meghirdetésre új kiírások, alapvetően azonos céllal és tartalommal, de néhány új elemmel.

- Már 2004 óta fontos alappillére a vidékfejlesztési támogatásoknak a környezetkímélő gazdálkodási formák támogatása, amelyek közül az „Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (AKG)” és az „Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása (ÖKO)” intézkedéseket külön is szükséges kiemelni.

A Vidékfejlesztési Program alapján 2015-ben és 2016-ban meghirdetett AKG és ÖKO intézkedések folytatásaként, 2021 szeptemberében új AKG és ÖKO felhívások kerültek meghirdetésre, amelyek – előírásaikon keresztül – jelentősen hozzájárulnak a környezetileg is fenntartható gazdálkodás előremozdításához. A támogatások fő célkitűzése – egyebek mellett – a környezettudatos gazdálkodás és a fenntartható mezőgazdasági gyakorlat ösztönzése, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés kiküszöbölése, a vízbázisok védelme, a mezőgazdasághoz kötődő élőhelyek és a biológiai sokféleség megóvása.

Az AKG felhívás kapcsán kiemelendő, hogy az előző időszak (2016–2021) AKG programjaihoz képest közel kétszeresére emelkedett a támogatott terület nagysága, valamint 25%-kal növekedett az intézkedésben támogatott gazdálkodók száma. Az

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (AKG) keretében horizontálisan elérhető tematikus előíráscsoportjainak célkitűzése, hogy támogatást nyújtsanak a különféle földhasználati ágakban a környezetbarát termelési, gazdálkodási eljárásoknak, rendszereknek, elősegítve ezzel a magyar agrárgazdaság új, hosszú távon is fenntartható és versenyképes fejlődési modelljének kialakulását. A tematikus előíráscsoportok másik fő típusát adó zonális vagy térségi programok az adott térség környezet- és természetvédelmi szempontú mezőgazdasági földhasználatát segítették elő, hozzájárulva az egyes térségek adottságaikhoz illeszkedő gazdálkodási formák elterjedéséhez, a tájgazdálkodás kialakulásához, a terület környezeti, természeti értékeinek megőrzéséhez és fejlesztéséhez. E programok célterületei közé olyan térségek tartozhattak, amelyek elsősorban természetvédelmi, fajvédelmi, vagy élőhelyvédelmi, illetve talajvédelmi és/vagy vízvédelmi szempontok miatt valamilyen speciális hasznosítást igényeltek. A térségenként kidolgozott földhasznosítási formák, gazdálkodási módszerek alkalmazását támogatták a tematikus előíráscsoportok. Fontos kiemelni, hogy az AKG-s gyepterületek közel 90%-a Natura 2000 támogatásban is részesült.

Az ÖKO felhívás kapcsán is elmondható, hogy – a korábbi időszakhoz képest – jelentősen növekedett a támogatottak száma és a támogatásba bevont területek nagysága, ennek a támogatási intézkedésnek jelentős szerepe van a magyarországi ökológiai gazdálkodás fenntartásában.

KAP Stratégiai Terv (KAP ST):

Az új programozási időszak támogatási keretrendszerét meghatározó KAP ST erőteljesen támogatja a környezeti és klímaszempontból előnyös beavatkozásokat. Ezen célkitűzéshez – egyebek mellett – hozzájárul az is, hogy a VP-ben elindított intézkedések befejezése után 2025-től új, 5 éves AKG és ÖKO program kezdődik a KAP ST alapján. A mezőgazdasági termelést a megváltozott környezeti feltételekhez kell igazítani, ehhez a környezet- és klímatudatos mezőgazdaság fejlesztésének folyamatában még több hangsúlyt kell fektetni az önkéntes és ösztönző jellegű programokra a kötelező és korlátozó szabályok helyett.

- A KAP ST alapján meghirdetésre kerülő támogatási lehetőségekkel folyamatosan ismerkedhetnek meg 2024-től a gazdálkodók, melyeket a következő linken érhetnek el: <https://kap.mnvh.eu/downloads>

3.3.1.2.Javasolt agrártámogatási rendszer

A terület tulajdonosi és földhasznosítási adottságaiból adódóan, illetve mert a korábbi támogatási rendszer hatékonyságára vonatkozó részletes vizsgálati eredmények nem állnak rendelkezésre, a fentebb felsoroltak megerősítéséhez, illetve újabb agrártámogatási jogcímek kidolgozásához megalapozott, részletes javaslatot nem tudunk tenni. Új javaslatok teljes körű kidolgozásához előbb a korábban működött támogatási programok hatékonyságáról kellene reális helyzetképet kapnunk, s ehhez kellene vizsgálni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét. Mindezekről függetlenül ugyanakkor megfogalmazható néhány olyan támogatási célterület, amelyek figyelembe vételével az új európai uniós támogatási ciklus időtartamára – önállóan vagy más programokba integráltnak – a tervezési terület közösségi jelentőségű természeti értékeinek fenntartása érdekében (összhangban a fenntartási tervben megfogalmazott természetvédelmi célkitűzésekkel) részletes, operatív módon működő (akár az állami tulajdonú területek vagyongazdálkodói számára is elérhető) támogatási jogcímek dolgozhatók ki:

- A termőhelyi viszonyoknak megfelelő, őshonos elegyfajok fokozott jelenlétének biztosítása, továbbá a különleges erdei mikroélőhelyeket nyújtó biotópok kijelölése középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökerdő üzemmódba sorolt), őshonos fajok erdőkben.
- Az álló és fekvő holtfa mennyiségének növelése a középkorú-idős, gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökerdő üzemmódba sorolt), őshonos fajok erdőkben.
- Hagyásfa-csoportok, érintetlenül visszamaradó (nem véderdő jellegű.) állományrészek elhatárolása gazdálkodás alatt álló (vágásos, átmeneti vagy örökerdő üzemmódba sorolt), őshonos fajok erdőkben.
- Folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási üzemmódok (az átmeneti és örökerdő üzemmódok) alkalmazása gazdálkodással érintett erdőterületeken.
- Idegenhonos fajok állományok fajokcserés szerkezetátalakítása, a lehetőségekhez képest fokozatos, a tarvágásos technológiától minél távolabb eső megoldásokkal.
- Agresszíven terjeszkedő idegenhonos fajok szórványosan megjelenő – az inváziós folyamat kezdeti stádiumát jelentő – egyedeinek, foltjainak felszámolása.
- Kíméletes, a talajfelszínt és a növényzetet (visszamaradó állományt, közbeeső gyepterületeket stb.) egyaránt kímélő faanyagmozgatási technológiák alkalmazása.
- Irtásrétek, erdők közé ékelődő különböző gyepterületek fenntartása, jellegüktől és természeti értékeiktől függően kaszálással, szárazúzással, szelektív cserjeirtással.
- Inváziós lágyszárú növényekkel fertőzött gyepterületek kaszálással történő kezelése, a gyomfertőzöttség mérséklése, visszaszorítása.

3.3.2. Pályázatok

A tervezési területen Natura 2000 szempontból releváns, közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének fenntartásával, illetve javításával kapcsolatba hozható, kifejezetten természetvédelmi célú pályázat jelenleg a „LIFE4OakForests” projekt keretében fut. Ez a „Természetvédelmi eszközök a Natura 2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére” című, LIFE16NAT/IT/000245 azonosítójú projekt olaszországi és magyarországi mintaterületeken (pl. lécek kialakításával, különböző típusú holtfák és mikroélőhelyek mennyiségének növelésével) törekszik az erdők szerkezeti diverzifikálására, az erdők önregenerációs képességének fokozására. Az állami tulajdonú, Bükki NPI saját vagyongazdálkodásában levő – Fallóskúti-rétek körül/között elhelyezkedő – erdőkben végzett kezelésekhez több szempontú, de kiemelten madárvédelmi (harkályvédelmi) indíttatású kutatások is kapcsolódnak.

A korábban lezárt pályázatok közül ki kell még emelni a „Rétek, gyepek, (fás)legelők helyreállítása és kezelése a BNPI Működési területén” című, KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0007 azonosítójú, 2010–2013 között megvalósított projektet. Ennek keretében (az Óvári- és Fallóskúti-rétek területén, szintén Bükki NPI saját vagyongazdálkodásában álló, állami tulajdonú területeken) több tíz hektáron történt meg az egykori irtásrétek rekonstrukciója (cserjeirtás, faállomány ritkítása, a fáslegelő/fáskaszáló jellegű idős hagyásfák koronájának kiszabadítása, szárazúzózás, kaszálás), ezzel is biztosítva a Nyugat-Mátra térsége hegyi kaszálórétjeihez kötődő, értékes növény- és állatvilág fenntartását. A térség kételtű fajainak védelmét biztosítandó 2016–2019 között a „Kisvízi élőhelyek – források, forráslápok és a kapcsolódó élőhelyek védelme a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” című, KEHOP-4.1.0-15-2016-00058 azonosítójú projekt keretében a Mátrabérc északi oldalában (főleg dózerutak mentén) a Bükk NPI számos mesterséges kisvízállást alakított ki.

Megemlítendő még, hogy „A fenntartható természetvédelem megalapozása magyarországi Natura 2000 területeken” című, Svájci-Magyar Együtműködési Program által támogatott, SH/4/8 azonosítójú projekt keretében (2012–2016 között) készült el a természetmegőrzési terület korábbi megalapozó dokumentációja és Natura 2000 fenntartási terve.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban: <https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 462/1/2025. 26 db elektronikus levél kiküldése	2025.04.28
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 462/2/2025. 3 érintett önkormányzat	2025.04.28
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	https://www.bnpi.hu/hu/natura-2000-fenntartasi-tervek	2025.04.28

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselet
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	falugazdászok révén
Erdőgazdálkodók	bejegyzett erdőgazdálkodók: - Egererdő Erdészeti Zrt. - Bátonyterenye város önkormányzata
Vadgazdálkodók	vadászatra jogosultak: Egererdő Erdészeti Zrt.
Önkormányzatok	nevesítve: - Bátonyterenye város önkormányzata - Pásztó város önkormányzata - Mátraszentimre község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: - Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály - Heves Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály

	• Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály • Heves Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató Főosztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Főosztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Földhivatali Főosztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Erdészeti Osztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Agrárügyi Főosztály Földművelésügyi Osztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály • Nógrád Vármegyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály • Heves Vármegyei Rendőrfőkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közrendvédelmi Osztály • Nógrád Vármegyei Rendőrfőkapitányság Rendészeti Igazgatóság Közrendvédelmi Osztály
Civil szervezetek, közttestületek	nevesítve: • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Heves Vármegyei Igazgatósága • Országos Magyar Vadászkamara Heves Vármegyei Területi Szervezete • Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Nógrád Vármegyei Igazgatósága

	• Országos Magyar Vadászkamara Nógrád Vármegyei Területi Szervezete • Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége (MEGOSZ) • Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület • Magyar Természetjáró Szövetség • Ágasvár Turista Egyesület
Kezelők, egyéb szolgáltatók	nevesítve: • Közép-Duna-völgyi Vízügyi Igazgatóság • MVM-ÉMÁSZ Áramhálózati Kft.
Helyi lakosság	Az érintett települések lakosai

3.4.3. *Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel*

Egyeztetést követően kerül kitöltésre.

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció

1. A tervezési terület alapállapot jellemzése

1.1. Környezeti adottságok

A Mátrabérc és környéke a Magas-Mátra kistáj területére esik, csupán az Óvár-tetőtől a Zagyva-völgy felé eső, nyugati kitettségű oldalak tartoznak a Nyugati-Mátra kistájhoz. A terület geológiai viszonyait szinte teljes egészében a Nagyhársasi Andezit Formáció alá vonható kőzettípusok határozzák meg, az egyéb képződmények közül – kisebb foltokon – csak a Kékesi Andezit Formáció (Óvár, Som-tető) és a Tari Dácittufa Formáció (Ágasvár déli oldala) említhető. A felszíni geomorfológiai képet főleg a Mátrabérc kelet-nyugati irányú gerince, az Óvár kiemelkedő tömbje és a Csörgő-patak mélyen bevágódott völgye uralja, ezek mellett a déli területrészek mérsékeltbb felszíni formái valamelyest háttérbe szorulnak. A terület a Mátra kékesi és galya-tetői tömbjéhez képest már alacsonyabb térszíneket érint, de a középhegységi jelleg így is határozottan megmutatkozik. Legmagasabb fekvésben (800–920 m) a tervezési terület Piskés-tető melletti, különálló kis tömbje (Piskés-legelő) található. Ezt követően a Mátrabérc magasabb csúcsai következnek, így (keletről nyugat felé haladva) a Vörös-kő (781 m), Kuruc-hegy (785 m), Kis-kő (787 m), Szamár-kő (717 m) és Ágasvár (788 m). Jelentős magasságot képvisel még az Óvár különálló tömbje (754 m), illetve a Csörgő-völgytől délre fekvő magaslatok közül a Som-tető (777 m) és a Hegyes-hegy (710 m). A Mátrabérc északról és délről egyaránt meredek lejtőkkel határolt, s ugyanez mondható el az Óvárrol is. A terület jellegzetes sziklaletörése, illetve sziklaalakzata a Csóka-kő, a Bárány-kő, a Szamár-kő és az ún. Newton-szikla. A Mátrabérc északi oldalában több helyütt (erdővel fedetten) kisebb periglaciális kőtegek is megfigyelhetők, felszín alatti morfológiai képződmény pedig a Csörgő-lyuk, mely a nem karsztos barlangok egyik iskolapéldája. A terület legalacsonyabb pontja (Kövecses-patak völgye, 360 m) és a Piskés-legelő között a magasságkülönbség több mint 550 m, a relatív magasságkülönbség jelentős.

1.1.1. Éghajlati adottságok

Az éghajlati viszonyokat elsősorban a Mátrabérc és déli előtere földrajzi helyzete (még épp a Mátra belsejében való elhelyezkedése), magassági helyzete (a magasabb gerinceken 750 m, a Piskés-legelőn 850 m körüli tszf. magassága), illetve környezetének geomorfológiája (meredek, északi lejtők; mélyen bevágódott völgyek) határozza meg. A terület nagy részén a zonális bükkösöknek és gyertyános-kocsánytalan tölgyeseknek megfelelő klíma uralkodik. Gyengébb klimatikus viszonyok (szárazabb, melegebb, cseres-kocsánytalan tölgyeseknek megfelelő termőhelyek) csak kisebb foltokban, déli lejtőkön (Mátrabérc, Óvár, Egres-tető) mutatkoznak. Az éves csapadékösszeg a térségben 700–750 mm között mozog, ebből a téli időszakban rendszerint 130–140 mm, a nyári időszakban 250–260 mm hull. Az átlagos évi középhőmérséklet 6,0–7,0 °C, a januári középhőmérséklet mínusz 5,0 és mínusz 4,0 °C közé, a júliusi középhőmérséklet 17,0–18,0 °C közé esik. A napsütéses órák száma évi 1950–2000 közötti. A téli napok átlagos száma 35–40, a nyári napoké 30–40. A hótakarós napok száma átlagosan 70–80, az első fagyos nap szeptember 27. és október 4. között, az utolsó május 1–8. között jelentkezik. A fenti, 1981–2010 közötti adatsorok alapján számított értékek (Magyarország Nemzeti Atlasza, 2018) szerint a térség a Péczely-féle éghajlati körzetek kategóriái közül a hűvös-mérsékelt nedves klímába sorolható. Az utóbbi 10–20 év időjárása ugyanakkor számos szélsőséges eseményt mutatott (intenzív csapadékesemények, és főleg aszályos periódusok a nyári időszakban), ami a térség növényzetére (a nagy tengerszint feletti magasság ellenére) is kihatással van/lehet.

1.1.2. *Vízrajzi adottságok*

Környezetéből hirtelen kimagasló gerince ellenére a Mátrabérc és szűkebb környezete felszíni vizekben viszonylag gazdag. A tervezési területen belül ismert először is több mint két tucat forrás. Ezek zöme ugyan csak kisebb vízhozamú, időszakos szivárgó, de vannak stabilabb források (részben kiépített források, lásd: Fallós-kút, Vándor-forrás, Bec-kút) is, illetve olyanok is (lásd Csurgó-kút és környéke), amelyhez vízmű védterület kapcsolódik. A jelentősebb források, forráscsoportok alatt a Mátrabérc északi oldalában völgyalji erek, patakok indulnak észak felé (Kecskés-patak, Bükkös-patak, Sziget-patak, Nagybátonyi-patak, Dobranka-patak, Tarkó-patak). A terület legjelentősebb vízfolyása a Csörgő-patak, amely a Mátraszentlászlón eredő Hutavölgyi-patak, a Piskés-tető alatt eredő Narád-patak, valamint a Mátraszentimre szélén induló Gedeon-patak összefolyásával keletkezik (összefolyás az egykori „Hutahely” környékén). A Csörgő-patak az alsóbb szakaszon felveszi még a Fiúsom-patak és Sóllyombükki-patak vizét, illetve beletorkollik még az Óvár és Ágasvár közötti nyereg alatt fakadó, név nélküli (időszakos) vízfolyás vize is. Délen, Mátrakeresztes település szélén a Nagy-völgyi-patak határolja a tervezési területet, s ez a vízfolyás a Csörgő-patakkal (már a területen kívül, Mátrakeresztes település belterületén) egyesülve hozza létre a Nyugat-Mátra legjelentősebb vízfolyását, a Kövecses-patakot. A források és patakok mellett állandó, természetes eredetű vízállásként csak a suvadásos mélyedésben kialakult Békás-tó említhető, de ez már jórészt a tervezési területen kívül esik (csak a meder széle érintett).

1.1.3. *Talajtani adottságok*

A talajtani viszonyokat a területen uralkodó közettípusok és geomorfológiai viszonyok határozzák meg. A Mátrabérc gerincén és déli oldalában, az Óvár déli letörésén (Csóka-kő), a Bárány-kő környékén és más hasonló helyszíneken jelentős területet borítanak a sziklás-köves váztalajok. Gerinceken és meredekebb lejtőkön, illetve meredek déli oldalakon ugyancsak jelentős a sekély-középmély termőréteg-vastagsággal rendelkező, ún. közethatású talajok (az alapkőzet-viszonyok miatt főként erubáz talajok) területfoglalása. A periglaciális kötengereken a talajfejlődés sok helyütt még ma is csak a kezdeti fázisban van, az itteni képződmények leginkább a lejtőhordalék talaj kategóriával írhatók le. Ezeken túlmenően a tervezési terület nagy részét ugyanakkor (igaz, helyenként jelentős váztartalom mellett) középmély-mély termőréteggű barna erdőtalajok borítják, s ezek az erdőtenyészet számára már kedvező feltételeket biztosítanak. Közülük egyértelműen az agyagbemosódásos barna erdőtalajok dominálnak, a Ramann-féle barna erdőtalajok (barnaföldek), illetve a savanyú, nem podzolos barna erdőtalajok előfordulása kisebb területre korlátozódik. A szűk völgyek patakmenti sávjaiban (pl. a Csörgő-patak mentén) lejtőhordalék erdőtalajok előfordulása valószínűsíthető. A terület talajtakarójának karakterét – döntő részben többletvízhatástól független hidrológiai kategória mellett – összességében a sziklás-köves váztalajok, a sekély-kőtörmelékes erubáz talajok, az üdébb termőhelyeket biztosító agyagbemosódásos barna erdőtalajok, és a kissé szárazabb termőhelyeken fellépő Ramann-féle barna erdőtalajok (barnaföldek) területfoglalása határozza meg. A váztalajokon a fátlan sziklai vegetáció élőhelytípusai, valamint a szikla- és törmelékletjtő-erdők tenyésznek, a közethatású talajok a molyhos tölgyesek és mészkerülő erdők termőhelyeit adják, míg a barna erdőtalajok különböző típusai a bükkösök gyertyános-kocsánytalan tölgyesek kiterjedt (illetve a cseres-kocsánytalan tölgyesek szórványos) előfordulásához biztosítanak feltételeket. A lejtőhordalék erdőtalajokhoz kötötten a terület ligeterdeit találjuk.

1.2. Természeti adottságok

A terület korábbi élőhelytérképe 2009-ben készült. A fenntartási terv összeállítását megelőzően, 2023. nyarán és kora őszén az élőhelytérkép tartalmát terepi bejárások során ellenőriztük, aktualizáltuk és a szükséges mértékben – az Általános Élőhely-osztályozási Rendszer (Á-NÉR 2011) és a Natura 2000 élőhely-osztályozási rendszer sajátosságait figyelembe véve – javítottuk, kiegészítettük. Az így készült, aktualizált élőhelytérkép alapján pontos adatokhoz/információkhoz jutottunk az egyes élőhelyfoltok méretéről, kiterjedéséről, természetességéről, s ez tervezési alapot biztosított egyrészt a kezelési egységek (KE) meghatározásához, másrészt az azokon javasolt természetvédelmi kezelési javaslatok megfogalmazásához is.

A hazai florisztikai-növényföldrajzi beosztás szerint a tervezési terület a Pannóniai flóratartomány (*Pannonicum*) Északi-középhegység flóraidékének (*Matricum*) Bükk hegységet is magába foglaló *Borsodense* flórajárásába tartozik. Az állatföldrajzi beosztás szerint a Havas térsége a Közép-dunai faunakerület Ösmátra (*Matricum*) faunakörzetének Börzsöny–Mátra–Bükk vonulat (*Eumatricum*) faunajárásába sorolható.

A Mátrabérc és térsége jórészt a Magas-Mátra kistáj nyugati szélén, kisebb hányadban (Mátrakeresztes környékén) a Nyugati-Mátra kistáj területén fekszik. Maga a Mátrabérc a Mátra nyugat-keleti fővonulatának meghatározó része, tengerszint feletti magassága (700–800 m) okán jelentős – hőmérsékleti inverzió miatt még a Csörgő-völgyben és a Mátrabérc északi lejtőin is érvényesülő – montán hatással. A terület biogeográfiai kapcsolatai keleti irányba a Mátra magasabb régiói (Galya-tető, Kékes), nyugaton a hegylábi részek (Zagyva-völgy), északon a Heves-Borsodi-dombvidék felé egyaránt intenzívek. A szűkebb térség növény- és állatvilágát, illetve a fentebb említett besorolásnak megfelelő növény- és állatföldrajzi karaktert a montán régiót még éppen elérő fekvés, az andezit alapkőzet, a geomorfológiai jellemzők, az erdők dominánsan bükkös karaktere, kiterjedt irtástérületek (rétek) előfordulása és a sziklai vegetáció viszonylag hangsúlyos megjelenése határozza meg.

A tervezési terület közel 90%-án természetszerű erdőket találunk. Közülük uralkodóak a szubmontán bükkösök (*Melittio-Fagetum*) és a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (*Carici pilosae-Carpinetum*). Montán bükkösök (*Aconito-Fagetum*) előfordulásáról ezen a területen nem beszélhetünk, tipikus formában a közelben azok csak a Galya-tető magaslatán jelennek meg. Déli lejtőkön jelentősebb területet borítanak ugyanakkor a cseres-kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*), amelyek (a Mátra más területeihez hasonlóan) viszonylag nagy tengerszintfeletti magasságban tenyésznek. Megemlítendő még, hogy a korábbi legelők-kaszálók spontán beerdősülése után több helyen (Óvári-rétek és Fallóskúti-rétek környéke, Gedeon-oldal) alakultak ki olyan vegyes összetételű, spontán keményfás állományok, amelyek a hosszabb távú szukcessziós folyamatok következtében (néhány évtizeden belül) várhatóan valamely zonális erdőtársulásnak megfeleltethetők lesznek.

A xerofil intrazonális erdőtársulások közül cseres-tölgyesekbe ágyazottan több helyütt (Mátrabérc déli oldala, Óvár, Som-tető, Hegyes-hegy, Bárány-kő környéke) előfordulnak melegkedvelő tölgyesek (*Corno-Quercetum pubescentis*) és sajmeggy nélküli bokorerdők (*Ceraso mahaleb-Quercetum pubescentis*). Számottevő a szikladomborzatú erdők jelenléte, így a fentebb jelzett helyszíneken a gerinceken hársas-körises sziklaerdőkkel (*Tilio-Fraxinetum excelsioris*), a lejtőkön és sziklaletöréseken hársas törmeléklejtő-erdőkkel (*Mercuriali-Tilietum*), míg a völgytalpon néhol (Csörgő-szurdok) szurdokerdőkkel (*Parietario-Aceretum*) találkozhatunk. A mészkerülő bükkösök (*Luzulo nemorosae-Fagetum sylvaticae*) csak két

kisebb állománnyal vannak jelen, de a zárt mészkerülő tölgyesek (*Deschampsio flexuosae-Quercetum sessiliflorae*), illetve nyílt (rekettyés) mészkerülő tölgyesek (*Genisto pilosae-Quercetum petraeae*) többfelé is előfordulnak.

A higrofil intrazonális cserjések közül egy kisebb, viszonylag jellegtelen fűzláp (*Calamagrostio-Salicetum cinereae*) állományt említhetünk (Piszkés-legelő), az égerligetek (*Aegopodio-Alnetum glutinosae*) ugyanakkor jelentős területfoglalással vannak jelen, elsősorban a Csörgő-patak és mellékvizei mentén.

Az idegenhonos fafajú erdőfoltok területi aránya csekély (alig 2% feletti), az ide tartozó, lucfenyő (*Picea abies*), feketefenyő (*Pinus nigra*) és erdeifenyő (*Pinus sylvestris*) fafajú állományok, foltok (Óvár és Mátrakeresztes között, Mátrakeresztes falu széle, Gedeon-oldal, Mátrabérc) viszonylag elfogadható egészségi állapotban vannak. Inváziós fafajok közül egyelőre csak az akác (*Robinia pseudoacacia*) jelenléte ismert (Mátrakeresztesen, a falu szélén egy apró állományban, illetve a közút mentén elszórtan).

Az erdősült területek között kisebb-nagyobb foltokban cserjések és gyepek is felbukkannak. A természetes cserjések közé tartoznak a *Spiraea media* és *Cotoneaster* fajok által dominált sziklai cserjések (*Waldsteinio-Spiraeetum mediae*), melyek legszebb (bár erősen vadrágott) állományai a Mátrabérc sziklás gerincén és déli lejtőn, valamint a Bárány-kőnél vannak jelen. Ugyanezek a helyszíneken, illetve az Óvár déli lejtőin és a Csóka-kőnél (részben sziklai cserjéseket is magukba foglaló társulásként) találunk nyílt szilikát sziklagyepeket (*Asplenio septentrionalis-Melicetum ciliatae*) és köves talajú lejtősztyeppréteket (*Pulsatillo montanae-Festucetum rupicolae*, *Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae*) is.

Az egykori kaszáló- és legelőterületek spontán szukcessziója útján létrejött galagonya-kökény cserjések (*Pruno spinosae-Crataegetum*) kivétel nélkül mind másodlagosak, de területi arányuk csekély (1% alatti). Ugyancsak másodlagosak, de rendkívül értékesek az Óvári-rétek, Fallóskúti-rétek és Piszkés-legelő üde kaszálórétjei (*Pastinaco-Arrhenatheretum*) és *Agrostis capillaris* dominanciájú hegyi rétjei (*Festuco commutatae-Cynosuretum*). A Fallóskúti-réteken néhány kisebb foltban kékperjés rétek (*Nardo-Molinietum hungaricae*) is előfordulnak.

A terület változatos adottsága, élőhelyeinek sokszínűsége számos védett és közösségi jelentőségű állatfaj biztosítanak élőhelyet. A montán élőhelyekhez (bükkösök, sziklaerdők) kötődik pl. az alpesi göte (*Triturus alpestris*), a gyepi béka (*Rana dalmatina*) és a szalamandra (*Salamandra salamandra*) elterjedése. A holtfában gazdag erdei élőhelyeken számos harkály- és bagolyféle megtalálja életfeltételeit, melyek közül kiemelendő a montán jelleget mutató fehérhátú harkály (*Dendrocopos leucotos*) és a fészkelőként is olykor megjelenő törpekuvík (*Glaucidium passerinum*). A délies kitettségű sztyepprétekhez, melegkedvelő tölgyesekhez pedig jobbra déli, szubmediterrán – kontinentalis elterjedésű fajok kötődnek, mint pl. a fűrészlábú szöcske (*Saga pedo*), a szerény tarsza (*Isophya modesta*), a szirti gyöngyvessző cserjésekhez kötődő nagy fehérsávós lepke (*Neptis rivularis*), vagy a bajszos sármány (*Emberiza cia*). Az irtásrét eredetű hegyi rétek változatos állatvilágnak adnak otthont, kiemelkedik a lepkékben való gazdagságuk (pl. havasi tűzlepke */Lycaena hippothoe/*, szürkés hangyaboglárka */Maculinea alcon/* stb.).

A tervezési területen a természetszerű élőhelyek kiterjedése és azok befoglaló tájban előforduló hasonló élőhelytípusokkal való kapcsolata az itt élő növény- és állatpopulációk hosszú távú fennmaradásához elvileg megfelelő teret és keretet biztosít. A Natura 2000 élőhelyek/fajok

megőrzésének és fenntartásának lehetőségeit a klímajellemzők elmúlt évekbeli változásai (elsősorban az aszályos évek gyakoriságának növekedése), a fokozott vadhatás és a Mátraszentimre–Mátraszentistván települések egykori irtásterületein zajló intenzív (másodlagos) szukcessziós folyamatok ugyanakkor számottevő mértékben érintették.

Élőhely neve	Á- NÉR kódja	Natura 2000 élőhely kódja	Területe (ha)	Aránya (%)
Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete	Ac	-	0,02	0,01
Forrásgyepek	C1	-	0,51	0,03
Kékperjés rétek	D2	6410	0,71	0,05
Franciaperjés rétek	E1	6510	14,65	0,97
Veres csenkeszes rétek	E2	6520	21,86	1,45
Hegy-dombvidéki sovány gyepek és szórfűgyepek	E34	-	0,63	0,04
Nyílt szilikátsziklagyepek és törmelékletők	G3	6190	2,59	0,17
Köves talajú lejtősztyepek	H3a	6240	3,18	0,21
Fűzlápok	J1a	91E0	0,04	0,01
Égerligetek	J5	91E0	23,97	1,59
Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek	K2	91G0	377,95	25,08
Bükkösök	K5	9130	668,99	44,40
Mészerülő bükkösök	K7a	9110	2,12	0,14
Mész- és melegkedvelő tölgyesek	L1	91H0	39,05	2,59
Cseres-kocsánytalan tölgyesek	L2a	91M0	135,82	9,01
Zárt mészerülő tölgyesek	L4a	-	11,07	0,73
Nyílt mészerülő tölgyesek	L4b	-	7,58	0,50
Törmeléklető-erdők	LY2	9180	22,59	1,50
Tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők	LY4	9180	10,47	0,69
Molyhos tölgyes bokorerdők	M1	91H0	12,72	0,84
Sziklai cserjések	M7	40A0	0,40	0,03
Jellegtelen üde gyepek	OB	-	0,19	0,01
Üde és nedves cserjések	P2a	-	0,55	0,04
Galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések	P2b	-	9,74	0,65
Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők	RB	-	1,50	0,10
Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők	RC	-	100,88	6,69
Ültetett erdei- és feketefenyvesek	S4	-	14,92	0,99
Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek	S5	-	17,57	1,17
Nem őshonos fafajok spontán állományai	S6	-	0,30	0,02
Kertvárosok, szabadidős létesítmények	U2	-	2,73	0,18
Falvak, falu jellegű külvárosok	U3	-	1,44	0,10
Nyitott bányafelületek	U6	-	0,14	0,01
Összesen:			1506,88	100,00

1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek⁵

Élőhelytípus kódja	Élőhelytípus megnevezése	Reprezentativitás (A-D) ⁶
40A0*	Szubkontinentális peri-pannon cserjések	B
6520	Hegyi kaszálórétek	B
9130	Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)	B
91M0	Pannon cseres-tölgyesek	B
6190	Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)	C
6240*	Szubpannon sztyeppék	C
6510	Sík- és dombvidéki kaszálórétek (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	C
9180*	Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői	C
91G0*	Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> -val és <i>Carpinus betulus</i> -szal	C
91H0*	Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> -szal	C
8310	Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok	D
91E0*	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	D
9110	Mészkerülő bükkösök (<i>Luzulo-Fagetum</i>)	D
6410	Kékperjés láprétek meszes, tűzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)	„D” értékkel felvételre javasolt.
6230*	Fajgazdag <i>Nardus</i> -gyepek szilikátos alapközetű hegyvidéki területeken és kontinentális európai területek domb- és hegyvidékein	Korábban „C” értékkel szerepelt, de az élőhely törlése javasolt, mert az ilyen jellegű (cserjésedés és erdősülés miatt egyébként is erősen megfogyatkozott) állományokban (bár azok sovány gyepek jellegűek) sehol sem sikerült a <i>Nardus stricta</i> jelenlétét igazolni.
6440	<i>Cnidion dubii</i> folyóvölgyeinek mocsárrétjei	Korábban „D” értékkel szerepelt, de az élőhely törlése javasolt, mert az ilyen jellegű, kis

⁵ Az egyes közösségi jelentőségű élőhelytípusok elterjedését mutató térkép a „Térképek” pont alatt található

⁶ Az élőhelyek minősítési kód táblája az alábbi reprezentáltsághoz köthető: A = kiemelkedő reprezentativitás; B = jó reprezentativitás; C = szignifikáns reprezentativitás. Ha egy élőhelytípus megtalálható ugyan, de a kérdéses terület szempontjából nem jelentős, ezt egy negyedik kategóriaként kell jelezni: D = nem szignifikáns jelenlét.

		területű állományok közül az egyik átalakult (elgyomosodott, eljellegtelenedett), a másik pedig beerdősült.
7230	Mészkedvelő üde láp- és sásrétek	Korábban „D” értékkel szerepelt, de az élőhely törlése javasolt, mert az egyetlen ilyen jellegű, kis területű állomány becserjésedett, eltűnt.

(kiemelt jelentőségű élőhely*)

A jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok összefoglalása:

Natura 2000 élőhely megnevezése	Kódja	Területe / aránya (a 2022. évi korrekciók alapján)
Szubkontinentális peri-pannon cserjések	40A0*	0,40 ha / 0,03%
Pannon sziklagyepek (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>)	6190	2,59 ha / 0,17%
Szubpannon sztyeppék	6240*	3,18 ha / 0,21%
Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)	6510	14,65 ha / 0,97%
Hegyi kaszálórét	6520	21,86 ha / 1,45%
Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>)	9130	668,99 ha / 44,40%
Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői	9180*	33,06 ha / 2,19%
Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulus</i> szal	91G0*	377,95 ha / 25,08%
Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel	91H0*	51,77 ha / 3,43%
Pannon cseres-tölgyesek	91M0	135,82 ha / 9,01%

Közösségi jelentőségű jelölő élőhelytípusok:

Élőhely neve: Szubkontinentális peri-pannon cserjések

Élőhely kódja:

40A0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési terület szubkontinentális cserjései a Mátrabérc sziklás-köves gerincén, azon belül is elsősorban Ágasváron, a Szamárkőnél, valamint attól kissé keletre (jórészt sziklaerdőkbe ágyazottan) fordulnak elő. Ezen felül további állományok láthatók egyes sziklakibúvásos oldalakon (Bárány-kő, Som-tető nyugati gerince, Szárítás-tetői kőbánya környéke) is.

Élőhely területi aránya:

0,03% (a 2023. év során aktualizált élőhely-térkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

0,40 ha (a 2023. év során aktualizált élőhely-térkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 3,50 ha. Az eltérés nem valós változást (csökkenést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A tervezési terület szubkontinentális cserjései sekély talajú, köves-sziklás termőhelyeken, sziklai cserjések (*Waldsteinio-Spiraeetum mediae*) formájában fordulnak elő. Andezit alapkőzetten (Kékesi Andezit Formáció, Nagyhársasi Andezit Formáció) kialakult állományaik rendszerint csak néhány tíz m² kiterjedésűek, többnyire sziklagyepekkel, sztyepprétekkel, száraz tölgyesekkel vagy sziklaerdőkkel mozaikosan – azokba ágyazódva – jelennek meg. Uralkodó cserjefajuk a nehezen megkülönböztethető fekete/szirti madárbirs (*Cotoneaster niger/integerrimus*) és a szirti gyöngyvessző (*Spiraea media*), de kis foltokat alkothat a csepleszmeggy (*Cerasus fruticosa*), továbbá a galagonya fajok (*Crataegus* spp.) és a bibircses kecskerágó (*Euonymus verrucosus*) előfordulása is megfigyelhető. Az erős vadhatás miatt a cserjék zömmel rágottak, helyenként kifejezetten bonsai formájúak. A jellemző állománymagasság 0,5–1,0 m közé tehető, de a Szamárkőtől keletre eső gerincszakaszon egészen magas, 2,0–2,5 m magas madárbirs-bokrok is megfigyelhetők. A cserjék zártabb vagy nyíltabb sarjtelepei között egyrészt sztyeppréti és száraz tölgyes elemek (pl. tollas szálkaperje /*Brachypodium pinnatum*/, olasz harangvirág /*Campanula bononiensis*/, tarka imola /*Centaurea triumfettii*/, barázdált csenkesz /*Festuca rupicola*/, bablevelű varjúháj /*Hylotelephium telephium* ssp. *maximum*/, borzas peremizs /*Inula hirta*/, tarka nőszirm /*Iris variegata*/, prémes gyöngyperje /*Melica ciliata*/, szurokfű /*Origanum vulgare*/, bérci here /*Trifolium alpestre*/, Waldstein-pimpó /*Waldsteinia geoides*/), másrészt az üde erdők közvetlen szomszédságában való előfordulások miatt félszáraz-üde termőhelyek lágyszárúai (pl. fénytelen galaj /*Galium schultesii*/, borzas repkény /*Glechoma hirsuta*/, olocsán csillaghúr /*Stellaria holostea*/) is előfordulnak. Esetenként jelentős mértékű a gyomosodás (pl. sövénykeserűfű /*Fallopia dumetorum*/, ragadós galaj /*Galium aparine*/, közönséges bojtorjansaláta /*Lapsana communis*/) és a cserjések egy része felett a korábbi ültetések nyomán erdei- és feketefenyőt (*Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*) is találunk.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Általában a nagyvad (különösen a muflon) által (rágás, taposás, talajbolygatás, trágyaterhelés révén) erősen bolygatott, zavart állományok. A fajkészlet a vadhatás miatt helyenként szegényes, a „jó” fajok egyes bolygatottabb cserjés foltokból hiányoznak, a cserjék (főként a madárbirsek) jellemzően erősen/durván rágottak. Az állományok nagyobb része ettől függetlenül természetközeli állapotúnak minősíthető (4), míg kisebb hányaduk közepesen leromlott, színező elemek nélküli (3) sziklai cserjés.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Erősen veszélyeztetett élőhelytípus. Az állományok olyan meredek és köves-sziklás

termőhelyeken fordulnak elő, ahol a területre nehezedő vadnyomás még fokozottabban jelentkezik, a leromlási folyamatok még intenzívebbek. Az élőhelytípus hosszú távú fenntartása, illetve legalább a jelenlegi természetességi állapot megőrzése egyértelműen a vadlétszám, illetve vadhatás mérséklésének függvénye.

Veszélyeztető tényezők:

Közvetlen területhasználat az állományokat nem érinti, s az inváziós fenyegetettség is csekély. Nagyon komoly probléma ugyanakkor a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a muflon) által okozott, drasztikus mértékű taposás, talajbolygatás, erózió, trágyaterhelés, rágás (I04). Kisebb mértékben a terület látogatásából, turisztikai igénybevételéből fakadó taposás, talajbolygatás (F07) is problémát jelent. Másodlagosan nyílt élőhelyeken a szekunder szukcessziós folyamatok megindulása (L02) csökkentheti az állományok kiterjedését, s külső tényezőként megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*)

Élőhely kódja:

6190

Élőhely előfordulásai a területen:

A területen elszórtan, kis kiterjedésű állományokkal, sziklás hegyoldalakhoz kötötten előforduló élőhely (Óvár, Csóka-kő, Bárány-kő, Ágasvár, Csörgő-völgy).

Élőhely területi aránya:

0,17% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

2,59 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 2,62 ha. Az eltérés nem valós változást (csökkenést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A területen nagyjából természetes, méretes sziklaletöréseken megtalálható, lejtősztyepppek és bokorerdők közé ékelt, sziklai cserjésekkel tarkított, változatos élőhely. Három társulása az északi fodorkás sziklahasadék-gyep (*Asplenietum septentrionalis*), a nyílt szilikát sziklagyep (*Asplenio septentrionalis-Melicetum ciliatae*), és a zártabb magyar perjés sziklagyep (*Poëtum scabrae*). A sziklahasadék-gyepek általában igen fajszegény

élőhelyek, jellegzetes fajai az északi és aranyos fodorka (*Asplenium septentrionale*, *A. trichomanes*). A természetközeli nyílt foltok jellegzetes növényei a sziklai csenkesz (*Festuca pseudodalmatica*), prémes gyöngyperje (*Melica ciliata*), hosszúlevelű és csinos árvalányhaj (*Stipa tirsia*, *S. pulcherrima*), törpe nőszirom (*Iris pumila*), kék saláta (*Lactuca perennis*), szürke gurgolya (*Seseli osseum*), sárga kövirózsa (*Jovibarba globifera* ssp. *hirta*), hatsoros és borsos varjúháj (*Sedum sexangulare*, *S. acre*). A zártabb, talajosabb, kevésbé meredek sziklás felszíneken, vagy sziklaletörések alsó peremén előforduló társulásban természetközeli állapot esetén a magyar perje (*Poa pannonica*) dominanciája jellemző, de szórványosan egyéb füvek – például barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), hosszúlevelű árvalányhaj (*Stipa tirsia*) – is jelen vannak. Jellemző továbbá a hegyi és sárga hagyma (*Allium senescens* ssp. *montanum*, *A. flavum*), magyar szegfű (*Dianthus pontederæ*), macskafarkú veronika (*Pseudolysimachion spicatum*) előfordulása, s helyenként a csepleszmeggy (*Cerasus fruticosa*) kisebb sarjtelepei is felbukkannak. A vad taposása és rágása nyomán az állományok kisebb-nagyobb mértékben degradáltak. A kevésbé zavart állományokban jellemző (de nem tömeges) fűfaj a fenyérfű (*Botriochloa ischaemum*), gyakoriak lehetnek a kakukkfű fajok (*Thymus* spp.), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), ékes vasvirág (*Xeranthemum annuum*), kakukk homokhúr (*Arenaria serpyllifolia*), közönséges ternye (*Alyssum alyssoides*), apró lucerna (*Medicago minima*), parlagi pereszlény (*Acinos arvensis*), homoki pimpó (*Potentilla arenaria*), tarlóhere (*Trifolium arvense*), magyar bogáncs (*Carduus collinus*). Az erősen degradált, széttaposott, széteső állományokat gyomfajok – farkas kutyatej (*Euphorbia cyparissias*), terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*) – jellemzik, s gyakori, néhol tömeges ezekben a foltokban a hegyközi cickafark (*Achillea chritmifolia*). Jellemzőek az erősen rágott cserjék, illetve cserje termetű fák, így például a kökény (*Prunus spinosa*), mezei szil (*Ulmus minor*), egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), vadkörte (*Pyrus pyraeaster*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése⁷:

Általában a nagyvad (különösen a muflon) által (rágás, taposás, talajbolygatás, trágyaterhelés révén) erősen bolygatott, zavart állományok. A fajkészlet a vadhatás miatt helyenként szegényes, a „jó” fajok egyes bolygatottabb részekről hiányoznak, s csupasz talajfelszínű foltok is előfordulnak. Az állományok nagyobb része ennek megfelelően közepesen leromlott, színező elemek nélküli (3) sziklagyep, de vannak természetközeli állapotú (4) és már erősen leromlottak (2) sziklagyep-foltok is.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A területen erősen veszélyeztetett élőhelytípus. Az állományok olyan meredek és köves-sziklás termőhelyen fordulnak elő, ahol a területre nehezedő vadnyomás még fokozottabban jelentkezik, a leromlási folyamatok még intenzívebbek. Az élőhelytípus hosszú távú fenntartása, illetve legalább

⁷ Az élőhelyek természetességének értékeléséhez a Németh – Seregélyes-féle, 5 fokozatú skálát használtuk (TDO): 1 = Teljesen leromlott / a regeneráció elején járó állapot; 2 = Erősen leromlott / gyengén regenerálódott állapot; 3 = Közepesen leromlott / közepesen regenerálódott állapot; 4 = Jónak nevezett”, „természetközeli” / „jól” regenerálódott állapot; 5 = Természetes állapot.

a jelenlegi természetességi állapot megőrzése egyértelműen a vadlétszám, illetve vadhatás mérséklésének függvénye.

Veszélyeztető tényezők:

Közvetlen területhasználat az állományokat nem érinti, s aktuálisan az inváziós fenyegetettség is csekély. Nagyon komoly probléma ugyanakkor a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a muflon) által okozott, drasztikus mértékű taposás, talajbolygatás, erózió, trágyaterhelés (I04). Kisebb mértékben a terület látogatásából, turisztikai igénybevételéből fakadó taposás, talajbolygatás (F07) is problémát jelent. Másodlagosan nyílt élőhelyeken a szekunder szukcessziós folyamatok megindulása (L02) csökkentheti az állományok kiterjedését, s külső tényezőként megemlíthető a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Szubpannon sztyeppek

Élőhely kódja:

6240*

Élőhely előfordulásai a területen:

A területen elszórtan, kis kiterjedésű állományokkal, kopár hegyoldalakhoz kötötten előforduló élőhely (Óvár, Csóka-kő, Bárány-kő, Ágasvár, Csörgő-völgy, Kövecses-patak mente).

Élőhely területi aránya:

0,21% (a 2023. év során aktualizált élőhely-térkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

3,18 ha (a 2023. év során aktualizált élőhely-térkép alapján). Az adat az SDF-en szereplő adattal megegyező.

Élőhely jellemzése:

Jellemzően bokorerdőkbe ágyazott, sziklagyepekkel, kisebb sziklai cserjésekkel érintkező élőhelytípus. Leírt társulásai az igen sekély talajú, köves mészkérülő lejtősztyeppré (Potentillo-Festucetum pseudodalmaticae) és a talajosabb, zártabb lejtősztyeppré (Pulsatillo montanae-Festucetum rupicola). A kevésbé zárt állományokban jellemző a prémes és erdélyi gyöngyperje (*Melica ciliata*, *M. transsylvanica*), karcsú fényperje (*Koeleria cristata*), sarlós gamandor (*Teucrium chamaedrys*), borzas peremizs (*Inula hirta*). A természetszerű zárt lejtősztyepek általános gyepképző faja a barázdált csenkesz (*Festuca rupicola*), néhol jellemző a csinos árvalányhaj (*Stipa pulcherrima*), deres tarackbúza (*Elymus hispidus*), késeiperje (*Cleistogenes serotina*) jelenléte is. Szórványos a magyar szegfű (*Dianthus pontederæ*), pusztai meténg (*Vinca herbacea*), selymes peremizs (*Inula oculus-christi*). Megemlíthető még a gazdag fajlistából a hosszúlevelű és bozontos árvalányhaj (*Stipa tirsia*, *S. dasyphylla*), tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), selymes boglárka

(*Ranunculus illyricus*), molyhos madárhúr (*Cerastium arvense* ssp. *matrense*). A területen jelölő státuszú leánykökőrcsin (*Pulsatilla grandis*), valamint a Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*) ezen az élőhelyen igen ritka, előfordulásaik inkább hegyi kaszálórétre esnek. A mérsékelt zavarás, taposás hatására több helyütt eluralkodott a fenyérfű (*Bothriochloa ischaemum*), emellett gyakorivá váltak egyes természetes zavarástűrők, így például a rekettyevelű gyújtóványfű (*Linaria genistifolia*), hasznos tisztesfű (*Stachys recta*), festő pipitér (*Anthemis tinctoria*), magyar bogáncs (*Carduus collinus*). Az erősen degradált foltokon tömeges lehet a farkas kutyatej (*Euphorbia cyparissias*), hegyközi cickafark (*Achillea chritmifolia*), gyakori a terjőke kígyószisz (*Echium vulgare*). Az élőhelyen általános jelenség a szárazságtűrő cserjék mozaikos jelenléte, melyet az igen intenzív vadhatás korlátoz. Adventív elemek előfordulása az élőhelytípushoz sorolt állományokban nem jellemző, de néhol felbukkan az egynyári seprence (*Erigeron annuus*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Általában vad által (taposás, talajbolygatás, trágyaterhelés révén) erősen bolygatott, zavart állományok. Zömük a közepesen leromlott, illetve közepesen regenerálódott állapotú (3) élőhelyek közé sorolható, de helyenként vannak természetközeli (4) állapotú foltok és elgyomosodott, erősen leromlott, jellegtelen részterületek (2) is.

Élőhely veszélyeztetettsége:

A területen erősen veszélyeztetett élőhelytípus. Az állományok olyan kopár (részben meredek), köves-sziklás, sekély talajú termőhelyeken fordulnak elő, ahol a területre nehezedő vadnyomás még fokozottabban jelentkezik, a leromlási folyamatok még intenzívebbek. Az élőhelytípus hosszú távú fenntartása, illetve legalább a jelenlegi természetességi állapot megőrzése egyértelműen a vadlétszám, illetve vadhatás mérséklésének függvénye.

Veszélyeztető tényezők:

Közvetlen területhasználat az állományokat nem érinti (a másodlagos, apró foltokat sem), s az inváziós fenyegetettség is csekély. Nagyon komoly probléma ugyanakkor a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dám) által okozott, drasztikus mértékű taposás, talajbolygatás, erózió, trágyaterhelés, gyomosodás (I04). Kisebb mértékben a terület látogatásából, turisztikai igénybevételeből fakadó taposás, talajbolygatás (F07) is problémát jelent. A másodlagos állományok megmaradását a szekunder szukcessziós folyamatok (tisztások cserjésedése, záródása) (L02) is érdemben

befolyásolja, s külső tényezőként általánosságban megemlítendő még a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Sík- és dombvidéki kaszálórét (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis)

Élőhely kódja:

6510

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési területen belül elszórtan, általában magasabb fekvésben, kisebb-nagyobb foltokban, részben erősen cserjésedő-erdősülő, részben aktívan fenntartott irtásterületeken, üdőbb-mélyebb talajokon megjelenő, másodlagos élőhelytípus. Jelentősebb állományai az Óvári-rétek, a Fallóskúthoz közeli rétek és a Pizskés-legelő alsó (egyharmadnyi) részén találhatók, de kisebb foltokban a Fallóskútikápolna közelében és a Vándor-rét még nyílt részén is előfordul.

Élőhely területi aránya:

0,97% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

14,65 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 9,62 ha. Az eltérés nem valós változást (növekedést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A terület természetvédelmi szempontból nagy jelentőségű, változatos, többnyire fajgazdag állományokkal képviselt élőhelye, amely cönológiai szempontból leginkább a franciaperje rét (*Pastinaco-Arrhenatheretum*), esetleg az ecsetpázsitos franciaperje rét (*Alopecuro-Arrhenatheretum*) társulásokkal azonosítható. A domináns gyepeképző fűfajok közül kiemelendő a csomós ebír (*Dactylis glomerata*), a franciaperje (*Arrhenatherum elatius*) és a réti perje (*Poa pratensis*). Több helyütt előfordul az aranyzab (*Trisetum flavescens*), a cérnatippan (*Agrostis capillaris*), s foltokban tollas szálkaperje (*Brachypodium pinnatum*), közönséges kékperje (*Molinia caerulea*) és réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*) is felbukkan. A színező elemek általában ritkák, a hegyi réteknél itt-ott felbukkanó ritkaságok rendre hiányoznak. A gyakoribb kétszikűek közül említést érdemelhet a közönséges párlófű (*Agrimonia eupatoria*), bakfű (*Betonica officinalis*), réti imola (*Centaurea jacea*), őszi kikerics (*Colchicum autumnale*), mezei keresztű (*Cruciata laevipes*), lyukaslevelű orbáncfű (*Hypericum perforatum*), bársonyos tüdőfű (*Pulmonaria mollissima*) előfordulása. A korábbi elhanyagoltság folyamányaként, illetve részben éppen a folyamatban lévő rétrekonstrukciók miatt vannak gyomos foltok is, ezeken uralkodó/gyakori lehet a siska nádtippan (*Calamagrostis epigeios*), nagy csalán (*Urtica dioica*), borzas sás (*Carex hirta*), és sok helyütt a tölgyesek jellemzői cserjéi, így a kökény (*Prunus spinosa*), galagonyák

(*Crataegus* spp.), illetve a szeder (*Rubus* spp.) fajok is dominálhatnak. Több helyszínen (különösen az Óvári-réteken és a Fallóskúthoz közeli réteken) tovább emelik az élőhely változatosságát, és tájképileg is igen nagy értéket képviselnek a szórványosan álló, nagyméretű, idős hagyásfák (cserek, kocsánytalan tölgyek, gyertyánok, vadgyümölcsök), s kimagasló tájképi érték a miattuk adódó fás kaszáló jelleg is. Az adventív lágyszárúak közül több helyen megjelenik az egynyári seprence (*Erigeron annuus*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az állományok a másodlagos szukcessziós folyamatok (siskanádasodás, szedresedés, cserjésedés, fásszárúakkal való betelepülés) miatt zömmel bolygatottak, zavartak, belőlük az értékes és érzékeny fajok részben hiányoznak. A természetességi-degradáltsági skála alapján az állományok nagy része közepesen leromlott, színező elemek nélküli élőhely (3), de néhol kedvező természetességi állapotú (4), illetve erősebben leromlott (2) állapotú gyepfoltok is előfordulnak.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Erősen veszélyeztetett élőhelytípus, az egykori irtásterületeken kialakult/fennmaradt állományok az intenzív másodlagos szukcessziós folyamatok miatt (ellenkező irányú beavatkozások híján) akár egy-két évtizeden belül eltűnhetnek. A fenntartáshoz (szelektív, elsősorban a szedresedést visszavetítő cserjeirtást követően) rendszeres, legalább évi vagy kétévi rendszerességgű kaszálásra van/lenne szükség.

Veszélyeztető tényezők:

Az üde kaszálórétek állapotának alakulását alapvetően befolyásolja a korábbi művelés, kaszálás felhagyása (A06), illetve a másodlagos szukcessziós folyamatok beindulása (L02). Célrányos beavatkozás nélkül mindezek a rétek megszűnéséhez, beerdősüléséhez, s így az élőhelytípus eltűnéséhez vezethetnek. További, kisebb volumenű probléma a nagyvadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dám) taposása, a réteken végzett vadetelési tevékenység (I04), illetve a terület látogatásából, turisztikai igénybevételéből fakadó taposás, talajbolygatás (F07). Megemlítendő az inváziós fenyegetettség (I02) és a réteken történő rakodó-kialakítás, faanyag-deponálás és nehézgépekkel történő átjárás (B16) problémaköre. Ezekon felül külső tényezőként felmerülhet még a

klímaváltozás hatására bekövetkező
szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Hegyi kaszálórétek

Élőhely kódja:

6520

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési területen belül elszórtan, általában magasabb fekvésben, kisebb-nagyobb foltokban, részben erősen cserjésedő-erdősülő, részben aktívan fenntartott irtásterületeken, kisavanyodó talajokon megjelenő, másodlagos élőhelytípus. Jelentősebb állományai a Tugár-rét, a Fallóskúthoz közeli rétek és a Pizskés-legelő felső (kétharmadnyi) részén találhatók, de kisebb foltokban a Som-tetőn és a Mátrabérc déli oldalában (Kis-kő környéke) is előfordul.

Élőhely területi aránya:

1,45% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

21,86 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 27,59 ha. Az eltérés nem valós változást (csökkenést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A terület természetvédelmi szempontból nagy jelentőségű, változatos, többnyire fajgazdag állományokkal képviselt élőhelye, amely cönológiai szempontból leginkább a veres csenkeszes rét-legelő (*Festuco commutatae-Cynosuretum*) és a verescsenkeszrét (*Anthyllido-Festucetum rubrae*) társulásokkal azonosítható. A domináns gyepképző fűfajok közül kiemelendő a cérnatippa (*Agrostis capillaris*), a háromfogú fogtekeres (*Danthonia decumbens*), a rezgőfű (*Briza media*), az illatos borjúpázsit (*Anthoxanthum odoratum*) és a réti perje (*Poa pratensis*). Sok helyütt előfordul az aranyzab (*Trisetum flavescens*) és a vörös csenkesz (*Festuca rubra*), s foltokban tollas szálkaperje (*Brachypodium pinnatum*), franciaperje (*Arrhenatherum elatius*), esetleg közönséges képerje (*Molinia caerulea*) és réti ecsetpázsit (*Alopecurus pratensis*) is felbukkan. A kétszikűek közül kiemelhető alhavasi elem a gömböskosbor (*Traunsteinera globosa*), melynek jelentős állománya él a Pizskés-legelőn (részben a tervezési területen kívül). A félszáraz jellegű foltokon számos xerotherm elem is megfigyelhető, így például a mezei aggófű (*Tephrosia integrifolia*), fürtös zörgőfű (*Crepis praemorsa*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), dunai szegfű (*Dianthus collinus*), kövi pimpó (*Potentilla rupestris*), hegyi homokhúr (*Arenaria procera* ssp. *glabra*), a piros kígyószisz (*Echium maculatum*), a piros gólyaorr (*Geranium sanguineum*), tarka nőzirom (*Iris variegata*). A korábbi elhanyagoltság folyományaként, illetve részben éppen a folyamatban lévő rétrekonstrukciók miatt vannak gyomos foltok is, ezeken uralkodó/gyakori lehet a siska nádtippa (*Calamagrostis epigeios*), nagy csalán (*Urtica dioica*), borzas sás (*Carex hirta*), és sok helyütt a tölgyesek jellemzői

cserjéi, a pionír fák (főleg *Betula pendula*), illetve a szeder (*Rubus spp.*) fajok is dominálhatnak. Különösen erős a cserjésedés-erdősödés intenzitása a Piskés-legelőn, ahol a főleg kökény (*Prunus spinosa*), galagonyák (*Crataegus spp.*) és keménylombos fák foglalják el az egykori irtásterületet. Több helyszínen (különösen a Tugár-réten és a Fallókúthoz közeli réteken) tovább emelik az élőhely változatosságát, és tájképileg is igen nagy értéket képviselnek a szórványosan álló, nagyméretű, idős hagyásfák (cserek, kocsánytalan tölgyek, gyertyánok, vadgyümölcsök), s kimagasló tájképi érték a miattuk adódó fás kaszáló jelleg is. Az adventív lágyszárúak közül több helyen megjelenik az egynyári seprence (*Erigeron annuus*) és a betyárkóró (*Conyza canadensis*).

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az állományok a másodlagos szukcessziós folyamatok (siskanádasodás, szedresedés, cserjésedés, pionír fásszárúakkal való betelepülés) miatt zömmel bolygatottak, zavartak, belőlük az értékes és érzékeny fajok részben hiányoznak. A természetességi-degradáltsági skála alapján az állományok nagy része kedvező természetességi állapotú (4), illetve közepesen leromlott, színező elemek nélküli élőhely (3), de néhol erősebben leromlott (2) állapotú gyepfoltok is előfordulnak.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Erősen veszélyeztetett élőhelytípus, az egykori irtásterületeken kialakult/fennmaradt állományok az intenzív másodlagos szukcessziós folyamatok miatt (ellenkező irányú beavatkozások híján) akár egy-két évtizeden belül eltűnhetnek. A fenntartáshoz (szelektív, elsősorban a szedresedést visszavetítő cserjeirtást követően) rendszeres, legalább évi vagy kétévi rendszerességű kaszálásra van/lenne szükség.

Veszélyeztető tényezők:

A hegyi kaszálórétek állapotának alakulását alapvetően befolyásolja a korábbi művelés, kaszálás felhagyása (A06), illetve a másodlagos szukcessziós folyamatok beindulása (L02). Célrányos beavatkozás nélkül mindezek a rétek megszűnéséhez, beerdősüléséhez, s így az élőhelytípus eltűnéséhez vezethetnek. További, kisebb volumenű probléma a nagyvadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dák) taposása, a réteken végzett vadetelési tevékenység (I04), illetve a terület látogatásából, turisztikai igénybeviteléből fakadó taposás, talajbolygatás (F07). Megemlítendő az inváziós fenyegetettség (I02) és a réteken történő rakodó-kialakítás,

faanyag-deponálás és nehézgépekkel történő átjárás (B16) problémaköre. Ezeken felül külső tényezőként felmerülhet még a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)

Élőhely kódja:

9130

Élőhely előfordulásai a területen:

A tervezési terület legnagyobb területfoglalású élőhelytípusa, állományai 400 m tengerszint feletti magasságtól (Mátrakeresztes: Csörgő-völgy torkolata) a Mátrabérc gerincéig, illetve a fallóskúti Som-hegy csúcsáig (kb. 780 m) szinte mindenhol meghatározzák a táj karakterét. Itt most csak szubmontán bükkösökkel találkozhatunk, a montán bükkösök jellegzetes fajkészlete még a Mátrabérc meredek hűvös lejtőin és a Csörgő-völgyben is csak marginálisan bukkan fel. Az állományok zöme az erősen tagolt domborzat miatt az északi oldalakra húzódik, de hegytetői (zonális) helyzetben is találunk bükkösöket. A jelentősebb bükkös tömbök a Mátrabérc északi oldalába, az Óvár és a Som-hegy északi lejtőire, valamint a Fiúsom-patak és Súlyombükki-patak völgyébe esnek.

Élőhely területi aránya:

44,40% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

668,99 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 649,60 ha. Az eltérés nem valós változást (növekedést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A szubmontán bükkösök (*Melittio-Fagetum*) tervezési területre eső állományai a korábbi évszázadokban alkalmazott vágásos erdőgazdálkodás következtében döntően egykorúak, homogének, szinte „üresek”, álló és fekvő holtfa nélküliek. Az uniformizált erdők mellett természetes szerkezeti elemet felmutató (többkorú és többszintes, holtfában és mikroélőhelyekben gazdag stb.) bükkös csak nagyon kevés van a területen. Utóbbiak közül feltétlenül kiemelendők azonban a Csörgő-völgy patakmenti területein végighúzódnó változatos, mozaikos, lécekkel és dőlésekkel tarkított bükkösök (pl. Mátraszentimre 6-7 erdőtag völgyalji sávja), melyek jelentős része a Csörgő-völgy Erdőrezervátum részeként ma már a spontán erdődinamikai folyamatok vizsgálatát szolgálja. Kisebb foltokban hasonlóan változatos állományok jelennek meg továbbá egykori irtások beerdősülése révén (Som-hegy

északkeleti lejtői), a nehezen elérhető, meredek, köves oldalakon (Mátrabérc északi lejtője), illetve néhol az utóbbi időszak lékes-csoportos mintázatú erdészeti beavatkozásai miatt. A kompozicionális jellemzők kapcsán általánosságban elmondható, hogy a korábbi erdőhasználatok, a nagy vadsűrűség és a savanyú mállásterméket szolgáltatató geológiai aljzat (Kékesi Andezit Formáció, Hasznosi Andezit Formáció, Tari Dácittufa Formáció) miatt az állományok részben jellegtelenek, a sok aljnövényzet nélküli (nudum, vagy közel nudum) bükkös között leginkább a hegylábi, szivárgó vizes termőhelyen fellépő állományok lehetnek izgalmasak. A viszonylag magas (90–100%-os) záródású lombkoronaszintben domináns fafaj a bükk (*Fagus sylvatica*), de mellette kisebb-nagyobb elegyarányban számos elegyfa is felbukkan. Ennek megfelelően a bükkösökben rendszeresen találkozhatunk a gyertyán (*Carpinus betulus*), a hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*), a korai juhar (*Acer platanoides*), a hegyi szil (*Ulmus glabra*), a magas kőris (*Fraxinus excelsior*), a kislevelű hárs (*Tilia cordata*) és (elszórta) a madárcseresznye (*Cerasus avium*) egyedeivel. Szivárgó vizes részek, patakok mentén emellett sokfelé előkerül a mézgás éger (*Alnus glutinosa*), szárazabb, kövesebb gerinceken a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*), míg kisavanyodó talajokon, továbbá fiatal (vágások után létrejött) erdőkben jelentősebb elegyarányban bibircses nyír (*Betula pendula*), rezgőnyár (*Populus tremula*) és kecskefűz (*Salix caprea*) fordulhat elő. A fényben szegény erdőbelsőben cserjék alig akadnak, de a fatermetű fásszárúak cserjeméretű egyedei (pl. bükk, gyertyán, hegyi juhar) mellett ritkán azért megjelenik egy-egy farkasboroszlán (*Daphne mezereum*), ükörke lonc (*Lonicera xylosteum*) vagy mogoró (*Corylus avellana*), a lékekben és szegélyeken pedig málna (*Rubus idaeus*), fekete bodza (*Sambucus nigra*) és fürtös bodza (*Sambucus racemosa*) gazdagítja az erdő fajkészletét. Az állományok gypszintje változó borítású, a közel nudum (lágyszárú növényzet nélküli) típusok mellett csak kisebb területen láthatók közepes-magas lágyszárú borítással rendelkező bükkösök. Utóbbiakban az általános és mérsékelt bolygatást jelző lomberdei fajok (pl. indás ínfű *Ajuga reptans*/, erdei ebír *Dactylis polygama*/, ligeti perje *Poa nemoralis*/) mellett szép számmal kerülnek szem elé az üde (vagy üdébb, illetve esetenként félnedves) termőhelyekre jellemző lágyszárúak (pl. podagrafü *Aegopodium podagraria*/, fekete békabogyó *Actaea spicata*/, ágas rozsnok *Bromus ramosus*/, hagymás fogasír *Cardamine bulbifera*/, ujjas sás *Carex digitata*/, bükkös sás *Carex pilosa*/, erdei sás *Carex sylvatica*/, erdei varázslófű *Circaea lutetiana*/, erdei kutyatej *Euphorbia amygdaloides*/, sárga árvacsalán *Galeobdolon montanum*/, szagos müge *Galium odoratum*/, fénytelen galaj *Galium schultesii*/, borzas repkény *Glechoma hirsuta*/, erdei nebáncsvirág *Impatiens noli-tangere*/, tavaszi lednek *Lathyrus vernus*/, erdei szélfü *Mercurialis perennis*/, zilált kásafű *Milium effusum*/, soktérű salamonpecsét *Polygonatum multiflorum*/, pettyezetett tüdőfű *Pulmonaria officinalis*/, gyapjas boglárka *Ranunculus lanuginosus*/, európai gombernyő *Sanicula europaea*/, erdei tisztesfű *Stachys sylvatica*/, erdei ibolya *Viola reichenbachiana*/). A beékelődő sziklakibúvásokon és kötörmelék lejtőkön e fajokon kívül sok páfrányféle (hölgypáfrány *Athyrium filix-femina*/, szálkás pajzsika *Dryopteris carthusiana*/, erdei pajzsika *Dryopteris filix-mas*/, édesgyökerű páfrány *Polypodium vulgare*/ stb.) is látható. Egykori irtásrétek helyén, kisavanyodó talajon kialakult, pionír fafajokkal kevert erdőkben szórányosan acidofrekvens elemek (pl. erdei nádtippán *Calamagrostis arundinacea*/, erdei sédbúza *Deschampsia flexuosa*/, hölgymál-fajok *Hieracium* spp./, csormolya *Melampyrum* spp./, fehér perjeszittyó *Luzula luzuloides*/, erdei varjúkőröm *Phyteuma spicatum*/) is színesítik az aljnövényzetet. A közelmúltban fakitermelési munkákkal érintett (gyérített, megbontott, lékvágott), fényben gazdag bükkösök emellett gyomosak (vérehuló fecskefű *Chelidonium majus*/, ragadós galaj *Galium aparine*/, nehézszagú gólyaorr *Geranium robertianum*/, bódító baraboly *Chaerophyllum temulum*/, közönséges bojtorjansaláta *Lapsana communis*/ stb.) és gypszintjükben az idegenhonos lágyszárúak közül már sok helyütt (a Csörgő-völgy

Erdőrezervátumban is) megjelent az *Impatiens parviflora*. A nem őshonos elegyfák szerepe mérsékelt, közülük érdemben az erdei- és feketefenyő (*Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*), a vörösfenyő (*Larix decidua*), valamint az utak mentén itt-ott terjeszkedő fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) emelhető ki.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

A történeti háttér (a korábbi használatok) miatt az állományok egy része a „jó” bükkös fajokat részben elveszítette, illetve azok jelentős mértékben visszaszorultak. Kiugróan jó természetességi állapotú bükkösök csak kevés helyen, a Mátrabérc északi lejtőin, illetve a Csörgő-völgy egyes szakaszain találhatók. Ezek az állományok kompozicionális és strukturális jellemzőik tekintetében is jelentős értéket jelentenek, bár természetességi mutatóik elmaradnak a Kékes bükköseitől. Az inváziós fertőzöttség az állományok gyepszintjében helyenként már jelentős (*Impatiens parviflora*), s a fajkészlet szegényedése mellett negatív irányú változásként kiemelendő az állományszerkezet jelentős mértékű homogenizálódása (egykorú, monoton, vertikálisan és horizontálisan alig tagolt erdők a terület jelentős részén). A természetességi-degradáltsági skála alapján az állományok egy része érzékenyebb lágyszárú fajokat is hordozó, kedvezőbb természetességi állapotú, természetközeli (4) besorolású erdő, de emellett (különösen a korábbi időszak erdőgazdálkodási tevékenysége következtében) jelentős a közepesen leromlott (3) kategóriába sorolható, jellegzetes színező elemek nélküli, gyomosodó, homogén szerkezetű bükkösök aránya is.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett élőhely-típus. A természetességi állapot megőrzése és fenntartása esélyeit ugyanakkor jelentős mértékben befolyásol(hat)ja a vadlétszám alakulása, az inváziós fajok további előretörése és az erdőtömb belsejében folytatott erdőgazdálkodási tevékenység. A klíma romlása, szárazodása a bükkösök visszaszorulásának irányába hathat, míg az éghajlati szélsőségek gyakoriságának növekedése az erdők egészségi állapotának romlásában mutatkozhat meg.

Veszélyeztető tényezők:

Az állományok jövőbeni sorsát (az erdőrezervátumon kívül eső területeken) elsősorban az erdőgazdálkodás (B06) befolyásolja. Ezen belül probléma lehet az álló, részben holt/sérült faanyag eltávolítása (B07), az idős állományok letermelése (B08), és a homogenizáló hatású nevelővágások (B12) végzése. Az EU-s jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok (I01) csak potenciálisan fenyegetik az állományokat, de az egyéb idegenhonos inváziós fajok (lágyszárúak, rovarfajok) (I02) mérsékelt jelenléte már most is kimutatható a területen. Komoly probléma még a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dóm) által okozott erős taposás, erózió, talajbolygatás, trágyaterhelés, gyomosodás, rágás, hántás (I04). Külső tényezőként megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői

Élőhely kódja:

9180*

Élőhely előfordulásai a területen:

Az élőhelytípus a Mátra egyéb részeihez hasonlóan kis területű, elszórt állományokkal van jelen a tervezési területen. A legszebb szikla- és törmeléklejtő-erdők 700 m tengerszint feletti magasság felett, a Mátrabérc és az Óvár lejtőin, gerincein helyezkednek el, de a Csörgő-völgy oldalában és hegylábi részein (pl. Csörgő-szurdok) is láthatjuk állományaikat. Jellemzően északi kitettségű, meredek oldalakhoz, azon belül kőbuvásos vagy kötörmelékes felszínhez, illetve termőhelyekhez kötődnek. (A korábban sziklai bükkösként térképezett állományok is ide sorolhatók.)

Élőhely területi aránya:

2,19% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

33,06 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlap (SDF) szereplő érték: 21,21 ha. Az eltérés nem valós változást (növekedést)

mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

Az élőhelytípushoz a tervezési területen megjelenő hársas törmeléklejtő-erdők (*Mercurialis-Tilietum*), szurdokerdők (*Parietario-Aceretum*), illetve hársas-körises sziklaerdők (*Tilio-Fraxinetum excelsioris*) sorolhatók. Ezek az állományok jobbára bükkösök (ritkábban gyertyános-kocsánytalan tölgyesek) közé ékelődve, sziklás ormokon és gerinceken, valamint az ezek alatt kialakult periglaciális kötengereken, törmeléklejtőkön, esetenként völgyalji területeken találhatók. Termőhelyük mozaikossága és extrém jellege miatt fiziognómiailag erősen különböznek a zonális erdők vágásos erdőgazdálkodással kialakított állományképétől, összességében azoknál jóval változatosabb, strukturáltabb képet mutatnak (lásd például az Ágasvár északi oldalában, vagy a Csörgő-patak alsó szakaszán levő állományokat). Az álló és fekvő holtfa mennyisége lokálisan akár egészen magas is lehet, aminek legfőbb oka, hogy alapvetően nehezen megközelíthető, beavatkozásokkal régóta nem érintett, véderdő jellegű élőhelytípusról van szó. Általánosságban elmondható továbbá, hogy a korábbi erdőhasználatok, a nagy vadsűrűség és a savanyú mállásterméket szolgáltató geológiai aljzat (Kékesi Andezit Formáció, Nagyhársasi Andezit Formáció) ellenére ezek az erdők aránylag gazdag és változatos (helyenként montán elemeket is tartalmazó) fajkészlettel rendelkeznek. A változatos (50–100%-os, de rendszerint inkább 80% feletti) záródású lombkoronaszintben számos fafaj jelenik meg, kifejezetten domináns fafaj viszont általában nincs. A mindenütt jelen levő bükk (*Fagus sylvatica*), nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*) és kislevelű hárs (*Tilia cordata*) mellett változó mennyiségben, de gyakran megtalálható a magas köris (*Fraxinus excelsior*), a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), a gyertyán (*Carpinus betulus*), a korai juhar (*Acer platanoides*), a hegyi szil (*Ulmus glabra*) és a hegyi juhar (*Acer pseudoplatanus*). E fafajok mellett hegylábi, szurdokerdő-jelleget is mutató, szivárgó vizes termőhelyen álló erdőkben néhol a mézgás éger (*Alnus glutinosa*) is felbukkan. Jelentősebb borítású cserjeszint általában nincs, a fatermetű fásszárúak cserjemeretű egyedei (elsősorban hársak, juharok, gyertyán) mellett legfeljebb a mogyoró (*Corylus avellana*) szórványos jelenléte említhető. A montán jellegű cserjefajok közül szórványos elem továbbá a fürtös bodza (*Sambucus racemosa*) és a havasalji rózsza (*Rosa pendulina*). Az állományok gyepszintje a sziklás-köves felszín és a rendszeres vadtaposás miatt rendszerint gyér borítású, a kisebb-nagyobb humuszos foltokon azonban az üde, kötőrmelékes termőhelyek jellegzetes lágyszárúi (pl. fekete békabogyó */Actaea spicata/*, raponcharangvirág */Campanula rapunculoides/*, ujjas sás */Carex digitata/*, sárga árvacsalán */Galeobdolon montanum/*, szagos müge */Galium odoratum/*, borzas repkény */Glechoma hirsuta/*, egyvirágú gyöngyperje */Melica uniflora/*, erdei szélfű */Mercurialis perennis/*, olocsán csillaghúr */Stellaria holostea/*) rendszeresen előfordulnak, s helyenként kifejezetten montán (illetve nálunk jórészt szurdokerdei) fajokkal (pl. európai pénzsmaboglár */Adoxa moschatellina/*, fürtös kötöröfű */Saxifraga paniculata/*, krajnai farkasbogyó */Scopolia carniolica/*) is találkozhatunk. A szárazabb részekben emellett a fényben gazdag tölgyesek fajai (pl. bablevelű varjúháj */Hylotelephium telephium ssp. maximum/*, felemáslevelű csenkesz */Festuca heterophylla/*, ligeti perje */Poa nemoralis/*) és a mészkerülő erdők növényei (pl. erdei nádtippa */Calamagrostis arundinacea/*, fehér perjeszittyó */Luzula luzuloides/*) is megjelenhetnek, s az Ágasvár környéki erdőkben ebben az élőhelytípusban él a tavaszi görvényfű */Scrophularia vernalis/* is. Az állandó törmelékmozgás miatt jellegzetes elem a nehézszagú gólyaorr */Geranium robertianum/*, illetve a sziklahasadékokban és kötőrmelékes felszíneken néhol nagyobb szerep juthat a különböző páfrányfajoknak (pl. aranyos fodorka */Asplenium trichomanes/*, hólyagpáfrány */Cystopteris fragilis/*, erdei pajzsika */Dryopteris filix-mas/*, közönséges tölgyespáfrány */Gymnocarpium dryopteris/*, édesgyökerű páfrány */Polypodium vulgare/*). A kötőrmőkön szinte minden esetben jelentős

a mohaborítás. Az idegenhonos elemek közül ebben az élőhelytípusban jelenleg csak a kisvirágú nebáncsvirág /*Impatiens parviflora*/ említhető.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az elmúlt évszázadok erdőhasználatai az élőhelytípust kevésbé érintették, az utóbbi évtizedekben felerősödő vadhatás miatt azonban az állományok egy része fajkészletében szegényedett, érzékenyebb fajait részben elvesztette. Mindezek ellenére a területen dominálnak a még jobb természetességi állapotú, változatos szerkezetű szikla- és törmelékletű-erdők. A természetességi-degradáltsági skála alapján az állományok nagyobb része természetközeli (4) besorolású, ritkább fajokat is hordozó, jobb természetességi állapotú állomány, de helyenként a közepesen leromlott (3) kategóriába tartozó, jellegzetes színező elemek nélküli fragmentumok, illetve kitaposott aljnövényzetű erdők (2) is előfordulnak.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett élőhelytípus. Közvetlen területhasználat az állományokat nem érinti, de az inváziós fenyegetettség már számottevő (vö. *Impatiens parviflora*), s egyes állományoknál a turisztikai terhelés is jelentős lehet. Az élőhelytípus hosszú távú fenntartása, illetve legalább a jelenlegi természetességi állapot megőrzése ezeken felül főként a vadlétszám, illetve vadhatás mérséklésének függvénye. A klíma romlása, szárazodása a sziklás felszínhez kötődő erdők felnyílásának irányába hathat, míg az éghajlati szélsőségek gyakoriságának növekedése az erdők egészségi állapotának romlásában mutatkozhat meg.

Veszélyeztető tényezők:

Véderdőkről lévén szó, az állományokat az erdőgazdálkodás (B06) kevésbé vagy alig veszélyezteti. Az EU-s jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok (I01) csak potenciálisan fenyegetik az állományokat, de az egyéb idegenhonos inváziós fajok (lágyszárúak, rovarfajok) (I02) jelenléte már most is kimutatható a területen (az *Impatiens parviflora* már több állományban is jelen van). Komoly probléma még a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a

gímszarvas, muflon és dám) által okozott erős taposás, erózió, talajbolygatás, trágyaterhelés, gyomosodás, rágás, hántás (I04). Ezen felül a terület látogatásából, turisztikai igénybevételéből fakadó taposás, talajbolygatás (F07) is gondot jelent, s külső tényezőként pedig megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal*

Élőhely kódja:

91G0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyesek jelentős területfoglalást mutató állományai elsősorban a tervezési terület nyugati, délnyugati részén, 350–750 m tengerszint feletti magasság közé eső térszíneken jelennek meg. Legnagyobb állományaik a Mátrabérc és a fallóskúti Som-hegy déli lejtőin, az Óvár hegylábi részein, valamint a Mátrakeresztes községen átfolyó Nagyvölgyi-patak mentén helyezkednek el. Az állományok döntően extrazonális helyzetűek, az inkább bükkösök által uralt erdőtömbben mindenhol déli, illetve délnyugati kitettségben jelennek meg (előfordulásaik értékeléséhez meg kell azonban jegyezni, hogy egy részük a korábbi tájhasználatok következtében, gyertyánelegyes bükkösök átalakulásával jöhetett létre).

Élőhely területi aránya:

25,08% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

377,95 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 389,27 ha. Az eltérés nem valós változást (csökkenést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (*Carici pilosae-Carpinetum*) tervezési területre eső állományai a korábbi évszázadokban kizárólagosan alkalmazott vágásos erdőgazdálkodás következtében zömmel egykorúak, homogének (ettől eltérő, változatos állományképpel a területen alig találkozhatunk). A több korosztályt tartalmazó erdők területe és aránya jelentéktelen és az állományok zömében az álló és fekvő holtfa mennyisége is csekély. Általánosságban elmondható továbbá, hogy a korábbi erdőhasználatok, a nagy vadsűrűség és a savanyú mállásterméket szolgáltató geológiai aljzat (Kékesi Andezit Formáció,

Nagyhársasi Andezit Formáció, Tari Dácittufa Formáció) miatt ezek az erdők jórészt jellegtelenek, jobb fajkészletű állományok csak elvétve kerülnek szem elé a területen. A viszonylag magas (80–100%-os) záródású lombkoronaszintben általában domináns fafaj a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), de alkalmanként nagyobb szerephez jut az elegyfajként egyébként alsó lombkoronaszintet alkotó (ám esetenként szinte teljesen hiányzó) gyertyán (*Carpinus betulus*) is. Emellett több helyen felbukkan a cser (*Quercus cerris*), mely jelenség részben a cser tudatos bevitelének következménye lehet, részben a hegylábi, kontakt cseres-tölgyes állományok felől való betelepülésként értelmezhető (a Vándor-rét mellett – részben montán jellegű kísérő fajokkal (pl. *Daphne mezereum*-mal) – például kifejezetten méretes cserek is előfordulnak). Az elegyfák aránya rendszerint nem túl jelentős, bár egyes középkorú állományokban ezek a fafajok komolyabb szerephez is juthatnak. Közülük elsősorban a mezei juhar (*Acer campestre*), a bükk (*Fagus sylvatica*), a kislevelű hárs (*Tilia cordata*), a madárcseresznye (*Cerasus avium*) és a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) emelhető ki, de ritkábban a korai juhar (*Acer platanoides*), a rezgő nyár (*Populus tremula*), a vadalma (*Malus sylvestris*), a barkóca berkenye (*Sorbus torminalis*) és (völgyalji helyzetben, szivárgó vizes termőhelyeken) a mézgás éger (*Alnus glutinosa*) is szem elé kerülhet. Emellett fiatal erdőkben olykor gyakori lehet a kecskefűz (*Salix caprea*) is. A legtöbbször erősen árnyaló gyertyános alsó szint és a földtani jellemzők miatt jelentősebb borítású cserjeszint szinte sehol sincs, a fatermetű fásszárúak cserjeméretű egyedei (pl. gyertyán, mezei juhar) mellett legfeljebb a mogoró (*Corylus avellana*), a cseregalagonya (*Crataegus laevigata*) és a veresgyűrű som (*Cornus sanguinea*) szórványos jelenléte említhető. Az állományok gyepszintje rendszerint szegényes, gyér borítású, egyes fiatal-középkorú erdőkben (lásd például Mátraszentimre 3/E erdőrészlet) pedig a közel nudum (lágyszárú növényzet nélküli) típusok jellemzőek. Az idősebb állományokban az általános és mérsékelt bolygatást jelző lomberdei fajok (pl. indás ínfű *Ajuga reptans*/, erdei ebír *Dactylis polygama*/, erdei szamóca *Fragaria vesca*/, erdei gyömbérgyökér *Geum urbanum*/, ligeti perje *Poa nemoralis*/) gyakoriak, esetenként dominánsak. A kevésbé zavart erdőkben persze az üde (vagy üdebb) lomberdőkre jellemző növények (pl. podagrafű *Aegopodium podagraria*/, kapotnyak *Asarum europaeum*/, raponcharangvirág *Campanula rapunculoides*/, hagymás fogasír *Cardamine bulbifera*/, ujjas sás *Carex digitata*/, erdei kutyatej *Euphorbia amygdaloides*/, sárga árvacsalán *Galeobdolon montanum*/, szagos müge *Galium odoratum*/, fényes galaj *Galium schultesii*/, borzas repkény *Glechoma hirsuta*/, tavaszi lednek *Lathyrus vernus*/, turbánliliom *Lilium martagon*/, egyvirágú gyöngyperje *Melica uniflora*/, erdei szélfü *Mercurialis perennis*/, széleslevelű salamonpecsét *Polygonatum multiflorum*/, olocsán csillaghúr *Stellaria holostea*/, erdei tisztes *Stachys sylvatica*/, gumós nadálytő *Symphytum tuberosum*/, erdei ibolya *Viola reichenbachiana*/) is rendre megjelennek, sőt az egyvirágú gyöngyperje (*Melica uniflora*) is (főleg gyertyán nélküli, üde kocsánytalan tölgyesekben) néhol domináns fajként is mutatkozik. Szórványosak a száraz tölgyes elemek (pl. baracklevelű harangvirág *Campanula persicifolia*/, felemáslevelű csenkesz *Festuca heterophylla*/, bársonyos kakukkszegfű *Lychnis coronaria*/, szurokszegfű *Lychnis viscaria*/, ösztörös veronika *Veronica chamaedrys*/), a kisavanyodó, erodált feltalajú részeken mészkerülő növények (pl. erdei hölgymál *Hieracium murorum*/, fehér perjeszittyó *Luzula luzuloides*/), a kötörmelékes, erősen vadjárt, taposott állományokban pedig sövénykeserűfű *Fallopia dumetorum*/, bódító baraboly *Chaerophyllum temulum*/, kenderkefű-fajok *Galeopsis* spp./, ragadós galaj *Galium aparine*/, nehézszagú gólyaorr *Geranium robertianum*/, közönséges bojtörjansaláta *Lapsana communis*/ és más nitrofiták teszik ki a gyepszint zömét. Az idegenhonos-fertőzöttség mérsékeltnek mondható, az itt-ott megjelenő erdei- és feketefenyő (*Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*) mellett inkább csak a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) Ágasvári-turistaház környékén jelentkező terjeszkedését, vagy egyes idegenhonos

lágyszárúak (pl. kisvirágú nebáncsvirág /*Impatiens parviflora*/, egynyári seprence /*Erigeron annuus*/) szórványos, de az erdőtömbök belsejét is érintő előfordulását, illetve főként fakitermelésekhez és faanyag-mozgatáshoz kötődő terjeszkedését lehet kiemelni.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

Az elmúlt évszázadok erdőhasználatai miatt az állományok nagy része eljellegtelenedett, fajkészletében elszegényedett, üde lomberdei fajainak jelentős részét elveszítette, jobb természetességi állapotú gyertyános-tölgyesek alig maradtak. A termőhelyi sajátosságok és a tömbös megjelenés miatt az inváziós fertőzöttség egyelőre mérsékelt (az akác és a kisvirágú nebáncsvirág jelenléte azért megemlítendő), a fajkészlet szegényedése mellett negatív irányú változásként így főként a fafajösszetétel változó mértékű átalakulása (pl. gyertyánosodás, számos helyen a cser beszivárgása) és az állományszerkezet jelentős homogenizálódása (egykorú, vertikálisan és horizontálisan alig tagolt erdők) említhető. A természetességi-degradáltsági skála alapján az állományok jelentős része (fele-kétharmada) a közepesen leromlott (3) kategóriába sorolható, jellegzetes színező elemek nélküli élőhely. A természetközeli (4) besorolású, érzékenyebb lágyszárú fajokat is hordozó, kedvezőbb természetességi állapotú állományrészek kiterjedése nagyon csekély, s ezeknél némileg nagyobb területen találunk erősen leromlott, elgyomosodott (2) erdőket is.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett élőhely-típus. A természetességi állapot megőrzése és fenntartása esélyeit ugyanakkor jelentős mértékben befolyásolja a vadlétszám alakulása és az erdőtömb belsejében folytatott erdőgazdálkodási tevékenység (az inváziós fenyegetettség egyelőre mérsékelt). A klíma romlása, szárazodása (a bükkösök rovására) elvileg a gyertyános-tölgyesek területnövekedése irányába hathat, míg az éghajlati szélsőségek gyakoriságának növekedése az erdők egészségi állapotának romlásában mutatkozhat meg.

Veszélyeztető tényezők:

Az állományok jövőbeni sorsát elsősorban az erdőgazdálkodás (B06) befolyásolja. Ezen belül probléma lehet az álló, részben

holt/sérült faanyag eltávolítása (B07), az idős állományok letermelése (B08), és a homogenizáló hatású nevelővágások (B12) végzése. Az EU-s jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok (I01) csak potenciálisan fenyegetik az állományokat, de az egyéb idegenhonos inváziós fajok (lágyszárúak, rovarfajok) (I02) mérsékelt jelenléte már most is kimutatható a területen. Komoly probléma még a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dóm) által okozott erős taposás, erózió, talajbolygatás, trágyaterhelés, gyomosodás, rágás, hántás (I04). Külső tényezőként megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel

Élőhely kódja:

91H0*

Élőhely előfordulásai a területen:

A molyhos tölgyes élőhelytípus alá sorolható állományok elszórtan, a Mátrabércről a Csörgő-völgybe meredeken lefutó száraz gerinceken, az Óvár déli és délnyugati oldalában, valamint a Mátrakeresztes és Fallóskút közötti száraz hegyoldalakon és tetőkön (rendszerint 500–750 m tengerszint feletti magasság között) jelennek meg. A felnyíló lombosított tölgyesek egy része vélhetően másodlagos, kialakulásuk a korábbi tájhasználat okozta talajeróziós jelenségekkel (konkrétabban a cseres-tölgyesek termőhelyének erodálódásával) hozható összefüggésbe.

Élőhely területi aránya:

3,43% (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

51,77 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 50,70 ha. Az eltérés nem valós változást (növekedést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A letörpülő, felnyíló lombosított tölgyesek tervezési területre eső állományai elsősorban a melegkedvelő tölgyesek (*Corno-Quercetum pubescentis*) egységével azonosíthatók, de helyenként – bár részben a korábbi használatok és az erős vadhatás miatt, s talán épp ezért

sajmeggy előfordulása nélkül – sarjcsokros, bokorerdő fiziognómiájú foltokkal (*Ceraso mahaleb-Quercetum pubescentis*) is találkozhatunk. Emellett az erdők egy része (pl. a Sóllyombükki-patak felett vagy a fallóskúti Hegyes-hegy tetején) átmenetet mutat a cseres-kocsánytalan tölgyesek felé is. Az állományok viszonylag változatosak, cserjésekkel, lejtősztyepekkel és sziklagyepekkel mozaikosak és esetenként jelentősebb mennyiségű holtfát is tartalmaznak. A viszonylag alacsony (rendszerint csak 40–80%-os) záródású lombkoronaszintben a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) és a cser (*Quercus cerris*) dominál, mellettük a molyhos tölgy (*Quercus pubescens*) csak nagyon szórványosan mutatkozik (ettől függetlenül fiziognómiai és kompozicionális jellemzők alapján az állományok még a 91H0 élőhelytípushoz vonandók). A kevés számú elegyfa közül a mezei juhar (*Acer campestre*), a barkóca berkenye (*Sorbus torminalis*) és a nagylevelű hárs (*Tilia platyphyllos*) említhető. Az állományok legtöbbször közepes cserjeszinttel rendelkeznek, esetenként azonban jelentősebb borítású, a lombkoronaszinttel összefolyó cserjeszintet is találunk. A cserjeszint jellemző faja az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), a húsos som (*Cornus mas*), néhol a fagyal (*Ligustrum vulgare*), a bibircses kecskerágó (*Euonymus verrucosus*), a kökény (*Prunus spinosa*) és a gyepűrózsa (*Rosa canina* agg.). A közepes-magas borítású gyepszint helyenként (pl. Hegyes-hegy) erősen taposott, vadjárt és gyomos. A fás növényzet alatti és közötti gyepfoltok gyakran jellegtelenek, bolygatottak, gyomosak (bennük többfelé: fenyérfű */Bothriochloa ischaemum/*, őszi kikereics */Colchicum autumnale/*, sövénykeserűfű */Fallopia dumetorum/*, ragadós galaj */Galium aparine/*, erdei gyömbérgyökér */Geum urbanum/*, közönséges bojtorjásaláta */Lapsana communis/*, mezei árvácska */Viola arvensis/* stb.), de az állományok többségében az élőhelytípust karakterizáló szárazgyepi és száraz tölgyes fajok (hegyközi cickafark */Achillea crithmifolia/*, méregölő sisakvirág */Aconitum anthora/*, tollas szálkaperje */Brachypodium pinnatum/*, olasz harangvirág */Campanula bononiensis/*, sárgás sás */Carex michelii/*, hegyi sás */Carex montana/*, tarka koronafű */Coronilla varia/*, farkas kutyatej */Euphorbia cyparissias/*, felemáslevelű csenkesz */Festuca heterophylla/*, barázdált csenkesz */Festuca rupicola/*, bablevelű varjúháj */Hylotelephium telephium ssp. maximum/*, tarka nőszirom */Iris variegata/*, bársonyos kakukkszegfű */Lychnis coronaria/*, hasznos tisztesfű */Stachys recta/*, sarlós gamandor */Teucrium chamaedrys/*, bérci here */Trifolium alpestre/*, macskafarkú veronika */Veronica spicata/*, közönséges méreggyilok */Vincetoxicum hirsutinaria/*, Waldstein-pimpó */Waldsteinia geoides/*) a meghatározóak. Az idegenhonos elemek közül jelenleg a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) előfordulása említhető, sarjai az Ágasvári-turistaházhoz közeli állományokban – vélhetően a turistaház melletti öreg akácok közvetítő szerepének „köszönhetően” – több helyütt is felbukkannak.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

A korábbi használatok és az intenzív vadhatás miatt az állományok részben jellegtelen, fajkészletükben elszegényedett erdők, melyek a felnyíló tölgyesekre jellemző „jó” fajok jelentős részét elveszítették. Jobb természetességi állapotú (szerkezetű, fajkészletű) tölgyeseket elsősorban az Óvár oldalában találhatunk. Inváziós fertőzöttségről egyelőre alig beszélhetünk (az akác jelenléte nagyon szórványos), de az állományokat a Mátrabérc déli lejtőin több helyütt (igaz, kis területen) kopárfásítás, fenyvesítés érintette. Az erdők nagy része (több mint fele) a közepesen leromlott (3)

kategóriába sorolható, jellegzetes színező elemek nélküli élőhely, csak töredékük természetközeli állapotú (4), a muflonjárta gerinceken és hegyoldalakon ellenben elég sok erősen leromlott állapotú (2), erodált talajú, vadfekvéses, gyomosodó állományrész is előfordul.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett élőhely-típus. Közvetlen területhasználat, illetve turisztikai terhelés az állományokat alig érinti, az inváziós fenyegetettség is mérsékelt. Az élőhelytípus hosszú távú fenntartása, illetve legalább a jelenlegi természetességi állapot megőrzése főként a vadlétszám, illetve vadhatás mérséklésének függvénye. A klíma romlása/szárazodása az állományok további felnyílásával, az erdő-gyep mozaik jelleg erősödésével járhat. Szárazodó klímában ugyanakkor a kontakt cseres-kocsánytalan tölgyesek felnyílásával hasonló jellegű állományok alakulhatnak ki, így az élőhelytípus a jelenlegi cseres-tölgyes termőhelyek rovására akár terjeszkedhet is.

Veszélyeztető tényezők:

Véderdőkről lévén szó, az állományokat az erdőgazdálkodás (B06) kevésbé vagy alig veszélyezteti, s jelenleg az inváziós fenyegetettség is mérsékelt. Az EU-s jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok (I01) csak potenciálisan fenyegetik az állományokat, de az egyéb idegenhonos inváziós fajok (lágyszárúak, rovarfajok) (I02) mérsékelt jelenléte már most is kimutatható a területen. Nagyon komoly probléma viszont a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dák) által okozott, drasztikus mértékű taposás, erózió, talajbolygatás, trágyaterhelés, gyomosodás, rágás, hántás (I04). Kisebb mértékben a terület látogatásából, turisztikai igénybevételéből fakadó taposás, talajbolygatás (F07) is gondot jelent, s külső tényezőként megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

Élőhely neve: Pannon cseres-tölgyesek

Élőhely kódja:

91M0

Élőhely előfordulásai a területen:

A cseres-tölgyesek jelentősebb előfordulásai a középső és délnyugati részekre esnek. Ennek megfelelően kiterjedt állományait találjuk a Mátrabérc déli lejtőin, az Ágasvári-turistaház könyékén, az Óvár déli és délnyugati oldalában, valamint a Mátrakeresztes és Fallóskút közötti száraz hegyoldalakon. A 400–750 m tengerszint feletti magasság között elhelyezkedő cseres-tölgyesek zömmel száraz, délies kitettséggű lejtőkön állnak. A korábbi erdőhasználatok következtében állományaik kisebb hányada (hajlatokban, árkokban tenyésző állományok) másodlagosan, gyertyános-tölgyesek termőhelyén jött létre.

Élőhely területi aránya:

9,01% (a 2023. év során aktualizált élőhely-térkép alapján)

Élőhely kiterjedése a területen:

135,82 ha (a 2023. év során aktualizált élőhelytérkép alapján). A Natura 2000 adatlapon (SDF) szereplő érték: 135,75 ha. Az eltérés nem valós változást (növekedést) mutat, hanem az élőhelytérkép aktualizálásából, kiegészítéséből vezethető le.

Élőhely jellemzése:

A cseres-kocsánytalan tölgyesek (*Quercetum petraeae-cerris*) tervezési területre eső állományai a vágásos erdőgazdálkodás következtében legtöbb esetben egykorúak, homogének, s jellemzően csak kevés álló és fekvő holtfát tartalmaznak. A köves talajon álló, véderdő jellegű cseres-tölgyesek jelentősebb aránya miatt ugyanakkor több évtizede érintetlen állományok is szép számmal akadnak (lásd az Óvár és a Mátrabérc déli oldala tölgyeseit), s ezek érzékelhetően változatosabb erdőszerkezetet mutatnak. A korábbi erdőhasználatok, a nagy vadsűrűség és a vulkanikus eredetű alapkőzet (Kékesi Andezit Formáció, Nagyhársasi Andezit Formáció, Tari Dácittufa Formáció) miatt a cseres-tölgyes erdők azonban jórészt jellegtelenek és kifejezetten gyenge fajkészletűek. A viszonylag mérsékelt (általában 75–90%-os) záródású lombkoronaszintben domináns fafaj a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*) és a cser (*Quercus cerris*) lehet. Az állományok egy részében aránylag sok cser látható, s helyenként – részben a korábbi legelőerdőkre vagy a gyepekkel mozaikos, mára már visszaerdősült erdőfoltokra utalva (pl. Mátraszentimre 35/B) – méretes cserekek is vannak. A két főfafaj mellett elegyfaaként rendszeresen felbukkan a mezei juhar (*Acer campestre*), a vadkörte (*Pyrus pyraeaster*), a barkóca berkenye (*Sorbus torminalis*), s köves termőhelyeken a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) is előkerülhet. A hajlatokban (jórészt inkább már gyertyános-tölgyes termőhelyeken) ezen felül a gyertyán (*Carpinus betulus*) is megjelenik. A fényben egyébként gazdag erdőbelsőben a történeti használatok és az alapkőzet miatt rendszerint csak gyenge-közepes borítású cserjeszint fejlődött, benne a fatermetű fásszárúak cserjemeretű egyedei (pl. tölgyek, mezei juhar) mellett az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), a fagyal (*Ligustrum vulgare*), a bibircses kecskerágó (*Euonymus verrucosus*), a kökény (*Prunus spinosa*), a gypúrózsa (*Rosa canina* agg.) előfordulása említhető. Az állományok gypszejtje általában közepes-gyér borítású, de

benne az általános és mérsékelt bolygatást jelző lombos fajok (pl. erdei szálkaperje /*Brachypodium sylvaticum*/, csomós/erdei ebír /*Dactylis glomerata/polygama*/, erdei szamóca /*Fragaria vesca*/, erdei gyömbérgyökér /*Geum urbanum*/, ligeti perje /*Poa nemoralis*/) mellett a száraz tölgyesek jellemző fajai (pl. édeslevelű csüdfű /*Astragalus glycyphyllos*/, tollas szálkaperje /*Brachypodium pinnatum*/, sárgás sás /*Carex michelii*/, hegyi sás /*Carex montana*/, baracklevelű harangvirág /*Campanula persicifolia*/, sárga gyűszűvirág /*Digitalis grandiflora*/, felemáslevelű csenkesz /*Festuca heterophylla*/, erdei lednek /*Lathyrus niger*/, bársonyos kakukkszegfű /*Lychnis coronaria*/, erdei méhfű /*Melittis melissophyllum*/, orvosi salamonpecsét /*Polygonatum odoratum*/, kisvirágú pimpó /*Potentilla micrantha*/, sátoros margitvirág /*Tanacetum corymbosum*/, sarlós gamandor /*Teucrium chamaedrys*/, bérci here /*Trifolium alpestre*/, erdei here /*Trifolium medium*/, ösztörűs veronika /*Veronica chamaedrys*/, vitéz bükköny /*Vicia cassubica*/, közönséges méreggyilok /*Vincetoxicum hirundinaria*/) is rendszeresen megjelennek. Típusalkotó lehet a ligeti perje /*Poa nemoralis*/ és az egyvirágú gyöngyperje /*Melica uniflora*/. Néhol a félszáraz-üde erdőtípusok fajaival (pl. raponcharangvirág /*Campanula rapunculoides*/, fénytelen galaj /*Galium schultesii*/, borzas peremizs /*Glechoma hirsuta*/) is találkozhatunk, s a mérsékelt kisavanyodó talajú foltokon mészkerülő fajok (pl. erdei hölgymál /*Hieracium murorum*/, festő rekettye /*Genista tinctoria*/, szurokszegfű /*Lychnis viscaria*/) is felbukkannak. Emellett a degradált, gyomos állományrészeket nitrofil gyomok (pl. ragadós galaj /*Galium aparine*/, közönséges bojtörjansaláta /*Lapsana communis*/) uralják. Az idegenhonos-fertőzöttség egyelőre nem túl jelentős, de az Ágasvári-turistaház környékén fekvő állományokban (pl. Mátraszentimre 3/G erdőrészlet) erőteljesen terjeszkedik a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*), utak mentén pedig egyes adventív lágyszárúak (pl. egynyári seprence /*Erigeron annuus*/) jelenléte figyelhető meg. Néhol (szálanként vagy foltokban) erdei- és feketefenyő (*Pinus sylvestris*, *Pinus nigra*) is elegyedik a cseresekbe, bár e fajok törzsei részben már erősen pusztuló képet mutatnak.

Élőhely természetességi - degradáltsági értékelése:

A történeti háttér miatt az állományok jelentős része a „jó” cseres-tölgyes fajok nagy részét elveszítette, ezért jellegtelen, fajkészletében elszegényedett. Kifejezetten jó természetességi állapotú cseres-tölgyesek alig maradtak fenn a területen. A termőhelyi sajátosságok és a tömbös megjelenés miatt inváziós fertőzöttség egyelőre nem jelentős (bár az akáckérdés már egy körzetben most is problémát jelent), a fajkészlet szegényedése mellett negatív irányú változásként viszont kiemelendő még az állományszerkezet jelentős mértékű homogenizálódása (egykorú, homogén, vertikálisan és horizontálisan alig tagolt erdők). Az állományok nagy része (kb. kétharmada) közepesen leromlott, illetve közepesen regenerálódott állapotú (3), színező elemek nélküli élőhely, míg kisebb foltokban erősen elromlott állapotú (2), gyomosodó állományok is előfordulnak. A természetközeli (4) besorolású, érzékenyebb lágyszárú fajokat is hordozó, kedvezőbb

természetességi állapotú cseres-tölgyesek ritkák.

Élőhely veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett élőhely-típus. A természetességi állapot megőrzése és fenntartása esélyeit ugyanakkor jelentős mértékben befolyásolja a vadlétszám alakulása és az erdőtömb belsejében folytatott erdőgazdálkodási tevékenység (az inváziós fenyegetettség egyelőre mérsékelt). A klíma romlása, szárazodása az állományok felnyílását, gyertyános-tölgyes termőhelyek rovasára való kiterjedését, a cseresedés megindulását, illetve az erdőegészségügyi problémák fokozódását vonhatja maga után.

Veszélyeztető tényezők:

Az állományok jövőbeni sorsát elsősorban az erdőgazdálkodás (B06) befolyásolja. Ezen belül probléma lehet az álló, részben holt/sérült faanyag eltávolítása (B07), az idős állományok letermelése (B08), és a homogenizáló hatású nevelővágások (B12) végzése. Az EU-s jegyzékben szereplő idegenhonos inváziós fajok (I01) egyelőre csak potenciálisan fellépő tényezőként említhetők, de az egyéb idegenhonos inváziós fajok (lágyszárúak, rovarfajok) (I02) mérsékelt jelenléte már most is kimutatható a területen. Nagyon komoly probléma viszont a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dák) által okozott, drasztikus mértékű taposás, erózió, talajbolygatás, trágyaterhelés, gyomosodás, rágás, hántás (I04). Külső tényezőként megemlítendő a klímaváltozás hatására bekövetkező szárazodás is (N01, N02).

1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok

Irányelv melléklete	Fajnév	Populáció (A-D) ⁸
II.	leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>)	C
II.	piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>)	D
II.	Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)	D

⁸ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatja: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóba n forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció

V.	kikeleti hóvirág (<i>Galanthus nivalis</i>)	-
----	---	---

(kiemelt jelentőségű növényfaj*)

Közösségi jelentőségű jelölő növényfajok:

Faj neve: leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

Írányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

Az előfordulások súlypontja a Fallóskúti-rétek területére (Tugár-rét, Hegyes-hegy körüli rétek), hegyi kaszálórétekre esik. Ezen kívül kisebb számban előfordul a Külső-Óvári-réteken, illetve a Csóka-kő és Báránky-kő lejtősztyeppjeiben is.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 1600 (minimum) - 1600 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A 2023-as állománybecslés alapján az SDF adata nagyságrendileg megalapozottnak mondható. A becsült állománynagyság a területen min. 1600 egyed.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pontos alapállapot-felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. A faj számára alkalmas nyílt élőhelyek kiterjedése a múltban (a hegyi rétek beerdősülésével) ugyanakkor több helyszínen is szűkült (illetve jelenleg is szűkül), s ezt az utóbbi évek rekonstrukciós és rétfenntartási munkái is csak részben tudták/tudják ellensúlyozni. Mindezek miatt a területen távlatilag inkább mérsékelt állománycsökkenés vélelmezhető.

Faj veszélyeztetettsége:

A területen mérsékelten veszélyeztetett növényfaj. Az élőhelyül szolgáló lejtősztyepppek és hegyi kaszálórétek hosszú távú fenntartásával ugyanakkor a faj populációja megőrizhető.

Veszélyeztető tényezők:

A faj természetvédelmi helyzetét a lejtősztyepppekben elsősorban a magas vadlétszám, a vadállomány (elsősorban a muflon és gímszarvas) által okozott erős

taposás, talajbolygatás, erózió, trágya-terhelés, gyomosodás (I04) befolyásolja. Ugyanitt gond lehet a másodlagosan kialakult sztyepprétek becserjésedése, bezáródása (L02). A hegyi kaszálórétekhez kötődő (a lokális populáció zömét kitevő) előfordulások megőrzését a korábbi művelés felhagyása, a rendszeres kezelések (kaszálások) elmaradása (A06), illetve a befoglaló erdők és cserjések felől ennek következtében fellépő másodlagos szukcessziós folyamatok (siskanádasodás, cserjésedés, erdősülés, újulatbetelepedés) (L02) veszélyeztetik. A virágzó hajtások illegális gyűjtése (G11) is visszatérő problémát jelent.

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű növényfajok:

1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok

Irányelv melléklete	Fajnév	Populáció (A-D) ⁹
II., IV.	nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>)	C
II.	kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>)	C
II.	nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>)	C
II., IV.	havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>)*	C
II.	csíkos medvelepke (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>)*	C
II., IV.	magyar tavaszi-fésűsbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>)	C
II., IV.	közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>)	C
II., IV.	kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>)	C
II., IV.	skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>)	D
II.	gyászscincér (<i>Morimus funereus</i>)	D
II., IV.	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)	D
II., IV.	sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>)	D
II., IV.	nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteinii</i>)	D
II., IV.	csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)	D
II., IV.	nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>)	D
II., IV.	vidra (<i>Lutra lutra</i>)	D
II., IV.	hiúz (<i>Lynx lynx</i>)	D
II., IV.	nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>)	„D” értékkel felvételre javasolt.

⁹ A kódok jelölése az országos állománymérethez viszonyított arányt mutatja: A = 100 % $\geq$ p > 15 %; B = 15 % $\geq$ p > 2 %; C = 2 % $\geq$ p > 0 %. Továbbá, minden olyan esetben, amikor egy érintett faj a szóba n forgó területen nem szignifikáns mértékben van jelen, ezt egy negyedik kategóriaként kell megadni: D = nem szignifikáns populáció

II., IV.	tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>)	Korábban „C” értékkel szerepelt, de a faj törlése javasolt, mivel a tervezési területen belül jelenleg nem fordul elő.
V.	folyami rák (<i>Astacus astacus</i>)	-
IV.	fűrészlábú szöcske (<i>Saga pedo</i>)	-
IV.	kis apollólepke (<i>Parnassius mnemosyne</i>)	-
IV.	törpeszender (<i>Proserpinus proserpina</i>)	-
IV.	zöld levelibéka (<i>Hyla arborea</i>)	-
IV.	mocsári béka (<i>Rana arvalis</i>)	-
IV.	erdei béka (<i>Rana dalmatina</i>)	-
V.	gyepi béka (<i>Rana temporaria</i>)	-
IV.	erdei sikló (<i>Elaphe longissima</i>)	-
IV.	fürge gyík (<i>Lacerta agilis</i>)	-
IV.	zöld gyík (<i>Lacerta viridis</i>)	-
IV.	fali gyík (<i>Podarcis muralis</i>)	-
IV.	vadmacska (<i>Felis silvestris</i>)	-

(kiemelt jelentőségű állatfaj*)

Közösségi jelentőségű jelölő állatfajok:

Faj neve: nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Idősebb cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben, molyhos tölgyesekben, illetve mészkerülő tölgyesekben a tervezési területen sokfelé előforduló faj. Több tucatnyi ismert adata a Mátrabérc déli oldalából, az Óvár lejtőiről, a Bárány-kő és a Tugár-rét környékéről, a Som-tetőről, illetve a Száritás-tetői-kőbánya környékéről.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján nem rendelkezünk konkrét jelöléskori állomány adatokkal a területről. A faj egyelőre az „előfordul” (P = present) állománykategória feltüntetésével szerepel a nyilvántartásban.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

Pontosabban nem meghatározható, az állománynagyság megállapítása további vizsgálatokat igényel.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pontos alapállapot-felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám

	változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. Feltételezhető, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben nem változott jelentősen.
Faj veszélyeztetettsége:	A területen csak mérsékelten veszélyeztetett állatfaj. Az élőhelyül szolgáló tölgyesek hosszú távú, kedvező természetességi állapotban, változatos szerkezet mellett (és jelentős idős-koros frakció biztosításával) történő fenntartásával a faj populációja megőrizhető.
Veszélyeztető tényezők:	A faj élőhelyi igényei (laza záródású, benapozott, idős törzseket tartalmazó tölgyesek), a terület jellege és a jellemző területhasználat/gazdálkodás miatt tulajdonképpen alig vannak lokális veszélyeztető tényezők. A populáció természetvédelmi helyzetének alakulására (gazdálkodás alól ki nem vont tölgyesek esetében) hatással lehet ugyanakkor a vágásos üzemű erdőgazdálkodás (B06), annak következményei közül is elsősorban a lábonálló, pusztuló fák eltávolítása (B07) és az idős állományok letermelése (B08).
<u>Faj neve: kék pattanóbogár (<i>Limoniscus violaceus</i>)</u>	
Irányelv melléklete:	II.
Faj előfordulásai a területen:	A faj jelenleg négy lelőhelyről, gyertyános-tölgyesekből, mészkerülő tölgyesekből és bokorerdőkől ismert faj. Előfordul az Ágasvár déli oldalában (2 helyszínen), a Som-tető északnyugatra lefutó gerincén, és a Csóka-kő felett (a Belső-Óvári-rétek közelében).
Állománynagyság (jelöléskor):	A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján nem rendelkezünk konkrét jelöléskori állomány adatokkal a területről. A faj egyelőre az „előfordul” (P = present) állománykategória feltüntetésével szerepel a nyilvántartásban.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	A 2023-as fenntartási terv aktualizálás során újabb lokális vizsgálatra nem került sor, de feltételezhető, hogy kis példányszámban a faj továbbra is jelen van a területen.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Részletesebb, több évet felölelő vizsgálat hiányában változás nem körvonalazható a területen. A faj előfordulási helyszínén a felfedezések (2009, 2011) óta jelentősebb élőhelyi változás ugyanakkor nem történt, így feltételezhető, a faj továbbra is előfordul.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj veszélyeztetettsége közepes mértékű a területen. Az élőhelyül szolgáló idős tölgyes erdőfoltok (a talajjal érintkezően odvas faegyedek) erdészeti beavatkozásoktól mentes fenntartásával, illetve a zárt állomány (a lomberdei klíma) biztosításával a faj populációja megőrizhető.

Veszélyeztető tényezők:

Az ismert előfordulási helyszínek közül a Csóka-kő és a Som-tető lokalitása faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészlet területére esik, míg a másik két terület (részbeni véderdő jellegük ellenére) vágásos üzemmódban nyilvántartott erdő. Utóbbi helyszíneken a jövőben nem természetvédelmi célú beavatkozási szándék is felmerülhet, így elmondható, hogy ezekben a lokalitásokban akár az idős, odvas törzsek elvesztésével is lehet számolni. Reális veszélyeztető tényező tehát az erdőgazdálkodás (B06), mely elsősorban az idős fák, idős állományrészek kitermelésével, a sarjerdők mag eredetű erdővé alakításával (B08), illetve az odvas-korhadó tövű, sarjcsokros, a gazdálkodás szempontjából negatív megítélés alá eső faegyedek nevelővágások során való kivágásával (B12) befolyásolja a faj életfeltételeit. Ezen felül (általánosságban, a termőhelyek és állományok szárazodása okán) klímaváltozás hatására bekövetkező változások (N01, N02) jelenthetnek problémát.

Faj neve: nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)

Írányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

Idősebb cseres- és gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben, molyhos tölgyesekben, illetve mészkerülő tölgyesekben a tervezési területen sokfelé előforduló faj. Adatai

	ismertek többek között az Óvár, Mátrakeresztes, Csörgő-völgy, Som-tető, Ágasvár, Mátrabérc és Szárítás-tetői-kőbánya környékéről.
Állománynagyság (jelöléskor):	A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján nem rendelkezünk konkrét jelöléskori állomány adatokkal a területről. A faj egyelőre az „előfordul” (P = present) állománykategória feltüntetésével szerepel a nyilvántartásban.
Állománynagyság (tervkészítéskor):	Pontosabban nem meghatározható, az állománynagyság megállapítása további vizsgálatokat igényel.
Állomány változásának tendenciái és okai:	Pontos alapállapot-felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. Feltételezhető, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben nem változott jelentősen.
Faj veszélyeztetettsége:	A területen csak mérsékelten veszélyeztetett állatfaj. Az élőhelyül szolgáló tölgyesek hosszú távú, kedvező természetességi állapotban, változatos szerkezet mellett (és jelentős idős-koros frakció biztosításával) történő fenntartásával a faj populációja megőrizhető.
Veszélyeztető tényezők:	A faj jelenléte erősen függ a tölgyes állományokon belül megtalálható öreg (legalább részben pusztuló) fák, vastag álló holtfák mennyiségétől. Mindezek alapján a veszélyeztető tényezők között (gazdálkodás alól ki nem vont tölgyesek esetében) a vágásos üzemmódú erdőgazdálkodás (B06), konkrétan a lábonálló és/vagy fekvő (talajjal érintkező) holt faanyag eltávolítása (B07), illetve az élőhelyül szolgáló idős tölgyesek letermelése (B08) emelhető ki. A vaddisznó túlzott mértékű jelenléte (ha a sertéspestis után ismét jelentősebb állománynövekedés következik be) az élőhelyül szolgáló fák körültúrásával, tuskók kiforgatásával, a lárvák elfogyasztásával okozhat problémát (I04).

Faj neve: havasi cincér (*Rosalia alpina*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A faj elsődlegesen a bükkösök, szurdokerdők szikla- és törmeléklejtő-erdők lakója a területen, így a Csörgő-völgyből és a Mátrabérc északi lejtőiről több tucatnyi helyszínről (főleg idős, szerkezetgazdag bükkösökből) van ismert, aktuális adata.

Állomány nagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 500 (minimum) – 1000 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állomány nagyság (tervkészítéskor):

A 2023-as állománybecslés alapján az SDF adata nagyságrendileg megalapozottnak mondható.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pontos alapállapot felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. Feltételezhető ugyanakkor, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben jelentősen nem változott.

Faj veszélyeztetettsége:

A faj veszélyeztetettsége kicsi vagy közepes mértékű a területen. Az élőhelyül szolgáló bükkösök hosszú távú fenntartásával a faj populációja megőrizhető.

Veszélyeztető tényezők:

A faj jelenlétéhez a bükkösök hosszú távú jelenlétének biztosítása szükséges: itt (egyelőre kismértékben) az abiotikus viszonyokban, klímaváltozás hatására bekövetkező változások (N01, N02) jelenthetnek problémát. Aktuálisan komolyabb veszélyeztető tényező lehet az erdőgazdálkodás (B06), mely a nevelővágások végzése során az elegyfák (a faj szempontjából elsősorban a juharok) eltávolításával (B12), a lábonálló és/vagy fekvő holt faanyag eltávolításával (B07), valamint az idős állományrészek kitermelésével (B08) befolyásolja a faj életfeltételeit. Probléma lehet még a faanyag-kiszállítás nem megfelelő (nyári) időpontja

(B16), hiszen ekkor a lárvák a faanyaggal együtt kikerülhetnek az erdőből.

Faj neve: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria)**

Irányelv melléklete:

II.

Faj előfordulásai a területen:

A faj szórványosan többfelé megjelenik, ahol tápnövényei és életfeltételei – mezofil és xerofil karakterű, *Lamium*-, *Urtica*- és *Epilobium*-fajokat, illetve *Prunus spinosa*-t, *Coryllus avellana*-t tartalmazó tölgyes állományok – előfordulnak.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján nem rendelkezünk konkrét jelöléskori állomány adatokkal a területről. A faj egyelőre a „gyakori” (C = common) állománykategória feltüntetésével szerepel a nyilvántartásban.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

Pontosabban nem meghatározható, az állománynagyság megállapítása további vizsgálatokat igényel.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pontos alapállapot-felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. Feltételezhető, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben nem változott jelentősen.

Faj veszélyeztetettsége:

A területen csak mérsékelten, csekély mértékben (vagy egyáltalán nem) veszélyeztetett faj.

Veszélyeztető tényezők:

A faj élőhelyi igényei (horizontálisan is tagolt, szegélyekben gazdag mezofil és xerofil tölgyesek), a terület jellege és a jellemző területhasználat/gazdálkodás miatt tulajdonképpen alig vannak lokális veszélyeztető tényezők. Megemlítendő viszont a nagyvadállomány (elsősorban a gímszarvas, muflon és dák) által okozott taposás, talajbolygatás, trágyaterhelés, melynek révén az élőhelyül szolgáló erdők aljnövényzete jelentősen átalakul, gyomosodik, vagy akár teljesen hiányzik (I04). A populáció természetvédelmi helyzetének

alakulására (gazdálkodás alól ki nem vont tölgyesek esetében) hatással lehet még a vágásos üzemmódú erdőgazdálkodás (B06), annak következményei közül is elsősorban az idős állományok letermelése (B08), mely az erdőszegélyek és a térbeli mozaikosság megszüntetésén keresztül lokálisan visszavetheti a szubpopulációkat.

Faj neve: magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)

Írányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

A területről szórványosan több helyszínről is ismert faj. Adatbázisban rögzített adatai elsősorban az Óvár déli lejtőiről és a Tugár-rétek környékéről származnak.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 1000 (minimum) - 1000 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A 2023-as állománybecslés alapján az SDF adata nagyságrendileg megalapozottnak mondható. A becsült állománynagyság a területen min. 1000 egyed.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Pontos alapállapot-felmérés és több évet felölelő helyi vizsgálat hiányában egyedszám változás, így tendencia sem mutatható ki a területen. Feltételezhető, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben nem változott jelentősen.

Faj veszélyeztetettsége:

A területen csak mérsékelten, csekély mértékben (vagy egyáltalán nem) veszélyeztetett faj.

Veszélyeztető tényezők:

A faj élőhelyi igényei (csertölgy és molyhos tölgy dominanciájú erdők), a terület jellege és a jellemző területhasználat/gazdálkodás miatt tulajdonképpen alig vannak lokális veszélyeztető tényezők. A populáció természetvédelmi helyzetének alakulására (gazdálkodás alól ki nem vont tölgyesek esetében) hatással lehet ugyanakkor a vágásos üzemmódú erdőgazdálkodás (B06),

annak következményei közül is elsősorban az idős állományok letermelése (B08).

Faj neve: közönséges denevér (*Myotis myotis*)

Irányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Szórványos előfordulásai a terület több pontjáról (mozaikos, részben nyílt élőhelyekről) is ismertek. A terület élőhelyeit elsősorban táplálékszerzés és ivás (lásd: Csörgő-patak, Békás-tó) céljából keresi fel. Nyári szálláshelye, illetve telelőhelye a területen belül a Csörgő-lyuk.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 50 (minimum) – 50 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A 2023-as állománybecslés alapján az SDF adata nagyságrendileg megalapozottnak mondható.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állományváltozás tendenciáit a rendelkezésre álló adatok alapján érdemben nem lehet megállapítani. Feltételezhető ugyanakkor, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben jelentősen nem változott.

Faj veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett faj. Az erdőket és a beékelődő, mozaikosan elhelyezkedő tisztásokat elsősorban táplálékszerzés céljából látogatja. A populáció területen való megmaradásához a szálláshelyek (amelyek Csörgő-lyuk mellett a területen kívül, mesterséges üregekben, illetve településeken, épületekben lehetnek) védelme mellett elsősorban az erdők kedvező állapotának biztosítása (változatos szerkezetű, holtfában gazdag erdők jelenléte) szükséges.

Veszélyeztető tényezők:

A faj megőrzése szempontjából meghatározó a táplálkozóterületet jelentő erdők állapotának alakulása. Mindezek alapján a potenciális veszélyeztető tényezők között általában a fakitermelés (B06), a lábonálló és

fekvő holt faanyag eltávolítása (B07), illetve a homogenizáló hatású nevelővágások végzése (B12) emelhető ki. Hátrányosan befolyásolná a védelmi helyzetet az élőhelyül szolgáló idős erdők letermelése (B08), a nagyobb területű végvágások alkalmazása is. További veszélyeztető tényező lehet a területen már kívül eső szálláshelyek (mesterséges üregek, épületek) zavarása (F24), esetleges (denevérek számára nem átjárható) lezárása (H08), a települések környékén a zaj- és fényszennyezés, valamint a közúti forgalom zavarása (E08). A szomszédos lakott területeken gondot jelenthet az épületlakó kolóniáknak otthont adó épületek éjszakai kivilágítása (F24), valamint az érintett padlások (búvóhelyek) átalakítása (H08). A klímaváltozás hatásai a környezeti feltételek (N01, N02) átalakulásán keresztül szintén befolyásoló tényezők lehetnek.

Faj neve: kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

Írányelv melléklete:

II., IV.

Faj előfordulásai a területen:

Szórványos előfordulásai a terület több pontjáról (mozaikos, részben nyílt élőhelyekről) is ismertek. A terület élőhelyeit elsősorban táplálékszerzés és ivás (lásd: Csörgő-patak, Békás-tó) céljából keresi fel. Nyári szálláshelye, illetve telelőhelye a területen belül a Csörgő-lyuk.

Állománynagyság (jelöléskor):

A Natura 2000 adatbázis (SDF) alapján 100 (minimum) – 250 (maximum) közötti egyedszámban fordul elő a faj a területen.

Állománynagyság (tervkészítéskor):

A 2023-as állománybecslés alapján az SDF adata nagyságrendileg megalapozottnak mondható.

Állomány változásának tendenciái és okai:

Az állományváltozás tendenciáit a rendelkezésre álló adatok alapján érdemben nem lehet megállapítani. Feltételezhető ugyanakkor, hogy a faj számára alkalmas élőhelyek kiterjedése és természetességi állapota az elmúlt egy-másfél évtizedben jelentősen nem változott.

Faj veszélyeztetettsége:

Közepes mértékben veszélyeztetett faj. Az erdőket és a beékelődő, mozaikosan elhelyezkedő tisztásokat elsősorban táplálékszerzés céljából látogatja. A populáció területen való megmaradásához a szálláshelyek (amelyek Csörgő-lyuk mellett a területen kívül, mesterséges üregekben, illetve településeken, épületekben lehetnek) védelme mellett elsősorban az erdők kedvező állapotának biztosítása (változatos szerkezetű, holtfában gazdag erdők jelenléte) szükséges.

Veszélyeztető tényezők:

A faj megőrzése szempontjából meghatározó a táplálkozóterület jelentő erdők állapotának alakulása. Mindezek alapján a potenciális veszélyeztető tényezők között általában a fakitermelés (B06), a lábonálló és fekvő holt faanyag eltávolítása (B07), illetve a homogenizáló hatású nevelővágások végzése (B12) emelhető ki. Hátrányosan befolyásolná a védelmi helyzetet az élőhelyül szolgáló idős erdők letermelése (B08), a nagyobb területű végvágások alkalmazása is. További veszélyeztető tényező lehet a területen már kívül eső szálláshelyek (mesterséges üregek, épületek) zavarása (F24), esetleges (denevérek számára nem átjárható) lezárása (H08), a települések környékén a zaj- és fényszennyezés, valamint a közúti forgalom zavarása (E08). A szomszédos lakott területeken gondot jelenthet az épületlakó kolóniáknak otthont adó épületek éjszakai kivilágítása (F24), valamint az érintett padlások (búvóhelyek) átalakítása (H08). A klímaváltozás hatásai a környezeti feltételek (N01, N02) átalakulásán keresztül szintén befolyásoló tényezők lehetnek.

Jelölő értéknek javasolt közösségi jelentőségű állatfajok:

1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok

Magyar név	Tudományos név	Védettség ¹⁰	Jelentőség
fürtös kőtörőfű	<i>Saxifraga paniculata</i>	V	Az Ágasvár északi oldalában előforduló, reliktum jellegű sziklai növény.
havasalji rózsza	<i>Rosa pendulina</i>	V	Magashegységi cserjefaj, a területen a montán jellegű bükkösök, törmeléklejtő-erdők és szurdokerdők cserjéje.
sugár kankalin	<i>Primula elatior</i>	V	Magashegységi növény, a területen a montán jellegű bükkösök faja.
krajnai farkasbogyó	<i>Scopolia carniolica</i>	V	Magashegységi növény, a területen a montán jellegű bükkösök faja.
fehér acsalapu	<i>Petasites albus</i>	V	Magashegységi növény, a területen a montán jellegű bükkösök, ligeterdők, illetve egyéb szivárgó vizes élőhelyek (utak, árkok) faja.
fűrészlábú szöcske	<i>Saga pedo</i>	V	Ritka, posztglaciális reliktumnak tartott szubmediterrán elterjedésű faj. Populációi mindenhol szigetszerű előfordulásúak.
pusztai tarsza	<i>Isophya modesta</i>	V	Észak-balkáni elterjedésű faj, mely nálunk éri el elterjedésének északi határát. Elszigetelt állományai változatos szerkezetű és fajösszetételű erdei tisztásokon fordulnak elő.
szerény tarsza	<i>Isophya modesta</i>	V	Xerotherm élőhelyek, sztyepprétek kétszikűekben gazdag foltjaiban él. A hegyi réteken élő állományok természetvédelmi jelentősége kiemelkedő.
fekete hegyiszitakötő	<i>Cordulegaster bidentata</i>	FV	Hegyvidéki, tiszta vizű természetes kisvízfolyások jelzőfaja.
nyolcpettyes virágbogár	<i>Gnorimus variabilis</i>	V	Idős, üde, holtfában gazdag erdők faja. Lárvája szinte csak fekvő, vörösen korhadó holt fában (pl. kocsánytalan tölgy, madárcseresznye) fejlődik.

¹⁰ FV = fokozottan védett; V = védett faj; BD = a Madárvédelmi Irányelv függelékén szereplő faj

létracincér	<i>Saperda scalaris</i>	V	Elegyfajokhoz, legfőképpen madárcseresznyéhez kötődő szaproxilofág faj.
párducfoltos hangyaleső	<i>Dendroleon pantherinus</i>	V	Odúlakó faj, lárvája szárazabb, korhadó üregekben vadászik, fogótölcsért nem készít. Idősödő, jobb szerkezetű állományokban él.
nagy színjátszólepke	<i>Apatura iris</i>	V	Erdőszegélyek, bokorfüzesek faja, ahol tápnövényei (<i>Salix caprea</i> , <i>S. cinerea</i>) előfordulnak.
szürkés hangyaboglárka	<i>Maculinea alcon</i>	V	A védett kornistárnics (<i>Gentiana pneumonanthe</i>) és a <i>Myrmica</i> hangyafajok együttes jelenlétéhez kötődő, különleges fejlődésmenetű védett faj.
nagy fehérsávós lepke	<i>Neptis rivularis</i>	V	A tápnövény szirti gyöngyvessző (<i>Spiraea media</i>) előfordulásaihoz kötötten, sziklai cserjések környezetében, szórványosan megjelenő faj.
havasi tűzlepke	<i>Lycaena hippothoe</i>	V	Lórom (<i>Rumex</i> spp.) tápnövényű, hegyi réteken, patakok mentén élő ritkaság.
foltos szalamandra	<i>Salamandra salamandra</i>	V	Hegyvidéki élőhelyeken, üde bükkösökben és gyertyános-kocsánytalan tölgyesekben, valamint ligeterdőkben előforduló kételtű faj.
alpesi götte	<i>Triturus alpestris</i>	FV	Kifejezetten hegyvidéki (montán jellegű) élőhelyeken, bükkösökben, valamint ligeterdők közelében előforduló kételtű faj.
bajszos sármány	<i>Emberiza cia</i>	FV	Sziklakibúvások, felnyílt bokorerdők ritka faja. Állománya az utóbbi időben erősödni látszik.
törpekuvik	<i>Glaucidium passerinum</i>	V, BD	Háborítatlan, odvas fákban gazdag erdők ritkasága (Csörgő-völgy).
fehérhátú fakopáncs	<i>Dendrocopos leucotos</i>	FV, BD	A terület egyik ritkább harkályfaja, a holtfában gazdag gyertyános és bükkös erdők lakója.
közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	V, BD	A terület viszonylag gyakoribb harkályfaja.

fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	V, BD	A másodlagos odúlakók számára alkalmas költőüregek legfőbb készítője a területen.
hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	V, BD	A terület egyik ritkább harkályfaja.
vándorsólyom	<i>Falco peregrinus</i>	FV, BD	Ritka, sziklán fészkelő radadozómadár faj.
erdei pacsirta	<i>Lullula aroborea</i>	V, BD	Gyér záródású erdőkben, fás kaszálók környezetében (mozaikos élőhelyeken), talajon költő madárfaj.
örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	V, BD	Az öreg, odvas, elváló kérgű fákkal tarkított, gyertyános és bükkös erdők viszonylag gyakori fészkelő madara.
tövisszűrő gébics	<i>Lanius collurio</i>	V, BD	A terület nyíltabb, cserjés-bokros élőhelyein alkalmilag, ritkán előforduló madárfaj.

1.3. Területhasználat

1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás

A tervezési terület túlnyomó része erdővel fedett, ennek megfelelően az erdő művelési ágú területek magas, 87,49%-os arányt tesznek ki. A további területek zömét rét művelési ágú ingatlanok adják (10,23%), amelyek több nagyobb tömbben, így az Óvár oldalában („Óvári-rétek”), a mátrabérci Kis-kő nyugati lejtőin, valamint Fallóskút körül (Tugár-rét, Fallóskúti-rétek) terülnek el. Ezt követően sorban a legelő művelési ágú területek következnek (1,16%), ezek a parcellák jórészt az Óvár nyugati lejtőjén, a Kis-kő keleti oldalában, illetve a Piskés-legelőn találhatók. Fallóskút közelében néhány „fásított terület” besorolású parcella is akad (0,04%), s az Ágasvári-turistaháznál, illetve a Piskés-legelőn szántó művelési ágú ingatlanok (0,10%) is vannak (utóbbiak természetbeni állapota jelenleg gyeper és cserjés). A kivett művelési ágú területek (0,98%) utak, épületek (Ágasvári-turistaház, Fallóskúti-kápolna) és (a Mátrabérc északi oldalában) vízmű-védterületek (Bátonyterenye 0284/2 hrsz.).

Művelési ág	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
erdő	1318,39	87,49
fásított terület	0,56	0,04
legelő*	17,47	1,16
rét*	154,11	10,23
szántó	1,58	0,10
művelés alól kivett	14,77	0,98
Összesen	1506,88	100,00

* A legelő és rét művelési ág a térképmellékletek között csatolt 3. ábrán összevonva („gyep”) szerepel.

1.3.2. Tulajdoni viszonyok

A tervezési területen az állami tulajdonú területek dominálnak (94,52%), míg a magán tulajdonú (2,04%) és önkormányzati tulajdonú (3,34%) területek aránya igen szerény. Utóbbiak közel azonos helyszíneken fekszenek (Fallóskúti-rétek, mátrabérci Kis-kő nyugati lejtői), de magán tulajdonú parcellák akadnak az Ágasvári-turistaház, a Hutahely és az Egres-tető környékén is, a Csörgő-patak medre (Mátraszentimre 031/52 hrsz.) pedig önkormányzati tulajdonként jegyzett terület. A Fallóskúti-kápolna és szűkebb környezete (Mátraszentimre 031/61 hrsz.) egyházi tulajdonban van.

Tulajdonosi csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
állami tulajdon, ebből	1424,24	94,52
gazdasági társaság	0,00	0,00
magán tulajdon	30,75	2,04
önkormányzati tulajdon	50,40	3,34
egyházi tulajdon	1,49	0,10
Összesen:	1506,88	100,00

1.3.3. Területhasználat és kezelés

1.3.3.1 Mezőgazdaság

A tervezési terület zömmel erdősült, a nem erdőtervezett részek az összterületnek csak kisebb hányadát (29,62 ha; 1,97%) teszik ki. Utóbbi területek a mátrai hegyi falvak (Mátraszentimre, Mátraszentlászló, Mátraszentistván) és üdülőtelepek (Fallóskút) körüli egykori (részben ma is kezelt, részben cserjésedő-erdősülő) legelők, kaszálók. Ezek a területek (pl. Tugár-rét, Fallóskúti-rét, Pizskés-legelő) több száz éven át a nyugat-mátrai (hegyvidéki) mezőgazdasági hasznosítás (legeltetés, kaszálás) központi területei voltak, de a gyepek gondozása mellett kisebb gyümölcsös foltokat is létrehoztak, s néhol természetesen szántóművelés is folyt (a Gedeon-oldalban több helyütt látni például az egykori szántóparcellák határára kirakott kőgarádokat). Az erdőirtást követő legeltető állattartásnak és rétművelésnek köszönhetően többek között a terület másodlagosan kialakult (hagyásfákkal tarkított) üde kaszálórétjei (6510) és hegyi kaszálórétjei (6520), amelyek a tervezési terület (és a Mátra) kiemelkedő jelentőséggel bíró élőhelyei. Összességében kijelenthető, hogy a térség irtásterületeit a múltban zömmel legeltetéssel és rétgazdálkodással hasznosították (ezen felül szarvasmarhával és sertéssel nyilván legeltették, illetve makkoltatták még a tölgyes erdőket is), szántóföldi művelés és gyümölcsstermesztés mérsékeltebb, alárendeltebb szerephez jutott.

1.3.3.2 Erdészet¹¹

A természetmegőrzési terület tömbje a Mátra belsejének északnyugati részén helyezkedik el és lényegében a Mátrabérc vonulatát, valamint az annak déli előterében elhelyezkedő területeket foglalja magába. A Mátrabérc legmagasabb pontjai – Ágasvár (789 m), Kis-kő (787 m), Kurucbérc (781 m), Vörös-kő (781 m) – egy nyugat-keleti irányú, egyenletes magasságú, éles gerincet adnak, s a gerinc nyugati végétől némileg elhatárolt Óvár (754 m) tömbje is hasonló magasságot képvisel. A terület meghatározó részlete a Csörgő-patak mélyen bevágódott völgye, majd ettől délre a fallóskúti Hegyes-hegy (710 m) és a Som-hegy (más néven Som hegyese, 783 m) csatlakozik még a tervezési terület tömbjéhez.

¹¹ A statisztikai adatok forrása: Erdészeti Szakigazgatási Információs Rendszer (ESZIR)

A tervezési területet a zárt erdőtesten belüli fekvés ellenére már nagyon korán benépesítette az ember, s bár paleolit és neolit leletek mindeddig nem kerültek elő innen, a késő bronzkor időszakából az ún. Kyjatice-kultúra két jelentős földvárát (Óvár, Ágasvár) is ismerjük. Ezeket a „hegyi” várakat aztán a későbbi korokban is használták. Az Óvár esetében a magaslati részt érintő középkori ráépítések (kőfalak) nyomai ma is többfelé láthatók, az építés és használat pontosabb időszakáról azonban nem ismerünk okleveles említést. Az Ágasvár középkori vára a hármas bronzkori sánccal körülvett csúcs tetején a 13. században épülhetett (első okleveles említése 1265) és a 15. század második feléig használták, illetve lakták.

A 15. század vége és a 18. század eleje között jelentősebb népesség a területet valószínűleg nem lakta, bár a Mátra nyugati pereme (Zagyva-völgy) felől kisebb intenzitású humán hatások (pl. erdei legeltetés) vélhetően érték a térséget. Komoly hatással bírt és a Nyugat-Mátra mai tájképét, erdeit, településhálózatát is döntően meghatározzák viszont azok az üveggyártás meghonosításához kapcsolódó betelepülések, melyek a 18. század elején kezdődtek. Az első üveghuta (ún. Apátsági-huta) a pásztói apátság birtokán, a Hutahelyi és Gedeon-patak összefolyásánál („Hutahely”), 1741-ben létesült. A környező erdőkben folytatott intenzív fakitermelés és hamuzsírőzés néhány évtized alatt aztán felélte az itteni erdőket, így már 1780-ban sor került a huta továbbtelepítésére. Így jött létre a Hutahelyi-patak völgyfői részén Almásy-huta (ma: Mátraszentistván) és Fiskalitáshuta (Mátraszentlászló), illetve a Gedeon-patak völgyfői részén Ötházhuta (ma: Mátraszentimre). Közben 1746-ban a Kövecses-patak mentén, az Óvár délnyugati lábánál is létrejött egy üveghuta (hasznosi Alsó-huta), s ez 1827-ig üzemelt. A Nagy-völgyi-patak mentén újabb hutatelepülés volt az 1821-ben létesített hasznosi Felső-huta (régábbi nevén Dezsőfi-huta), mely település a hasznosi Alsó-hutával együtt a mai Mátrakeresztes település kialakulásához vezetett.

A hutatelepülések szlovák ajkú népessége a fakitermelés, hamuzsírőzés és üvegfűvás mellett számottevő kiterjedésű irtásokat hozott létre. Az irtásgazdálkodás jelentősége az üveggyártás 19. század közepi megszűnése után megnőtt, mivel ettől az időszaktól az erdei munkák (favágás, szénégetés) és a faeszköz-gyártás mellett az állattartás is komolyabb szerepet töltött be a helyi gazdaságok életében. A kaszálóként és/vagy legelőként hasznosított irtásterületek legnagyobb tömbje a 19. század második felében a mai Tugár-rét–Fallóskút–Hegyes-hegy helyszínével körülírható területre esett, de ekkor már művelték az Óvári-réteket is, és kisebb irtásrétek helyezkedtek el például Fallóskúttól délre (Bánya-bérc) és a hutatelepülések (pl. Almásy- és Fiskalitáshuta) környezetében is. A viszonylag jelentős kiterjedésű irtásterületek ellenére (a 20. századi változásokat is figyelembe véve) kijelenthető, hogy a tervezési terület zömét az elmúlt évszázadokban nagyjából erdők – a kopárosodó gerinceket leszámítva zárt erdők – fedték, így a térség erdeinek zöme ősi erdőnek tekinthető.

A természetmegőrzési terület a II. katonai felmérés térképén (19. sz. második fele) – A kivágaton jól látszanak a Tugár-rétek környékének hatalmas irtásterületei („Keszler Hegy”), a Külső- és Belső-Óvári-rétek, a Mátrakeresztés elődjének számító hutatelepülések, valamint megfigyelhető az Ágostvár lábánál ekkor már létező erdőőri lak („Ágostvári puszták”) is.

Az elmúlt évszázadok erdei haszonvételei közül a rendszertelen, majd az ágazati szabályozók közé szorított, rendszeres fakitermelések a zonális cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes és gyertyános-bükkös állományok fafajösszetételét és szerkezetét egyaránt megváltoztatták. A kisebb térléptékben jelentkező, rendszertelen fakitermelések (vö. üveggyártás, illetve hamuzsírforrás miatt végzett kitermelések), majd a jelentősebb kiterjedésű, egy időben akár több tíz hektárt érintő véghasználatok a mikroélőhelyekben gazdag, vegyeskorú, mozaikos erdőszerkezetet valószínűleg már régen (a szlovák ajkú telepések megjelenése után pár évtizeden belül) megszüntették, s a természetes erdőkép helyett a 20. századra általánossá váltak a lombkoronaszint-cserjeszint-gyepszint vertikális tagozódással leírható egykorú, homogén, sok helyütt sarjeredetű törzsekkel vagy sarjcsokrokkal jellemezhető erdők (a 20. században végzett fahasználatok és egyéb antropogén hatások ellenére a tervezési terület erdei szerencsére mégsem nem olyan agyongyötörtek, mint a Nyugat- és Dél-Mátra állományai).

A 20. század közepéig jellemzően tarvágással lebonyolított véghasználatok következtében a gyertyános-tölgyesek egy kisebb része cseres-tölgyes vonásokat mutató állománnyá alakult, a szubmontán bükkös termőhelyek egy részén pedig gyertyános-tölgyes erdők jöttek létre. Az elmúlt évszázadokban végzett sematikus, markáns beavatkozások az érzékenyebb elegyfákat visszaszorították, megritkították. A zonális erdőtípusok egymásba alakulását, a kopár, köves lejtőkön álló tölgyesek felnyílását, a felnyíló tölgyesek másodlagos kiterjedését, illetve nyitott állapotuk stabilizálódását emellett az erdei legeltetés és makkoltatás is hatásosan segítette. Ezen területhasználati mód hozzájárult továbbá az erdők fajkészletének szegényedéséhez, a térség jellegtelen aljnövényzetű erdeinek kialakulásához. Az erdei legeltetés 20. század közepi fokozatos megszűnését követően aztán megindult egy lassú regenerációs folyamat.

Az állattartás visszaszorulásával, a külterjes legeltetés és a szénatermelés megszűnésével (a kaszálók és legelők felhagyásával) a települések környéki irtásterületek is cserjésedésnek, erdősülésnek indultak. A Mátramentistván, Mátramentlászló, Mátramentimre közvetlen

közelében fekvő gyepterületek jelentős hányada mára visszaerdősült, az egykori fajgazdag gyepek helyén jobbra pionír fafajok (pl. bibircses nyír, rezgőnyár, kecskefűz) alkotta, vegyes összetételű, részben már erdőtervezett erdők állnak (a zárt erdőtömbön belüli, viszonylag elszigetelt helyzet miatt szerencsésre akác és más agresszíven terjeszkedő idegenhonos fafaj nélkül). Egykori fás kaszálókra, fás legelőkre, illetve legelőerdőkre utaló terebélyes koronájú fákat találunk viszont még ma is a Hegyes-hegy, illetve Tugár-rét környékén (a Mátraszentimre 33–35 erdőtagban), vagy éppen a Gedeon-patak mentén húzódó, szabad állásban nőtt fákat is tartalmazó erdősávban (Mátraszentimre 12/J erdőrészlet), illetve hegyoldalon (Mátraszentimre 30/A erdőrészlet).

A 20. század első felében elvégzett nagyobb területű véghasználatok nyomán a kopárosodó gerincek és déli lejtők újbóli beerdősülése több helyütt vontatottan haladt, ezért (elsősorban a Mátrabérc déli oldalában) a véderdő jellegű, nehezebben újuló, záródáshiányos foltokba (szálanként, foltokban és tömbösen) többfelé ültettek erdei- és feketefenyőt. Emellett lomboserdők letermelése után kedvezőbb termőhelyeken (mélyebb talajokon) is létesültek feketefenyvesek (pl. Pásztó 130/A erdőrészlet), illetve elszórtan néhány kisebb lucfenyvest is létrehoztak (pl. Pásztó 130/B, 130/D, Mátraszentimre 18/C erdőrészletek).

A tervezési terület jelenlegi erdőtakarója szempontjából végül lényegesebb fejleményként meg kell még említenünk azokat az elmúlt években végzett felújítóvágásos véghasználatokat, melyek révén a Csörgő-völgy északra néző lejtőin, illetve a fallóskúti Som-hegy oldalában (a Mátraszentimre 6, 7, 8, 12 erdőtagokban), a középkorú-idős erdők összefüggő, vágásokkal korábban fel nem szabdalt tömbjében jelentős területen (több tíz hektárt elérő kiterjedésben) alakultak ki hagyásfás (elszórtan álló idős törzsekkel tarkított), vagy 20–30 m széles elválasztó erdősávval tagolt fiatalosok és újlattal változó mértékben fedett vágásterületek.

Az elmondottak alapján a jelenlegi helyzet és a Natura 2000 célok megvalósítása szempontjából legfontosabb múltbeli (és közelmúltbeli) tényezők közül a Mátrabérc déli oldalában helyenként tetten érhető kopárosodás, a vágásos erdőképet eredményező vagy fenntartó legutóbbi, 20. század eleji és közepi (1910 előtt, illetve 1935–1945 között végzett) tarvágásos (jobb esetben felújítóvágásos) véghasználatok, az itt-ott alkalmazott fenyvesítés, az extenzív legeltetés és rétművelés felhagyását követően megindult regenerálódási és visszaerdősülési folyamatok, valamint az elmúlt években végzett (a Csörgő-völgy és Som-hegy térségére koncentrálódó) felújítóvágásos véghasználatok emelhetők ki.

A Natura 2000 terület 1506,88 ha-os összterületéből 1477,26 ha-t fednek az erdőtervezett erdők. Belőlük 1393,35 ha-t tesznek ki az erdőrészletek, míg az egyéb részletek (Bátonyterenye-Nagybátony 13/ÚT, 16/ÚT2, 17/TI, 17/ÚT, 22/ÚT2, 25/NY, 25/ÚT2, 51/NY, 53/NY, 53/TI, 54/TI, 54/TI1–TI2, 56/ÉP, 56/ÚT1; Mátraszentimre 1/ÚT1, 2/ÚT1, 2/TN1–TN3, 2/ÉP, 3/TI1–TI2, 3/ÚT1–ÚT2, 4/TI, 4/TN1–TN2, 4/ÚT, 5/TN1–TN2, 5/ÚT, 6/ÚT1–ÚT2, 7/TN, 7/ÚT1–ÚT2, 8/ÚT, 9/TN, 11/NY1, 11/NY3, 11/ÉP, 12/ÚT1–ÚT4, 13/ÚT, 18/NY, 18/TI, 19/ÚT1–ÚT2, 30/ÚT1–ÚT2, 31/TI, 32/TI, 33/TI1, 33/TI3, 33/TI5–TI9, 34/ÚT1–ÚT4, 35/NY, 35/TI1–TI3, 35/TI5–TI6, 50/NY7 – NY8, 51/NY2, 62/ÚT, 64/TI, 64/ÉP, 119/NY, 119/CE, 129/TI, 129/TN, 130/TI1–TI2, 131/TN1–TN2) területe 83,91 ha. Sajátos helyzet, hogy a tervezési terület határvonala több erdőrészletet és egyéb részletet is átvág, vagyis a részletek Natura 2000 besorolása nem mindenhol egyértelmű. A későbbiekben ennek megfelelően korrekcióra szorul – a következő erdőtervezés során javítandó – Bátonyterenye-Nagybátony 12/ÚT, 13/ÚT, 16/ÚT2, 17/ÚT, 54/ÚT1, 56/ÚT1, 57/A1 erdőrészletek és egyéb részletek határvonala. Az erdőrészletek alapján számított erdősültség összességében 92,47%-

os, a terület tényleges erdőszültsége azonban kicsit még ennél is magasabb (95% körüli), mivel az egyéb részletekben is találunk kisebb erdőfoltokat.

Az alapvető erdőterület-adatok ismertetése kapcsán megjegyzendő még, hogy az Országos Erdőállomány Adattárban (OEA) a vonatkozó erdészeti statisztikák megvásárlása napján (2023.02.22.) több erdőrészt és egyéb részlet is téves Natura 2000 kódolással szerepelt. Így a természetmegőrzési területhez rendeltén tüntették fel a Bátortereny-Nagybátor 12/B, 12/ÚT, 17/E, 22/A, 22/D, 56/F erdőrészt, holott azok teljes területtel vagy a terület zömével kiesnek. Az itt közölt statisztikákban ezeket az eltéréseket természetesen figyelembe vettük, korrigáltuk. Fontos feladat ugyanakkor közeljövőben az OEA nyilvántartásánál helyesbítése, az említett erdő- és egyéb részleteknél a természetmegőrzési területhez való hozzárendelés törlése.

A tulajdonviszonyokat tekintve a terület erdei zömmel (94,36%) állami tulajdonban vannak. A fennmaradó rész nagyobbik hányada (5,50%) magánszemélyek tulajdona, az önkormányzati tulajdonlás aránya igen csekély (0,14%). Erdészeti nyilvántartásba bejegyzett erdőgazdálkodó a terület 94,82%-án van, rendezetlen gazdálkodói jogviszony csak csekély arányban (5,18%) mutatkozik (lásd például a Mátraszentimre 30 és 34 erdőtagok részleteit). Az érintett erdőterületek erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodója zömmel (88,30%) az Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger), illetve annak Bátorterenyi Erdészete (33,32%) és Mátrafüredi Erdészete (54,98%). A fennmaradó területből a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) által kezelt területek teszik ki a nagyobb hányadot (6,06%) – ezek a területek a Fallóskúti-rétek, Bátortereny és Solyombükk-patak térségében találhatók. Bátortereny Város Önkormányzata (0,14%) és 1 magánszemély (0,32%) csak töredék-területeken (2–2 erdőrészt) gazdálkodik.

A bejegyzett erdőgazdálkodók által tervezhető hasznosítási/kezelési lehetőségeket (a klasszikus erdőgazdálkodási hasznosításhoz viszonyított eltéréseket) védett természeti terület miatti korlátozások is befolyásolhatják, s a terület sajátosságai miatt egyes (kisebb) részterületeken a talajvédelmi szempontok (véderdők) és a közjóléti-turisztikai funkciók is jelentősebb súlyú szabályozó tényezőként lépnek fel.

Tulajdonforma	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
állami tulajdon	1394,02	94,36
közösségi tulajdon	1,98	0,14
magán tulajdon	81,26	5,50
Összesen:	1477,26	100,00

Erdőgazdálkodó	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger)	1304,50	88,30
<i>Bátorterenyi Erdészeti</i>	<i>492,27</i>	<i>33,32</i>
<i>Mátrafüredi Erdészeti</i>	<i>812,23</i>	<i>54,98</i>
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (Eger)	89,52	6,06
Önkormányzatok (1 db)	1,98	0,14
Magánszemélyek (1 db)	4,69	0,32

Rendezetlen gazdálkodási viszony	76,57	5,18
Összesen:	1477,26	100,00

A védett természeti területtel (Mátrai Tájvédelmi Körzet) való átfedés miatt a tervezési terület majdnem teljes egészén (98,33%) természetvédelmi elsődleges rendeltetésű erdők állnak. A fennmaradó (védett területen kívül eső) erdőrészekből 3 részlet (Bátonyterenye-Nagybátony 81/B–C, Mátraszentimre 20/B) Natura 2000 elsődleges rendeltetésű, 4 részlet (Mátraszentimre 13/I, 37/O, 62/A, Pásztó 119/B) faanyagtermelő elsődleges rendeltetésű, míg további 2 részlet (Mátraszentimre 34/G, 53/D) parkerdő elsődleges rendeltetésű kapott (előbbi részlet a Fallóskúti-kápolna mellett, utóbbi pedig Mátraszentlászló település szélén, a Piskés-legelőn található). Ahol az elsődleges rendeltetés nem Natura 2000, ott a további rendeltetések valamelyikénél mindenhol be van jegyezve a Natura 2000 rendeltetés. A további rendeltetések között szerepel még honvédelmi, talajvédelmi, vízvédelmi rendeltetés, faanyagtermelő és parkerdő rendeltetés. Ezek közül a honvédelmi rendeltetés (nehezen értelmezhető helyszínen) csak egyetlen erdőrészt érint (Mátraszentimre 13/E). Vízvédelmi rendeltetéssel a Mátrabérc északi lejtőjén (a csurgó-kút közelében) két kisebb részlet (Bátonyterenye-Nagybátony 81/B–C) szerepel. Megemlítené még, hogy a további rendeltetésként feltüntetett talajvédelmi rendeltetés összesen 263,05 ha-t érint (ez az erdőrészek területének 18,88%-a). A területen összességében a védelmi (természetvédelmi, Natura 2000, talajvédelmi, vízvédelmi) funkciók abszolút túlsúlya körvonalazódik. (Az elsődleges rendeltetésekre vonatkozó lentebbi, részletes kimutatásban és a további táblázatokban az egyéb részletek területadata már nem szerepel.)

Rendeltetés	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Természetvédelmi rendeltetésű erdők (TV)	1370,08	98,33
Natura 2000 erdők (NAT)	7,41	0,53
<i>Védelmi rendeltetésű erdők (összesen)</i>	<i>1377,49</i>	<i>98,86</i>
Faanyagtermelő erdők (FT)	12,72	0,91
<i>Gazdasági rendeltetésű erdők (összesen)</i>	<i>12,72</i>	<i>0,91</i>
Parkerdők (PA)	3,14	0,23
<i>Közzétér rendeltetésű erdők (összesen)</i>	<i>3,14</i>	<i>0,23</i>
Összesen:	1393,35	100,00

Az állományok üzem mód szerinti besorolásánál a vágásos üzem mód a meghatározó (65,63%), míg a fennmaradó területrészekből kisebb területek átmeneti (7,12%) és örök erdő (4,64%) üzem módba is tartoznak. A faanyagtermelést nem szolgáló üzem módba sorolt erdők aránya viszonylag magas (22,61%), s ezen állományok főleg a Mátrabérc gerincére és déli oldalára, a Csörgő-völgyre (vö. Csörgő-völgy Erdőrezervátum) és az Óvár déli oldalára koncentrálódnak, s e tömbökhöz kapcsolódnak az átmeneti üzem módú erdők is. Az örök erdő üzem módba sorolt erdők Ágasvár és Vörös-kő északi oldalára eső egy-egy erdőrésze (Bátonyterenye-Nagybátony 17/B, 56/A) az Egererdő Zrt. kezelésében áll, míg az Óvári-rétek és a Tugár-rét környéki állományoknak (Mátraszentimre 32/A, illetve Mátraszentimre 33/A–C, 35/B–C) viszont a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság a vagyongazdálkodója. A jövőben az extrém termőhelyeken álló, talajvédelmi rendeltetéssel is bíró erdők egy részének faanyagtermelést nem szolgáló üzem módba sorolása mindenképpen indokolt lenne, ahogy kívánatos lenne a

jelenleg csekély területet érintő átmeneti és – hosszú távon – örökerdő üzemmódú erdők arányának növelése is.

Üzemmód	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Vágásos üzemmód	914,47	65,63
Átmeneti üzemmód	99,28	7,12
Örökerdő üzemmód	64,6	4,64
Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód	315	22,61
Összesen:	1393,35	100,00

A tervezési terület faállománytípusairól az adatfeldolgozás során csoport-szintű statisztikák álltak rendelkezésre. Ezek alapján is kijelenthető ugyanakkor, hogy a terület jellegét (főleg a Mátrabérc északi oldalában és a Csörgő-völgyben) meghatározzák a bükk dominanciájú állománytípusok. A különböző fafajokkal elegyes bükkösök összességében a terület felén (49,91%) vannak jelen, de a tetőkön és délies oldalakon mellettük néhány egyéb (tölgy-cser dominanciájú) állománytípus is jelentős területet fed. Közülük kiemelendők a gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (17,55%), a cserések (13,63%) és a kocsánytalan tölgyesek (5,44%). Viszonylag magas még a gyertyánosok részesedése (10,34%%) jelenléte, ami főleg a Mátraszentimre körüli, spontán visszaerdősült irtásterületek miatt adódik. A további lombos faállománytípusok mind 1% alatti értéket mutatnak. A fenyők szerepe is igen mérsékelt tehát, a különböző fenyves faállománytípusok együttesen is épp csak átlépik az 2%-os részesedést.

Faállománytípus-csoport	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Bükkösök	695,37	49,91
Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek	244,48	17,55
Gyertyánosok	144,07	10,34
Kocsánytalan tölgyesek	75,81	5,44
Cserések	189,97	13,63
Kőrisesek	7,79	0,56
Égeresek	3,08	0,22
Hársasok	3,04	0,22
Feketefenyvesek	13,07	0,94
Lucfenyvesek	16,67	1,20
Összesen:	1393,35	100,00

A vizsgálati terület fafajösszetétele a faállomány-típusok területi megoszlása által sugallt képnek megfelelő. Az uralkodó fafajok közül a bükk területe 556,14 ha-t (42,01%), a kocsánytalan tölgy területe 250,12 ha-t (18,89%), a gyertyán területe 247,47 ha-t (18,70%), a cser területe 153,14 ha-t (11,57%) tesz ki (itt a gyertyán a harmadik legnagyobb jelentőségű fafaj, a faállománytípusoknál a többfelé megoszló előfordulások miatt nem szerepel hasonló pozícióban). Emellett a további, jelentősebb területfoglalású őshonos fafajok közül a kőris (esetünkben magas kőris) 25,96 ha-on (1,96%), a hárs (kis- és nagylevelű hárs) 22,17 ha-on (1,67%), az idegenhonos lucfenyő pedig 16,64 ha-on (1,26%) szerepel a statisztikában. A lucfenyőn kívül a további idegenhonos fafajok területfoglalása elenyésző (erdei-, fekete és vörösfenyő együtt 14,77 ha, 1,12%), akác pedig egyáltalán nem is szerepel az erdészeti kimutatásokban. A feketefenyő jelenléte kapcsán megjegyzendő, hogy a pusztulások miatt a korábban nagyobb területet fedő fafaj megfogyatkozott, ma már 1% alatti területfoglalású.

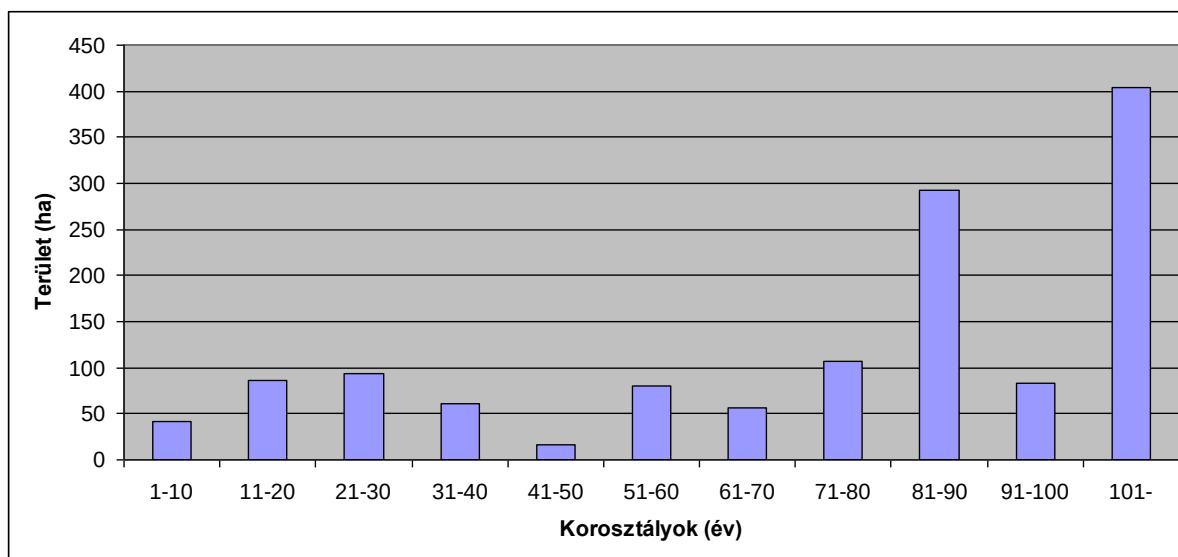
A rendelkezésre álló adatsorokból a fontosabb, állományalkotó fafajoknál érdemes áttekinteni a mag- és sarjeredetű egyedek megoszlását is. A sarjeredetű egyedek területaránya ugyanis a bükknél elenyésző (0,14%), de a kocsánytalan tölgnél és a csernél is csak alacsony-közepes értéket mutat (37,91% és 22,95%). Ezen sarj-arányok magasnak tehát semmiképpen nem minősíthetők, s ez is utal arra, hogy a hegység belsejében elhelyezkedő tervezési terület erdei a múltban (időtartamukban, volumenükben, intenzitásukban) valamelyest talán kíméletesebb haszonvételeknek voltak kitéve, mint a Mátra peremén álló erdők.

Fafaj	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Bükk – mag	555,34	41,95
Bükk – sarj	0,80	0,06
Kocsánytalan tölgy – mag	155,31	11,73
Kocsánytalan tölgy – sarj	94,81	7,16
Egyéb tölgy	5,05	0,38
Cser – mag	117,99	8,91
Cser – sarj	35,15	2,66
Gyertyán	247,47	18,70
Juhar	8,15	0,62
Szil	0,19	0,01
Kóris	25,96	1,96
Egyéb kemény lomb	2,62	0,20
Hazai nyár	6,61	0,50
Fűz	0,87	0,07
Éger	6,68	0,50
Hárs	22,17	1,67
Egyéb lágy lomb	7,09	0,54
Erdeifenyő	2,82	0,21
Feketeftenyő	8,82	0,67
Lucfenyő	16,64	1,26
Vörösfenyő	3,13	0,24
Összesen:	1323,67	100,00
Üres terület	69,68	-
Mindösszesen:	1393,35	-

A tervezési terület erdeinek korosztály-szerkezetében dominálnak a 81-90 év közötti (22,07%) és 100 év feletti (30,52%) erdők. A korosztály-szerkezetben meghatározó 71–80 éves, döntően bükk fafajú állományok a II. világháborút megelőző és az alatti időszak (1935–1945) fakitermelései nyomán alakultak ki és lényegében a Mátrabérc északi lejtőjén (Nagybátony községhatárban) egy nagy tömbben fordulnak elő. A másik kiugró területtel jelen levő, 100 év feletti korosztály részben tölgyes, részben bükkös állományait legutóbb a 19. század végén vagy a 20. század elején véghasználták – ezek az erdők a Mátrabérc déli oldalában, a Csörgő-völgy alján és a fallóskúti Som-hegy északi lejtőin figyelhetők meg. A további korosztályok viszonylag kisebb (általában 100 ha alatti) területtel, mozaikosan vannak jelen, de az talán még kiemelhető, hogy a 50 év alatti (és különösen a 30 év alatti) korosztályok erdei jelentős mértékben a fallóskúti Som-hegy térségére koncentrálnak. Az ezen a környéken, utóbbi évtizedekben végzett véghasználatok az 1970-es, 1980-as években még szinte egybefüggő középkorú-idős erdőtakarót erősen felszabdalták, a megbontott vagy végvágott erdők a Csörgő-völgy látképét markánsan átalakították, s feltehetően a völgy kiegyenlített mezoklimáját is

megváltoztatták. A használatokkal érintett területek jelenleg már közvetlenül határosak a Csörgő-völgy Erdőrezervátum erdeivel. A bontóvágás-végvágás útján végzett véghasználatok és erdőfelújítások tehát a fent említett 100 év feletti korosztályokat fogyasztják, így a tervezések változtatása nélkül néhány évtizeden belül a terület arculatának, tájképi megjelenésének további jelentős átalakulása várható.

Korosztály (év)	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
1–10	42,00	3,17
11–20	86,57	6,54
21–30	93,09	7,03
31–40	61,12	4,62
41–50	16,76	1,27
51–60	80,86	6,11
61–70	56,57	4,27
71–80	107,61	8,13
81–90	292,11	22,07
91–100	82,99	6,27
101–	403,99	30,52
Összesen:	1323,67	100,00
Üres terület	69,68	-
Mindösszesen:	1393,35	-

A tervezési terület erdőtakarójának karakterét a közösségi jelentőségű erdős élőhelytípusok közül a „szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)” (9130) és a „pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal” (91G0) határozzák meg. Kisebb területen, de számottevő súllyal rajtuk kívül előfordulnak még a „pannon cseres-tölgyesek” (91M0). Ezen élőhelytípusok korosztályviszonyai a terület egészére bemutatott korosztály-statisztikával közel azonos képet mutatnak.

A fentebb leírt fafajösszetételű és korú állományok 2009. évi XXXVII. tv. 7. § (1) bekezdés szerinti természetességi besorolásánál dominál a természetsterű erdő (79,74%) minősítés, ami az ide sorolt bükkösök és gyertyános-tölgyesek esetében elsősorban az idegenhonos fafajok és a sarjeredetű egyedek alacsony jelenléti arányának tudható be. A származék erdő számottevő

aránya (18,76%) ugyanakkor azt is jelzi, hogy más erdőtípusoknál (gyertyános-tölgyesek egy része, cseres- és molyhos tölgyesek) magasabb a sarj-arány, illetve bennük nagyobb arányban jelenhetnek meg idegenhonos fafajok (elsősorban fenyők). A származékerdők a természet szerű erdőkhez hasonlóan látványosan tömbösödnek: az Óvár és a Mátrabérc déli oldalának erdei (zömmel tölgyesei) tartoznak ide. A leírtakon túl kis területen átmeneti erdőket (0,30%) és kultúrerdőket (1,20%) rögzít még az adattár: ezek a terület lombergyes, illetve elegyetlen fekete- és lucfenyves állományai. A természetességi értékelés összességében jól visszaadja a terület jellegzetességeit, ugyanakkor megemlíthető, hogy a Csörgő-völgy aljának egyes állományai (pl. Mátraszentimre 6/E erdőrészlet) a maguk mozaikos, változatos szerkezetével, lékekkel tagolt lombosátrával, újulatfoltjaival és természetes dőléseivel abszolút megfelelnek a természetes erdő kategóriának is, így a következő erdőtervezés során besorolásuk megváltoztatását érdemes lesz napirendre tűzni.

Természetesség	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Természetes erdő	0,00	0,00
Természet szerű erdő	1111,06	79,74
Származék erdő	261,38	18,76
Átmeneti erdő	4,24	0,30
Kultúrerdő	16,67	1,20
Faültetvény	0,00	0,00
Összesen:	1393,35	100,00

Az erdők egészségi állapota általánosságban kielégítő, a bükk, kocsánytalan tölgy, cser, gyertyán fafajok alkotta állományokban jelentősebb abiotikus és biotikus károsítás az elmúlt időszakban (10–15 év) nem történt. A Dél-Mátrában sokfelé látható erőteljes tölgypusztulás és ennek következtében fellépő záródáscsökkenés a vizsgálati területen nem figyelhető meg, bár tövön álló száraz törzsek (főként tölgyesekben) szórványosan itt is sokfelé láthatók. Az idősebb bükkös állományokban a szélöntések is időről időre fellépnek, legutóbb 2010-ben volt a térségben jelentősebb viharkár. Az utóbbi évek időjárási anomáliái kapcsán az üde termőhelyek fő fafajánál (bükk) jelentősebb pusztulás, károsodás nem tapasztalható. A köves, száraz gerinceken álló, véderdő jellegű állományokban (pl. a Mátrabérc déli lejtőin) található (61–90 éves kor közé eső) feketefenyves foltok viszont nagyon erősen pusztulnak, a tövön álló törzsek jelentős része (különösen a gyenge termőhelyeken) már elhalt, vagy károsodott. A pusztulás okaként az erdővédelmi szakemberek az elmúlt egy-másfél évtized aszályos periódusait, majd a legyengült törzseket megtámadó – korábban már az ország más térségeiben is komoly feketefenyő-pusztulásokat előidéző – apotéciumos gombafajt (*Cenangium ferruginosum*) azonosították. A további fenyvesek közül az erdei- és vörösfenyves foltok jelenleg még kielégítő egészségi állapotot mutatnak, a terület 31–40 éves kor közé eső lucosai (pl. Pásztó 130/D erdőrészlet) viszont beteg, pusztuló, gyantafolyásos fáikkal hívják fel magukra a figyelmet. A területen a magas kőris kéregnekrózisát okozó gomba (*Hymenoscyphus fraxineus*) egyelőre nem jelent meg.

A térségben a gímszarvas- és muflonállománynak „köszönhetően” erős vadhatás tapasztalható. Az erőteljes taposás-rágás az alacsonyabb és magasabb régiókban egyaránt megfigyelhető, s az erdők erdődinamikai folyamatait számottevő tényezőként alakítja. A gímszarvas elsősorban az állományok újulatának és (tölgyesek esetében) cserjeszintjének visszarágásában, valamint az újulat fafaj szerinti szelektálásában „jeleskedik”. Idevágó példaként említhető a Mátrabérc északi oldala, ahol többek között a Nagybatony 54/B erdőrészletben a magas kőris magoncai mind durván vissza vannak rágva, vagy fel lehet villantani a Gedeon- és Csörgő-patak menti újulatfoltokat (pl. Mátraszentimre 18/A erdőrészlet), melyekben a bükk, korai juhar, mezei

juhar és gyertyán magoncok egyaránt nagyon erős rágottságot mutatnak. Ezen felül a muflon részben rágásával, részben a köves talajú, meredek termőhelyen álló, véderdő jellegű állományokban (például az Óvár és a Mátrabérc köves termőhelyein) folytatott intenzív taposásával okoz számottevő problémát (termőhelyi és növényzeti degradálódást). Korábban a problémakörhöz (makkfelszedésével, túrásával, talajbolygatásával) a magas vaddisznó-állomány is hozzájárult, az afrikai sertéspestis nyomán azonban e vadfaj erősen megritkult, aktuálisan problémát nem okoz. A területen elszórtan elhelyezkedő (jelenleg nem nagyon használt) szórók és magaslesek fenntartása ugyanakkor kívánatos, mivel a vaddisznó-állomány alakulását a jövőben (is) folyamatosan nyomon kell követni, s szükség esetén élni kell a létszámszabályozás eszközével. Bár jelenleg gazdálkodási problémák miatt épített vadvédelmi kerítés és villanypásztor a tervezési terület erdeiben nincs, a fenti példák jelzik, hogy a vadlétszám magasabb, mint amit a terület erdei (jelenlegi korszerkezettel és vertikális tagoltsággal) tolerálni képesek. Természetvédelmi kezelési projekthez („LIFE4OakForests – Természetvédelmi eszközök a Natura 2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére”) kapcsolódóan, a Fallóskúti-rétek körül/között elhelyezkedő, Bükk NPI saját vagyonkezelésében levő erdőkben (lékek körül) kisebb vadvédelmi kerítések épültek – ez a tény is jelzi, hogy a területen vadlétszám-problémák mutatkoznak. Összességében a nagyvadállomány hatása a tervezési terület erdeinek fenntartása szempontjából nem olyan kritikus, mint a Dél-Mátrában, de a napi szinten jelentkező természetvédelmi és erdőgazdálkodási/erdőkezelési problémák kezelése (mérséklése) érdekében az elfogadható vadsűrűség kialakításához jelentős, lokális és térségi szintű vadlétszám-apasztás lenne szükséges.

A vizsgálati területen az aktuális erdőgazdálkodási gyakorlat – ahol az elmúlt egy-két évtizedben történtek gazdálkodási célú beavatkozások – jobbra a hagyományos, általános erdészeti irányelveket követte. A kifejezetten véderdő jellegű területek többségének elkülönítésére (önálló erdőrészletként való elhatárolással) már korábban sor került, esetükben a talajvédelmi rendeltetés viszont csak további rendeltetesként szerepel az erdészeti nyilvántartásban, mivel a védett természeti terület (Mátrai Tájvédelmi Körzet) kijelölése miatt a tervezési terület erdei mindenhol természetvédelmi elsődleges rendeltetést kaptak. A véderők egy része faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban szerepel: ezekben a 999 éves jelképes vágáskorral leírt állományokban (és a Csörgő-völgy Erdőrezervátum magterületeként elhatárolt, szintén faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőkben) semmilyen erdőgazdálkodási tevékenység nem folyik. Továbbra is probléma azonban, hogy a gazdasági rendeltetésű erdőkben további kisebb-nagyobb véderdő-foltok találhatók, melyeket a meredek részekre felhatoló fakitermelési munkákkal szinte méternyire megközelítenek. A gazdasági rendeltetésű erdőkben elhelyezkedő véderdő-foltok elhatárolására ugyanakkor találunk pozitív példákat: a Mátraszentimre 9/B erdőrészletben például korábban a véderdő jellegű állományrész elkülönítését részterületi jelöléssel oldották meg. Ettől függetlenül persze a jövőben ez ügyben valamilyen intézményesített szabályozásra is szükség lenne, különben a fakitermelési munkák elvileg ezeket a rendkívül meredek, köves termőhelyeket (lásd például a Mátrabérc északi letörését) is érinthetik.

A terület jelentős részén vágásos üzemmódba sorolt, zömmel középkorú-idős állományokat találunk. A középkorú erdőkben az elmúlt időszakban számos helyen végeztek nevelővágásokat, így a tisztítások és gyérítések aktuális gyakorlatáról viszonylag egyértelmű megállapításokat lehet tenni. A középkorú erdők mai képéről (homogén jelleg, az elegyfák szerény száma stb.) ugyanakkor el kell mondani, hogy azt elsősorban az elmúlt évtizedekben, főfafaj-centrikusan végzett beavatkozások határozták meg. Ez a bükkös állományokban a bükk abszolút elsődlegességének biztosítását jelentette, így a területen – a durván sziklás-köves

részeket leszámítva – alig találunk olyan bükkös állományokat, ahol például a magas kőris, a hegyi juhar vagy a gyertyán jelentősebb arányban lenne jelen. A tölgyesek inkább elegyesek, bennük a kocsánytalan tölgy, cser és gyertyán változó elegyaránnal szinte mindenütt megtalálható. A fafajszelekció mellett a korábbi nevelővágások átmérőeloszlást egyszerűsítő hatása is jól érzékelhető, hiszen a vékonyabb, alászoruló törzsek és a vastkosabb, terebélyesebb böhöncök kitermelésével az átlagátmérőt erősen közelítő eloszlásgörbe írja le az törzsátmérő-viszonyokat. A nevelővágások során korábban nem volt jellemző az álló és fekvő holtfa tudatos, legalább foltonkénti (nagyobb mennyiségben történő) visszahagyása sem, bár tagadhatatlan, hogy a tisztítások során ledöntött anyag és a nehéz terepviszonyok melletti gyéritések faanyagának egy része rendre az állományok alatt maradt. A leírtak nagyrészt aktuálisan, napjainkban is érvényesek, ugyanakkor néhány állományban változó eréllyel elvégzett, az elegyfákat és alsó szintet biológiai szempontból is elfogadható mértékben megkímélő, s az erdő talaján kisebb mennyiségben holtfát visszahagyó gyéritések nyomai is láthatók.

Az aktív gazdálkodás alatt álló erdőkben számos helyen találunk folyamatban levő vagy nemrégiben lezárult (természetes) felújítást. Ezeket zömmel még fokozatos felújítóvágásokkal végezték, ahol a bontóvágások során az állományok egyenletes erélyű, a törzsek kb. 30%-át eltávolító megbontásával és ezzel párhuzamosan az alsó szint (ha volt) és az elegyfák teljes eltávolításával dolgoztak. Az erősebben bontott, alsó szintjüktől megfosztott állományokban ezután (a tölgyesekben és bükkösökben egyaránt) sok helyütt megindult a füvesedés, gyomosodás, szedresedés. A bontóvágásokat néhány év elteltével – elvileg az újulat megjelenéséhez igazodva – további bontások követték, majd az első beavatkozástól számított 10–15 éven belül általában megtörtént a végvágás is. Néhány helyen látható azonban, hogy a bontás után nem jelent meg a továbblépéshez szükséges mértékben az újulat, a végvágást viszont elvégezték. Ezeken a „hamar” végvágott területeken (pl. Mátraszentimre 6/D erdőrészlet) újulattal nagyon gyéren fedett részeket is megfigyelhetünk, amelyekben siskanád, málna, szeder uralja a vágásnövényzetet.

Az egyenletes bontáson alapuló, általában 5–15 év alatt lebonyolított, ún. ernyős felújítóvágások nyilvánvaló előnye maga a természetes felújítási folyamat és a helyi génkészlet átörökítése, azonban az eljárás sematikus vonásai miatt (különösen ha a felújítás erősen leegyszerűsítve, rövid idő alatt zajlik le) az újonnan keletkező állományok ismét csak homogén, egykorú erdők lesznek, így ez az erdőgazdálkodási gyakorlat hosszabb távon stabilizálja a vágásos erdőgazdálkodás kedvezőtlen következményeit. Emellett a vágásterületek sablonos, sematikus elhelyezése egy nagyon erősen összeszabdalt, a védett természeti területeken elvárhatótól erősen elütő erdőtakarót eredményez. A tervezési terület felújítóvágásokkal leginkább érintett részén, a Som-hegy tömbjében mindez ma már nagyon látványosan megmutatkozik. Az itteni erdőtakarót (Mátraszentimre 6, 12 erdőtag) bontatlan és egyenletesen megbontott bükkösök, hagyasfák nélküli vagy kósza hagyasfákkal tarkított végvágott területek, biológiai funkciójukat betölteni aligha képes 20–30 m széles elválasztó erdősávok és változó mértékben záródott természetes újulatfoltok, fiatalosok mozaikja adja.

A fentiek után fontos kiemelni, hogy az egyenletes bontáson alapuló, aránylag rövid idő alatt végigvitt, sematikus erdőfelújítások helyett – előremutató jelleggel – a legutóbbi erdőtervezést követően a területen megjelentek (mégpedig nagy területen, szinte üzemi szinten) a szálalóvágások. Ezek a használatok egy-egy erdőrészleten belül egy erdőtervi ciklusban kisebb erélyű beavatkozást tesznek lehetővé, s elvileg a bontott-vágott területek térléptéke is mérsékeltebb lesz, vagyis alkalmazásukkal a felújítóvágásoknál említett negatívumok jórészt kiküszöbölhetőek lehetnek.

A vágásos erdőgazdálkodási szemlélet mellett tervezett szálalóvágásokon túl a területen megjelentek a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodás felé való elmozdulás jelei is. Az ide sorolható, térben nem egyenletes erélyű beavatkozásokkal indított, állományszerkezet-átalakítást is szolgáló beavatkozások (egyelőre főleg szálalóvágásként kivitelezve) ma már a terület több pontján láthatók. A Mátrabérc északi oldalában például (vö. Bátonyterenye-Nagybátony 51, 53, 54, 55 erdőtagok bükkös erdőrészei) változó eréllyel, lékes-foltos beavatkozásokkal bontott, helyenként visszahagyott holtfában is gazdag bükkösöket láthatunk. Az így kezelt erdők egy része már átmeneti üzemmód besorolást kapott, illetve megjegyzendő, hogy – egyelőre jelentősebb előrelépések nélkül – néhány örökzöld üzemmódba sorolt erdőtömb (Óvár, Ágasvár északi letörése, Tugár-rétek és Hegyes-hegy környéke) is van a területen. A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában levő állami erdőkben emellett (a „LIFE4OakForests – Természetvédelmi eszközök a Natura 2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére” című, LIFE16NAT/IT/000245 azonosítójú pályázat keretében) az erdők szerkezeti diverzifikálásával (lékek kialakítása, különböző típusú holtfák mennyiségének növelése) is foglalkoznak. Összességében az új szemléletű gazdálkodási beavatkozások pár éves múltjuk miatt jelentősebb áttörést nyilván még nem hoztak (pár év elteltével még „csak” a lékek és újulatfoltok láthatók), de alkalmazásuk mindenképpen biztató, és a jövőben – tekintettel a védett természeti terület jellegre is – a térség egyéb, gazdálkodás alatt álló részeire, erdőtömbjeire is kiterjesztendő.

A természetes (ernyős) felújulással keletkezett fiatalosok viszonylag fafajgazdagok, a bükkösökben hegyi juhar, korai juhar, hegyi szil, magas kőris, gyertyán, rezgőnyár, nyír magoncokkal rendszeresen találkozhatunk, míg tölgyesekben többek között gyertyán, mezei juhar, kislevelű hárs, rezgőnyár, madárcseresznye kíséri a fő fafajokat. A fiatalosokban friss erdősítés-ápolások nyomai nem láthatók, de a szeder, málna, siskanád visszaszorítására esetenként bizonyára végeznek ilyen munkákat. A nemrégiben nyitott lékekben gyengébb és erősebb (bükk dominanciájú) újulatfoltok láthatók, ezekben ápolások nem történnek.

Egészségügyi fakitermelések az utóbbi időben nem voltak a területen. A korábbi széldöntések miatt földre került faanyagot viszont (faanyagmentés jelleggel) az éppen beütemezett fahasználati mód (felújítóvágás, szálalóvágás stb.) keretében a legtöbb helyen összetermelték.

Az erdőtömb belső úthálózata változó sűrűségű, de adott domborzati viszonyok között – erdőgazdálkodási értelemben – inkább jó feltártságról beszélhetünk. A magasabb, sziklás gerincekkel rendelkező régiók (Óvár, Ágasvár, Mátrabérc gerinc) és a szűk völgyek (elsősorban a Csörgő-völgy felső vége) kivételével a tervezési terület erdei könnyen megközelíthetők. Burkolt (aszfaltozott) feltáró út a területen nincs, azonban az egyéb módon (pl. kőszórással) stabilizált erdészeti feltáróutak, valamint a különböző szinten kiépített műszelvényes földutak a területen folyó erdőgazdálkodás érdekeinek megfelelő hálózatot adnak, s egyes véderdő-jellegű állományok kivételével fakitermelés és faanyag-mozgatás céljából gyakorlatilag minden erdőreszt elérhető. A korábbi vonszolós közelítést mára részben felváltotta a tő melletti faanyag-felkészítés és a forwarderrel történő kiszállítás, ami a vonszolós faanyag-mozgatás kedvezőtlen hatásainak (állomány- és talajkárok) mérséklését hatékonyan szolgálja (de: problémák ezen a téren még mindig bőven akadnak). Az extrém terepviszonyok miatt és a vonszolós faanyag-mozgatás kedvezőtlen hatásainak (állomány- és talajkárok) kivédésére alkalmanként kötélpályás közelítéssel is dolgoznak. Összességében a közelítési-kiszállítási feladatok ellátásához a szükséges térbeli hálózat rendelkezésre áll, további, nagyobb mértékű beavatkozással járó feltáróút-építés a területen nem indokolt. Az

állományok alatti közelítőnyom-hálózat fejlesztése ugyanakkor reális felvetés lehet, különösen a folyamatos erdőborítást biztosító (átmeneti és örökerdő) üzemmódba sorolt erdőkben.

A Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzetben 2019-ben folytak erdőtervezési munkák, az erdőgazdálkodók számára megállapított (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2030. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. A Nagybátonyi Erdőtervezési Körzetben 2020-ban végeztek erdőtervezési munkákat, az erdőgazdálkodók számára megállapított (gazdálkodási lehetőségeket rögzítő) erdőtervek itt is 10 évig, a következő körzeti erdőtervezési eljárás során (várhatóan 2031. évben) kiadásra kerülő erdőterv határozatok jogerőssé válásáig lesznek érvényben. Az erdőtervezési munkák során (az erdőtervezési körzeteknek megfelelő felosztásban, két részletben) a „Mátrabérc–Fallóskúti-rétek” kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet is érintő, részletes Natura 2000 elővizsgálati dokumentáció készült, mely az erdőgazdálkodásra vonatkozóan megállapított előírás-javaslatok Natura 2000 területekre, illetve a kijelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok és fajok természetvédelmi helyzetére gyakorolt hatásainak értékelését tartalmazza (a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével készítette a Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály Északkelet-Magyarországi Erdőtervezési Osztálya). Az érintett erdőterületek erdészeti hatóság által bejegyzett erdőgazdálkodója zömmel (88,30%) az Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger), illetve annak Bátonyterenyei Erdészete (33,32%) és Mátrafüredi Erdészete (54,98%). A fennmaradó területből a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) által kezelt területek teszik ki a nagyobb hányadot (6,06%), míg Bátonyterenye Város Önkormányzata (0,14%) és 1 magánszemély (0,32%) csak töredék-területeken gazdálkodik. A rendezetlen gazdálkodási jogviszonyú erdőterületek aránya viszonylag alacsony (5,18%).

A korosztályviszonyoknak megfelelően az érvényben levő erdőtervben viszonylag sok nevelővágás szerepel. Közülük a tisztítások 196,09 ha-t (14,07%), a törzskiválasztó gyérítések 91,00 ha-t (6,53%), a növedékfokozó gyérítések pedig 167,45 ha-t (12,02%) érinthetnek. Tarvágást egy erdőrészletben, összesen 1,33 ha-on (0,10%) terveztek, így a Pásztó 130/D erdőrészletekben lucfenyves véghasználatára kerülhet sor. A fokozatos felújítóvágás bontóvágások (27,86 ha; 2,00%) és végvágások (36,22 ha; 2,60 ha) területi érintettsége a már említett irányváltás miatt szerény, jelentősebb, kirívó problémát a jövőre nézve nem jelent. Nagyon magas ugyanakkor a szálalóvágásra beütemezett erdők kiterjedése (445, 48 ha; 31,97%), így nagy jelentősége van annak, hogy ezeket a használatokat a jövőben hogyan (milyen intenzitással, milyen erélyű beavatkozásokkal, milyen térbeli mintázattal, milyen ütemezéssel) is végzik el. Megemlítendő még az örökerdő üzemmódba sorolt állományban beütemezett készletgondozó használatok, ezek 64,60 ha-t (4,64%) érintenek. Egyéb termelést 2 faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolt erdőrészletben (Bátonyterenye-Nagybátony 51/A, Mátraszentimre 18/B) találunk (19,92 ha; 1,43%) találunk, ezekben mindkét esetben a határoló utakra veszélyes fák kitermelése miatt lehetséges beavatkozás. Összességében a tervezett fahasználatok a természetmegőrzési területre megfogalmazott természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban, elvileg problémamentesen elvégezhetők. Kisebb mértékű aggályok a nagy területet érintő szálalóvágások miatt fogalmazhatók meg. Ezen munkák kivitelezése kapcsán nagy jelentősége lesz a már említett szempontoknak (erély, mintázat, térlépték), s távlatilag mindenképpen fontos momentum kell hogy legyen (a terület egyre nagyobb hányadán) a folyamatos erdőborítást biztosító gazdálkodás felé való elmozdulás.

Fahasználat módja	Kiterjedés (ha)	Arány (%)
Egészségügyi termelés (EÜ)	0,00	0,00
Tisztítás (TI)	196,09	14,07
Törzskiválasztó gyérítés (TKGY)	91,00	6,53
Növedékfokozó gyérítés (NFGY)	167,45	12,02
Tarvágás (TRV)	1,33	0,10
Fokozatos felújítóvágás bontóvágás (FVB)	27,86	2,00
Fokozatos felújítóvágás végvágás (FVV)	36,22	2,60
Szálalóvágás (SZV)	445,48	31,97
Készletgondozó használat (KGH)	64,60	4,64
Haszonvételi gyérítés (HGY)	0,00	0,00
Egyéb termelés (ET)	19,92	1,43
Teljes terület:	1393,35	100,00

1.3.3.3 Vadgazdálkodás, halászat, horgászat

A tervezési terület egyetlen vadgazdálkodási egységet (vadászterületet) érint, ennek 701350 kódszámú vadászterületnek a vadászatra jogosultja az Egererdő Erdészeti Zrt. (Eger). A térség a Mátra belső területére esik, így az egyértelműen középhegységi jellegű. Ennek megfelelően a vadászterület nagyvadas karakterű, vagyis vadászati szempontból meghatározó a nagyvad szerepe. A vadászható vadfajok közül aktuálisan elsősorban a gímszarvas (*Cervus elaphus*) és a muflon (*Ovis ammon musimon*) emelhető ki, míg a korábban igen gyakori vaddisznó (*Sus scrofa*) az afrikai sertéspestis következtében erősen megritkult, a vaddisznóállomány drasztikusan visszaesett. Az utóbbi években megjelent viszont a dám (*Dama dama*) a területen. Mindezeket túl feltételeken megemlíthető tevékenység még az erdei szalonka (*Scolopax rusticola*) Országos Erdei Szalonka Monitoring Program keretében történő vizsgálata, limitált elejtése.

Vadászati és vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, magasles) a területen szórványosan többfelé – elsősorban az erdei utakon megközelíthető részeken – megtalálhatók. Bizonyos mértékben a terület kezelt és kezeletlen irtásrétjei is rendelkeznek vadlegelő funkcióval. A vadászati tevékenység intenzitása csak közepesnek mondható, a nagyvadállomány (gímszarvas, muflon) szabályozásához ugyanakkor a jelenleginél jóval intenzívebb vadászati tevékenységre (magasabb számú lelövésre) lenne szükség (a vaddisznóállomány aktuálisan nem okoz problémákat, de távlatilag ezt a vadfajt is kontroll alatt kell tartani és ismételt létszámnövekedésnél aktív szabályozásra lehet szükség). A meglevő létesítmények főként a vaddisznóállomány apasztását szolgálták/szolgálják (lásd: szórók), míg a többi vadfaj vadászata egyéb vadászati módokon történik. A vadhatás különösen a bükkös élőhelyeken kívül erős, a sziklai élőhelyek és a felnyíló tölgyesek tisztásai degradáltak, gyomosak, az erdőkben megjelenő újulat agyonrágott, a magas köris törzsek hántottak, a talajbolygatás és trágyaterhelés miatt a mélyebb talajú részek többfelé erősen gyomosodnak. Vadvédelmi kerítés ugyanakkor nincs a területen, ami jórészt annak tudható be, hogy a folyamatban levő erdőfelújítások elsősorban a relatíve kevésbé problémás bükkös állományrészekben helyezkednek el (mégpedig nagyobb kiterjedésben, a vad számára jelentős táplálékbázist nyújtva). Összességében a nagyvadfajok erdei életközösségekre kifejtett hatása erős, ezért a természeti értékek megőrzéséhez, az erdőállományok bolygatottságának mérsékléséhez és a természetes erdődinamika feltételeinek szélesebb körű biztosításához gímszarvas és muflon esetében is nagyon jelentős vadlétszám-apasztásra lenne szükség.

Jelentősebb állandó vízfolyás, illetve nyílt vízállás hiányában halgazdálkodásra alkalmas vízfelület nincs a tervezési területen, halgazdálkodási tevékenységről így nem beszélhetünk. A bükkösök árkaiban sok esetben csak időszakosan csordogál víz, s szárazabb időszakokban ugyanez mondható el a Csörgő-patak medrére is. A terület egyetlen apró, suvadásos mélyedésben kialakult természetes (kizárólag csapadékvízből táplálkozó, ennek megfelelően sokszor vízhiányos, napjainkban már erősen feliszapolódó) vízállása (Békás-tó) halgazdálkodásra, haltenyésztésre, illetve horgászati célú hasznosításra alkalmatlan. A térségben népszerű horgászvíznek számító Hasznosi-víztározó a tervezési terület északi részén, a Kövecses-patak völgyében (de már a természetmegőrzési területen kívül) fekszik.

1.3.3.4 Vízgazdálkodás

A tervezési területen számos forrás és szivárgó található, s a viszonylag stabilabb vízjárású Csörgő-patak mellett jónéhány időszakos vízfolyás – Súlyombükki-patak, Fiúsom-patak, Gedeon-patak – is meghúzódik a völgyekben. Állóvízként csupán egyetlen apró, természetes eredetű (suvadással keletkezett) tavacska (Békás-tó) említhető. Felszíni vízkivétel/vízhasználat (a források alkalmi használatán kívül) nincs, s vízkivétel/vízhasználat a felszín alatti vizeket (a lefelé áramló részvizeket és a nagyobb mélységben elhelyezkedő termál típusú víztesteket) is csak távolabbi helyszíneken érinti. A szennyező forrásoknak való kitettség minimális, mezőgazdasági tevékenység (vö. műtrágya- és vegyszerfelhasználás) a területet nem érinti, az erdőgazdálkodás során pedig nem alkalmaznak semmilyen kemikáliát. A tervezési területen közvetlen közelében található beépített területek irányából szennyvíz-terheléssel, kommunális hulladék lerakásával és pontszerű szennyezőforrásokkal alapesetben nem kell számolni. Mátraszentimre, Mátraszentlászló és Mátraszentistván települések, valamint Fallóskút üdülőtelep vízellátása más irányból (a Csór-réti-víztározóból) történik, a felsorolt települések szennyvízelvezetése pedig nyugati irányban, Pásztó felé megoldott (a szennyvízkezeléssel az ÉRV Zrt. Hasznosi Szolgáltatási Üzeme foglalkozik). Fallóskút és Bagolyirtás üdülőtelepeken a szennyvízhálózatra való rákötöttség nem teljes, így ezeken a helyszíneken a vízszennyezéseket illetően némi kockázati tényező mutatkozik, bár elvileg a szennyvíz-elszállítás (szippantós tartálykocsikkal) innen is megoldott, illetve megoldható. Bányászati tevékenység nem folyik a területen (régebbi tevékenységre sincsenek adatok, csak a területen kívül, Mátraszentimre község szélén nyílik ércbányához tartozó akna). Mindezek alapján a tervezési területen érdemi vízgazdálkodási tevékenységről nem beszélhetünk, s hidrológiai monitoring sem folyik.

Az 1242/2022. (IV. 28.) Kormányhatározatban elfogadott „Magyarország felülvizsgált, 2021. évi vízgyűjtő-gazdálkodási terve” alapján a Natura 2000 területen nem található vízfolyás víztest, vízfolyás szegmens, valamint állóvíz víztest és állóvíz szegmens sem. A természetmegőrzési területen felszíni vízhasználatot (vízkivételt, valamint vízbevezetést) nem tartanak nyilván. A tárgyi NATURA 2000 terület felszín alatti ivóvízbázis kijelölt védőterület és védőidom rendszerét nem érinti. A természetmegőrzési terület ugyanakkor érinti a Hasznosi-tározó, Kövecses-patak felső (8+200 fkm) felszíni ivóvízbázis H-42041-5/1989. számú határozatban kijelölt védőterületét. A víztározó és a vízkivételi mű (ÉRV Zrt. Hasznosi Szolgáltatási Üzem) már a KÖTIVIZIG (Szolnok) működési területén található.

A tervezési terület egyebek tekintetében a 2-10 azonosítójú „Zagyva” vízgyűjtő alegység része. Az alegység vízgyűjtő-gazdálkodási terve a térségbeli felszíni és felszín alatti víztestekre vonatkozóan számos, elsősorban vízminőség-megőrzéssel és vízviSSzatartással kapcsolatos utalást, hivatkozást tartalmaz. A Natura 2000 területek jó ökológiai állapotának elérése

érdekében szorgalmazott térségi természetvédelmi intézkedések között szerepelnek (2.4.) a művelési ág váltás (szántó-gyep, szántó-erdő, szántó-vizes élőhely konverzió), (7.1.) a belvízelvezető rendszer módosítása, (23.2.) a csapadékgazdálkodás, táblaszintű vízviesszatartás a táblákon belül a beszivárgás növelése és a lefolyás csökkentése érdekében, (33.1) a víz mennyiségét érintő intézkedések az Natura 2000 irányelvekkel összhangban, valamint (33.2) a védett természeti területek állapotát javító speciális hidromorfológiai intézkedések (utóbbiba beleértve a vízkivételek speciális szabályozását, valamint a természetvédelmi célú vízkormányzást és vízpótlást). Mindezek a javaslatok a tervezési területen belül (víztestek és mezőgazdasági területek híján) viszont érdemi, a Natura 2000 célok megvalósításával szoros összefüggést mutató vízgazdálkodási intézkedést nem vetítenek előre.

1.3.3.5 Turizmus

A tervezési terület a Mátrabércet és annak déli előterét is érinti. Ezen hegység részek a Mátra leglátogatottabb helyszínei közé tartoznak, így a terület egyes részei turisztikai szempontból kifejezetten frekventáltak mondhatók. A területre kelet felől, a Piskés-tetőn keresztül érkezik meg az Országos Kék Túra (OKT) nyomvonala, majd végigfut a Mátrabércen, s az Ágasvár–Óvár közötti nyeregnél Mátraverebély irányába fut tovább. Piskés-tető, a felső-mátrai „szent” falvak (Mátraszentimre, Mátraszentlászló, Mátraszentistván) és Fallóskút környékén, az Ágasvár és Óvár területén, valamint a csörgő völgyben ezen felül tucatnyi egyéb turistajelzés (pl. K+, P, P+, P□, P○, S, Z, Z+, Z○) halad, minden irányba bekötte a szűkebb térséget a Mátra turistaút-hálózatába. A Vörös-kő kilátója pazar körpanorámát kínál, de a Mátrabérc számos pontjáról (pl. Ágasvár, Newton-szikla) is jó (észak-északnyugat felé) a kilátás. Az Ágasvár és Óvár egykori erődítései turistacsalogató jelleggel bírnak, a Csörgő-völgy vadregényes sétalehetőségeket kínál, a Hulahelyen rekonstruált üveghuta pedig a helytörténeti vonatkozásokat idézi fel. A terület legendás turistaháza az Ágasvári-turistaház, de a szomszédos települések belterületén is számos fogadó, panzió található.

A gyalogos turizmus mellett Mátraszentistván körül (már a tervezési területen kívül) jelentős a téli síturizmus is, téli időszakban az itteni sípark az ország egyik legstabilabb síterepe (hóágyúkkal). A környező települések és üdülőtelepek láttnivalói tovább fokozzák a természeti adottságok kínálta lehetőségeket. Mátrakeresztesen a Fakanál Múzeum, Fallóskúton a búcsújáróhely és kápolna (Mátraszentimrei Béke királynéja templom és Mária kápolna), Mátraszentimrén az állatpark és a „Három falu temploma” (Szent István király templom), Piskés-tetőn a csillagvizsgáló jelent további programlehetőséget. A Mátrabérc északi oldalában futó erdészeti főfeltáróúton kijelölt kerékpárút is rendelkezésre áll.

1.3.3.6 Ipar

A tervezési területen belül ipari tevékenység – leszámítva az erdei iparokat (pl. szénégetés, üveghuták működtetése) és malmok működését (lásd: Csörgőmalom) – a múltban sem folyt, s jelenleg sem folyik. Mátrakeresztesen, a település közepén egy apró kőfejtő megfigyelhető, s a Mátrabércen, a Vörös-kő északi oldalában a természetmegőrzési területtel határos a Száritás-tetői-kőbánya bányagödre is (a meddőhányó egy kisebb része magát a tervezési területet is érinti). A terület egyébként része a „Bátönytereny 136. – szénhidrogén” megnevezésű, szénhidrogén-kitermelésre kijelölt bányateleknek, ugyanakkor a területen nincs kitermelési helyszín, s ilyen pont telepítése a jövőben sem várható (a nyersanyag-kitermelés mélyfúrások technológiával lehetséges, s a bányatelek által lefedett nyersanyagkincs más helyszínekről elérhető). Ezen felül még három másik bányatelek is benyúlik a tervezési területre: a Mátrabérc északi oldalában a „Nagybátöny I. – szén” és „Dorogháza I. – szén” megnevezésű, barnaköszén

kitermelésre kijelölt területek, illetve a Mátraszentimre közelében a „Gyöngyösoroszi I. – polimetallikus érc” megnevezésű, érckitermelésre kijelölt terület. E bányatelkeknek felszíni művelési pontja nincs a természetmegőrzési területen. Az egykori nagybányai és dorogházi szénbányák tárói északon Szorospatak közelében, illetve a Ménkes-patak völgyében (már a tervezési területen kívül) nyílnak, míg a gyöngyösoroszi ércbánya altárójához kapcsolódó Szent Imre-akna Mátraszentimre település nyugati szélén áll, és szintén kieső, üzemen kívüli objektum.

1.3.3.7 Infrastruktúra

Mátraszentlászló és Piskés-tető között (a Piskés-legelőt érintve) egy középvezetű (20 kV-os) légvezeték húzódik, s egy rövid szakaszon Mátrakeresztes település szélén is találunk középvezetű légvezetékét. A Hasznos–Mátrakeresztes települések felől a Mátra belseje felé tartó elektromos légvezetékek zömét korábban már földkábelre cserélték, így ma már Mátrakeresztes–Fallóskút és Fallóskút–Mátraszentimre között sem találunk oszlopsort, illetve légvezetékét. Burkolt út a területen belül nincs, de a délnyugati határvonalat hosszabb szakaszon érinti a Mátrakeresztes–Mátraszentimre közötti műút. Az infrastruktúra főbb elemeként kell ugyanakkor említeni a Mátrabérc északi és déli oldalában, valamint a Som-hegy és a Csörgő-völgy területén futó erdészeti főfeltáróutakat, illetve a csatlakozó stabilizált és műszelvényes földutakat (járulékos létesítményeikkel, kisebb hidakkal, átereszekkel, sorompókkal együtt). Több kisebb-nagyobb épület is található a tervezési területen, így a Békás-tó közelében (az üdülőtelep szélén) a Balassagyarmati Hegymászó Klub épülete, a Mátrakeresztesi Ifjúsági Tábor épülete, Fallóskút közelében egy vélhetően rendezetlen tulajdonú hétvégi ház, az Ágasvári-turistaház, a Dorogházi-vadászház, a mátraszentlászlói sípálya kiszolgáló épülete és a Fallóskúti-kápolna. Ezekhez csatlakozóan kisebb gazdasági épületek és kerítések is említhetők.

A Hutahelynél az egykori üveghuta rekonstrukciója látható, a Vörös-kő magaslatán körpanorámás kilátó áll. Mátraszentlászló település szélén (a tervezési területen belül) egy rövid sípálya-szakasz található. Néhány kiépített forrást (pl. Vándor-forrás, Bec-kút) is találunk a területen, a Csörgő-lyuk barlangjának bejáratát pedig vasrács zárja. Természetvédelmi kezelési projekthez („LIFE4OakForests – Természetvédelmi eszközök a Natura 2000 tölgyerdők szerkezeti és kompozíciós biodiverzitásának növelésére”) kapcsolódóan, a Fallóskúti-rétek körül/között elhelyezkedő, BNPI saját vagyonkezelésében levő erdőkben (lékek körül) kisebb vadvédelmi kerítések épültek. A felsorolást a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság (Eger) és az Egererdő Zrt. (Eger) információs táblái, tanösvény-táblái teszik teljessé, s további tételként említhető még néhány vadászati-vadgazdálkodási berendezés (szórók, magaslesek, szózók). Az Óváron (754 m), a Belső-Óvári-rétek déli peremén (668 m), a Mátrabérc magaslatain – Ágasvár (788 m), Szamár-kő (717 m), Kis-kő (787 m), Vörös-kő (781 m) –, valamint a Fallóskúttól délnyugatra fekvő Hegyes-hegy (710 m) tetején egy-egy háromszögelési pont is található.

2. Felhasznált irodalom

- Aszalós R. – Gálhidy L. (szerk.) (2015): Natura 2000 erdőterületek kezelése. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. (Bábalács Füzetek 20.) – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 56 pp.
- Bartha D. (2013): Természetvédelmi élőhelyismeret. – Mezőgazda Kiadó, Budapest, 213 pp.
- Bartha D. – Király G. – Schmidt D. – Tiborcz V. – Barina Z. – Csiky J. – Jakab G. – Lesku B. – Schmotzer A. – Vidéki R. – Vojtkó A. – Zólyomi Sz. (szerk.) (2015): Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, 329 pp.
- Bálint Zs. – Gubányi A. – Pitter G. (2006): Magyarország védett pillangóalakú lepkéinek katalógusa a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteménye alapján. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest. 136 pp.
- B. Gál E. (2010): A Mátravidék település- és birtoklástörténete. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 299–307.
- Bihari Z. – Csorba G. – Heltai M. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. – Kossuth Kiadó, Budapest, 360 pp.
- Bölöni J. – Molnár Zs. – Kun A. (szerk.) (2011): Magyarország élőhelyei. Vegetációtípusok leírása és határozója (ÁNÉR 2011). – MTA ÖBKI, Vácrátót, 441 pp.
- Csiffáry G. (1998): A mátrai üveghuták története. – Archivum **15**: 55–121.
- Csorba P. (szerk.) (2018): Tájak. In: Kocsis K. (főszerk.): Magyarország Nemzeti Atlasza: Természeti környezet. – Magyar Tudományos Akadémia, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajztudományi Intézet, Budapest, pp. 112–129.
- Csóka Gy. – Kovács T. (1999): Xilofág rovarok. Xylophagous insects. – Erdészeti Tudományos Intézet, Budapest, 189 pp.
- Danszky I. (szerk.) (1963): Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai V. Északi-középhegység erdőgazdasági tájcsoport. – Országos Erdészeti Főigazgatóság, Budapest, 817 pp. + 1 térkép + XXXII.
- Dövényi Z. (szerk.) (2010): Magyarország kistájainak katasztere. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 876 pp.
- Dudley, N. – Vallauri, D. – Ódor P. (2017): Holtfa az élő erdőkért. Az öreg fák és a holtfa természetvédelmi illetve erdészeti szerepe. (2., átdolgozott és bővített kiadás) – WWF Magyarország, Budapest, 32 pp.
- Fazekas L. (1988): A Mátra-hegység lepkéfaunája III. A gyöngyösi Sár-hegy lepkéfaunájának alapvetése (*Lepidoptera*). – Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis **13. Suppl. 2**: 13–32.
- Fodor L. (2010): A Mátravidék régészeti lelőhelyei, leletei. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 229–250.
- Frank T. (szerk.) (2000): Természet–Erdő–Gazdálkodás. (Az MME Könyvtára 16.) – MME & Pro Silva Hungaria Egyesület, Eger, 214 pp.
- Frank T. (szerk.) (2016): Natura 2000 erdőkben a fahasználatok jelölésének természetvédelmi szempontjai. Gyakorlati útmutató erdőgazdálkodók és erdészeti szakszemélyzet számára. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 36 pp.
- Frank T. – Szmorad F. (2014): Védett erdők természetességi állapotának fenntartása és fejlesztése. (Rosalia Kézikönyvek 2.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 160 pp.
- Führer E. (főszerk.) (2017): Magyarország erdészeti tájai II. Északi-középhegység erdészeti tájcsoport. – Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal, Budapest, 574 pp.

- Gyalog L. – Pelikán P. – Zelenka T. (szerk.) (2010): A Mátra földtani térképe. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, térképmelléklet.
- Halász G. (szerk.) (2006): Magyarország erdészeti tájai. – Állami Erdészeti Szolgálat, Budapest, 154 pp. + 1 térkép
- Haraszthy L. (szerk.) (2014): Natura 2000 fajok és élőhelyek Magyarországon. – Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány, Csákvár, 956 pp.
- Harmos K. – Sramkó G. (2000): Adatok a Mátra edényes flórájához. – *Kitaibelia* **5(1)**: 63–78.
- Havas-Horváth I. – Ősz G. (2010): Az erdő- és vadgazdálkodás története. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 309–316.
- Jablonkay J. (1972): A Mátra-hegység lepkefaunája. – *Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis* **1**: 9–41.
- Kemencei Z. – Patalenszki A. (szerk.) (2021): Módszertani kézikönyv a hazánkban előforduló egyes közösségi jelentőségű állatfajok terepi vizsgálatához. – Agrárminisztérium, Budapest, 348 pp.
- Király G. (szerk.) (2009): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósvalfő, 616 pp.
- Korda M. (2016): Az erdőgazdálkodás hatása az erdők biológiai sokféleségére (Tanulmánygyűjtemény). – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 682 pp.
- Kovács M. (1968): Die *Acerion pseudoplatani*-wälder (*Mercuriali-Tilietum* und *Phyllitidi-Aceretum*) des Mátra-Gebirges. – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* **14(3-4)**: 331–350.
- Kovács, M. (1969): Das *Corno-Quercetum* des Mátra-Gebirges. – *Vegetatio* **19(1-6)**: 240–255.
- Kovács, M. (1975): Beziehung zwischen Vegetation und Boden. Die Bodenverhältnisse der Waldgesellschaften des Mátragebirges. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 357 pp.
- Kovács M. – Máthé I. (1964): A mátrai flórajárás (*Agriense*) sziklavegetációja – *Botanikai Közlemények* **51**: 1–18.
- Kovács T. – Magos G. – Urbán L. (2009): Ritka és természetvédelmi szempontból jelentős rovarok (*Insecta*) a Mátra és Tarnavidék területéről. – *Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis* **33**: 211–222.
- Kovács T. – Magos G. – Urbán L. (2009): Ritka és természetvédelmi szempontból jelentős rovarok (*Insecta*) a Mátra és Tarnavidék területéről II. – *Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis* **34**: 181–195.
- Kovács T. – Magos G. – Urbán L. (2009): Ritka és természetvédelmi szempontból jelentős bogarak (*Coleoptera*) a Mátra és a Bükk területéről. – *Folia Historico-Naturalia Musei Matraensis* **36**: 31–41.
- Láng, S. (1955): A Mátra és Börzsöny természeti földrajza. – Akadémiai Kiadó, Budapest, 271 pp.
- Magos G. (2009): A Mátrabérc–Fallóskúti-rétek (Natura 2000 kód: HUBN20049) területének élőhelytérképe. – Kutatási jelentés, Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, digitális adatállomány.
- Magos G. – Szabó Sz. – Szuromi L. – Urbán L. (2010): Természetvédelem a Mátrai tájegységben. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 373–398.
- Marosi S. – Somogyi S. (szerk.) (1990): Magyarország Kistájainak Katasztere I-II. – MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 1026 pp.
- Máthé, I. – Kovács, M. (1958): Vegetationstudien im Mátragebirge. – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* **6(3-4)**: 343–382.

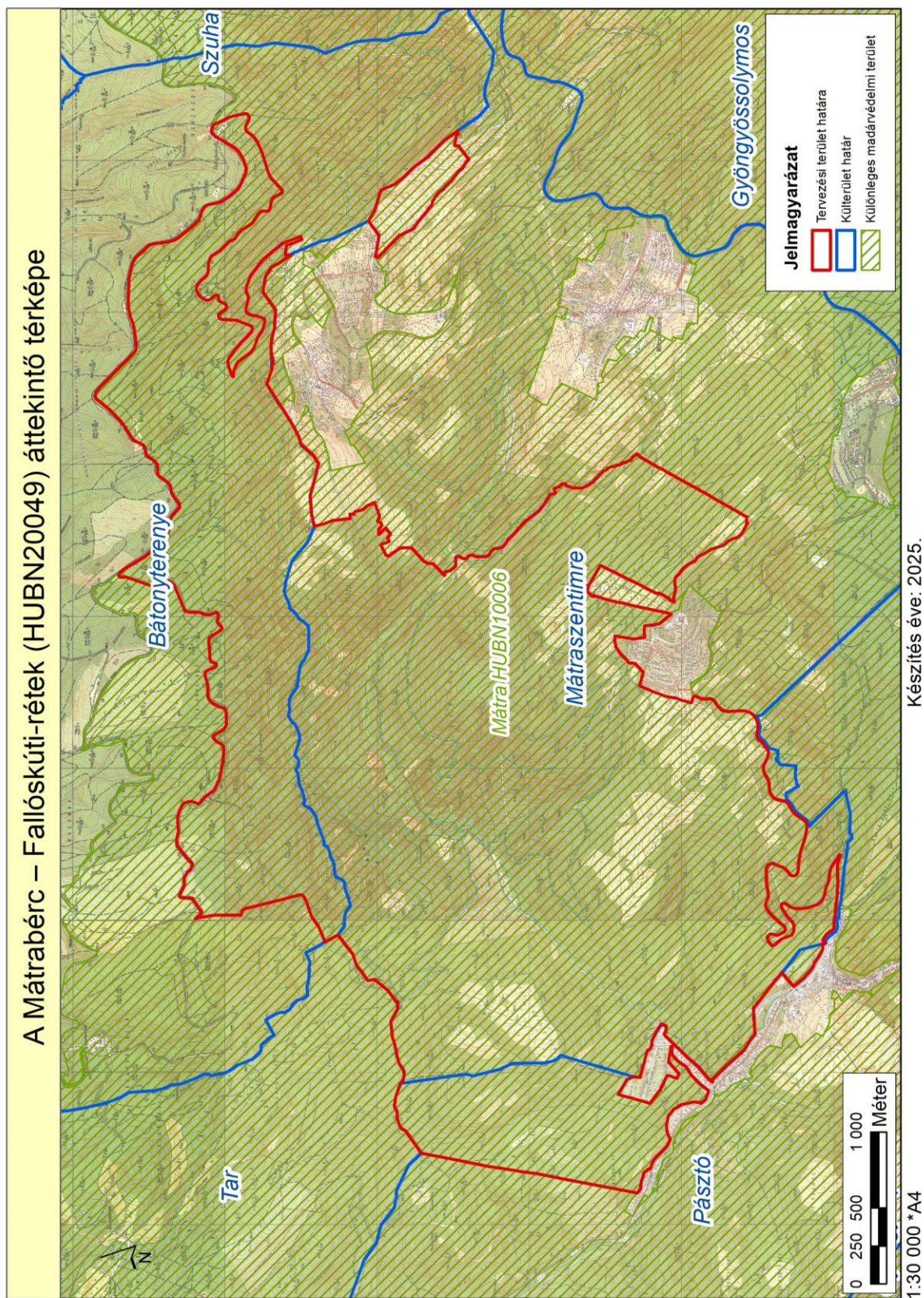
- Merkl O. – Vig K. (2009): Bogarak a pannon régióban. – Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, Szombathely, 496 pp.
- Soó R. (1937): A Mátrahegység és környékének flórája. Magyar Flóraművek I. – Debreceni Egyetem, Debrecen, 89 pp.
- Sramkó G. (2014): Összefoglaló adatleírás a Mátrabérc–Fallóskúti-rétek (Natura 2000 kód: HUBN20049) természetmegőrzési területén található élőhelytípusokról. – Kutatási jelentés, Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, 30 pp.
- Sramkó G. – Magos G. – Molnár Cs. – Urbán L. (2008): Adatok a Mátra és környéke edényes flórájának ismeretéhez. – *Kitaibelia* **13**(1): 74–93.
- Sramkó G. – Vojtkó A. – Harnos K. – Magos G. (2003): Adatok a Mátra és környéke edényes flórájának ismeretéhez. – *Kitaibelia* **8**(1): 139–160.
- Szomorad F. – Frank T. – Korda M. (szerk.) (2018): Erdőgazdálkodás és erdőkezelés Natura 2000 területeken. (Rosalia Kézikönyvek 4.) – Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság, Budapest, 287 pp.
- Szujkó-Lacza J. (1962): Die Buchenwälder des Börzsöny- und Mátra-Gebirges. – *Acta Botanica Academiae Scientiarum Hungaricae* **8**(3-4): 441–471.
- Varga B. (szerk.) (2013): A folyamatos erdőborítás fenntartása melletti erdőgazdálkodás alapjai. – *Silva Naturalis* **1**: 1–251.
- Varga I. – Mesterházy A. – Szigetvári Cs. (szerk.) (2021): Módszertani kézikönyv a hazánkban előforduló közösségi jelentőségű élőhelytípusok szerkezet és funkció szerinti értékeléséhez. – Agrárminisztérium, Budapest, 252 pp.
- Vojtkó A. – Sramkó G. – Magos G. – Harnos K. (2010): Növényvilág. In: Baráz Cs. (szerk.): A Mátrai Tájvédelmi Körzet. Heves és Nógrád határán. – Bükk Nemzeti Park Igazgatóság, Eger, pp. 149–174.
- Zsilvölgyi L. (szerk.) (2020): A Gyöngyössolymosi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály Északkelet-Magyarországi Erdőtervezési Osztály, Eger, 49 pp.
- Zsilvölgyi L. (szerk.) (2021): A Nagybátonyi Erdőtervezési Körzet Natura 2000 elővizsgálati dokumentációja. – Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály Északkelet-Magyarországi Erdőtervezési Osztály, Eger, 50 pp.
- Földművelésügyi Minisztérium, Környezetügyért Felelős Helyettes Államtitkárság – Természetmegőrzési Főosztály (szerk.) (2018): Útmutató a Natura 2000 fenntartási tervek készítéséhez. – Földművelésügyi Minisztérium, Budapest, 40 pp.

Világháló helyek:

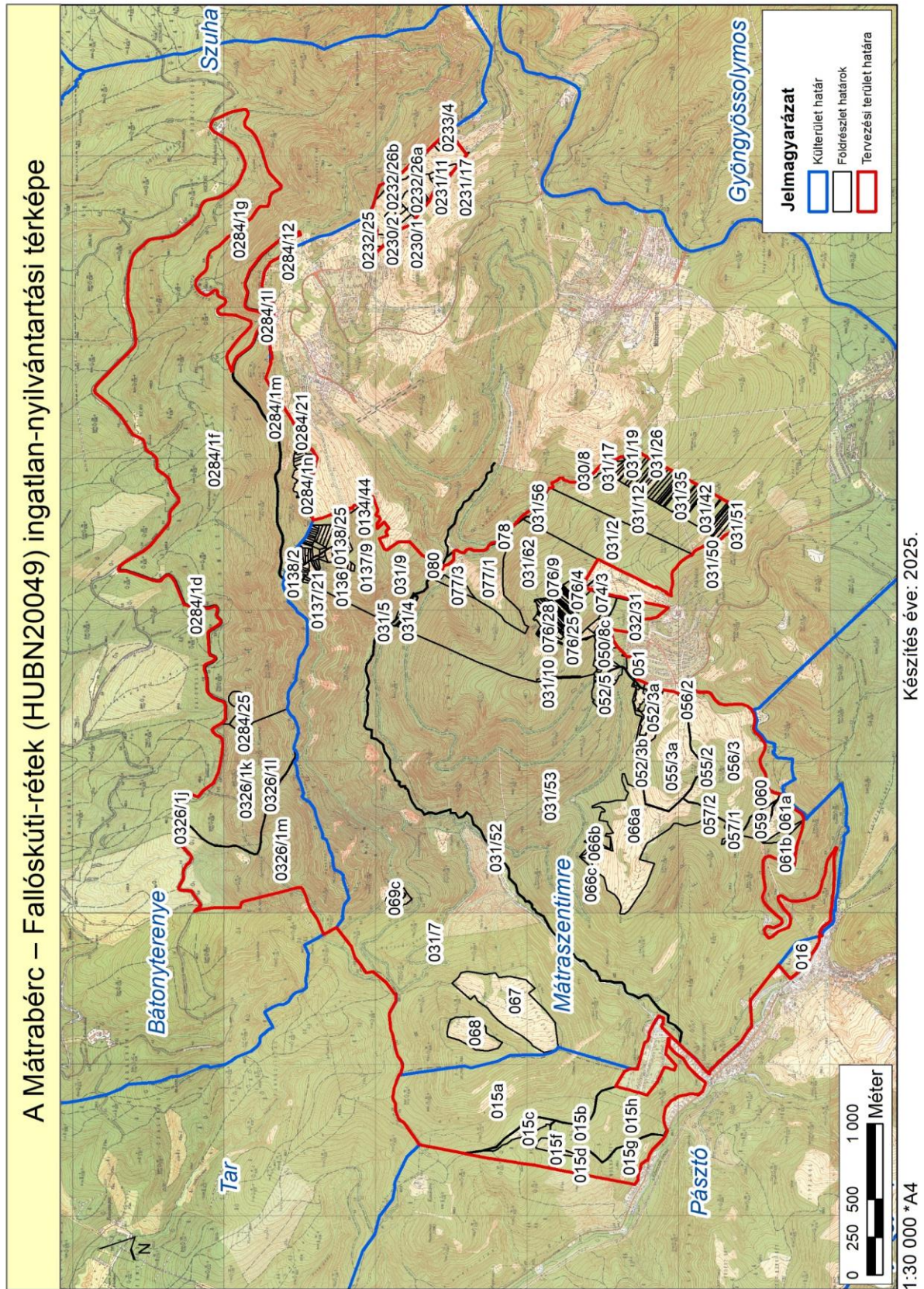
http://bd.eionet.europa.eu/activities/Natura_2000/reference_portal
<http://natura.2000.hu>
<http://natura2000.eea.europa.eu>
<http://www.termeszetvedelem.hu>
<http://erdoterkep.nebih.gov.hu>
<http://ova.info.hu/ujvgtajak.html>
<https://www.mepar.hu/mepar>
<https://mepar.mvh.allamkincstar.gov.hu/#/viewer>
<http://kira.gov.hu/kira/main.jsp>
<http://www.muemlekem.hu>
<https://archeodatabase.hnm.hu>

3. Térképek

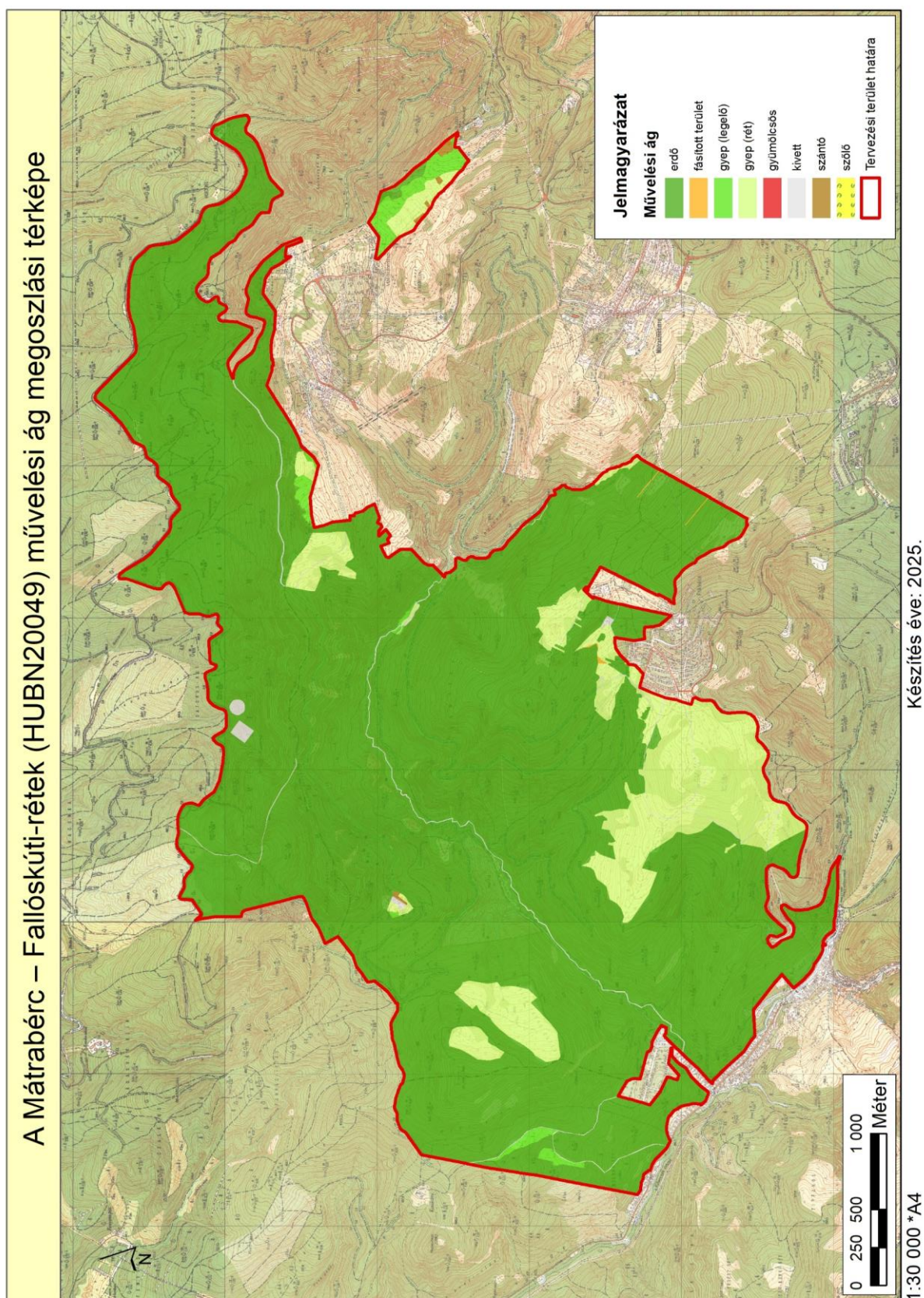
- 1) ábra: A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe
- 3) ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe
- 4) ábra: A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel
- 6) ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe
- 7) ábra: A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek térképe
- 8) ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)
- 9) ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

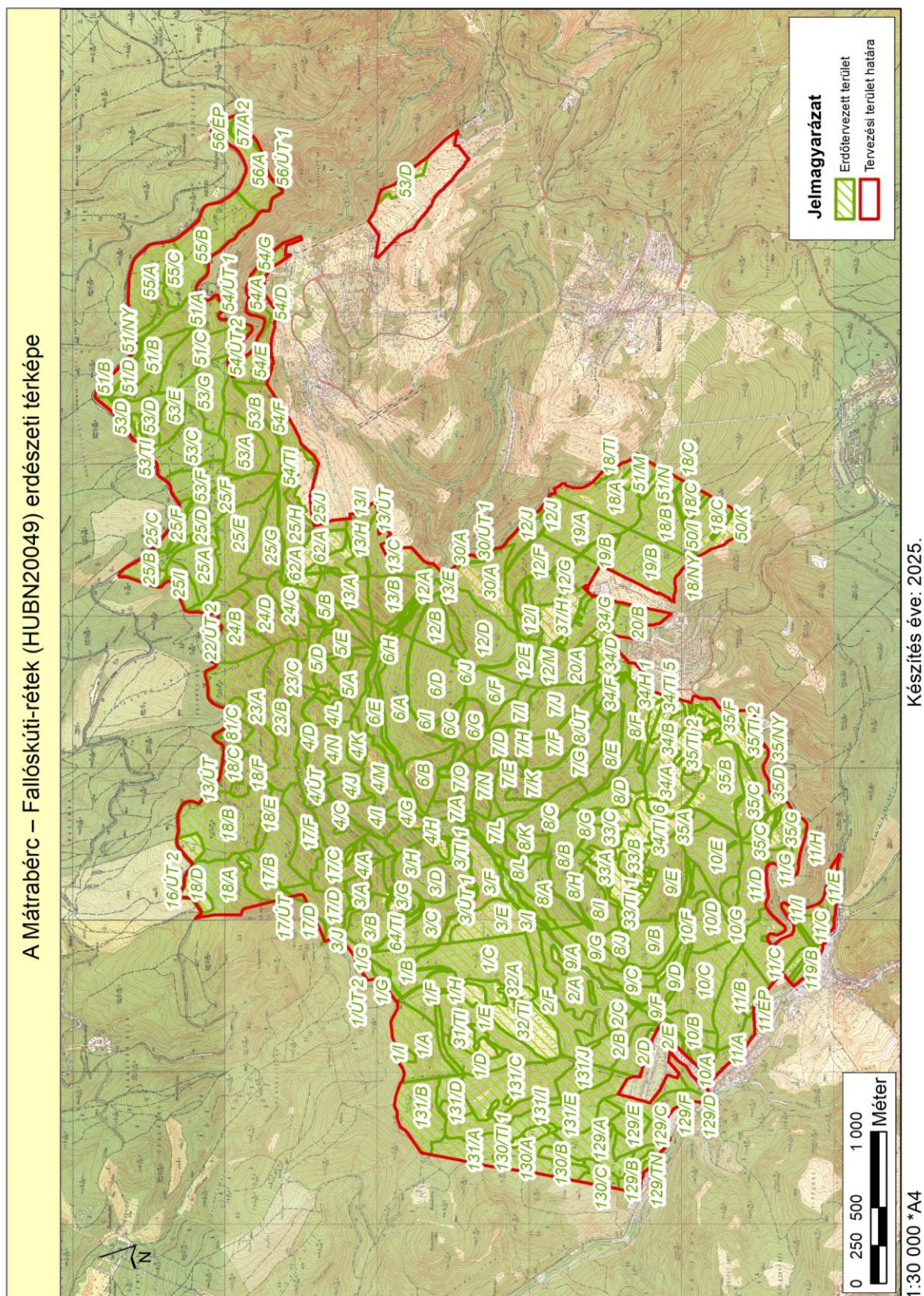
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe

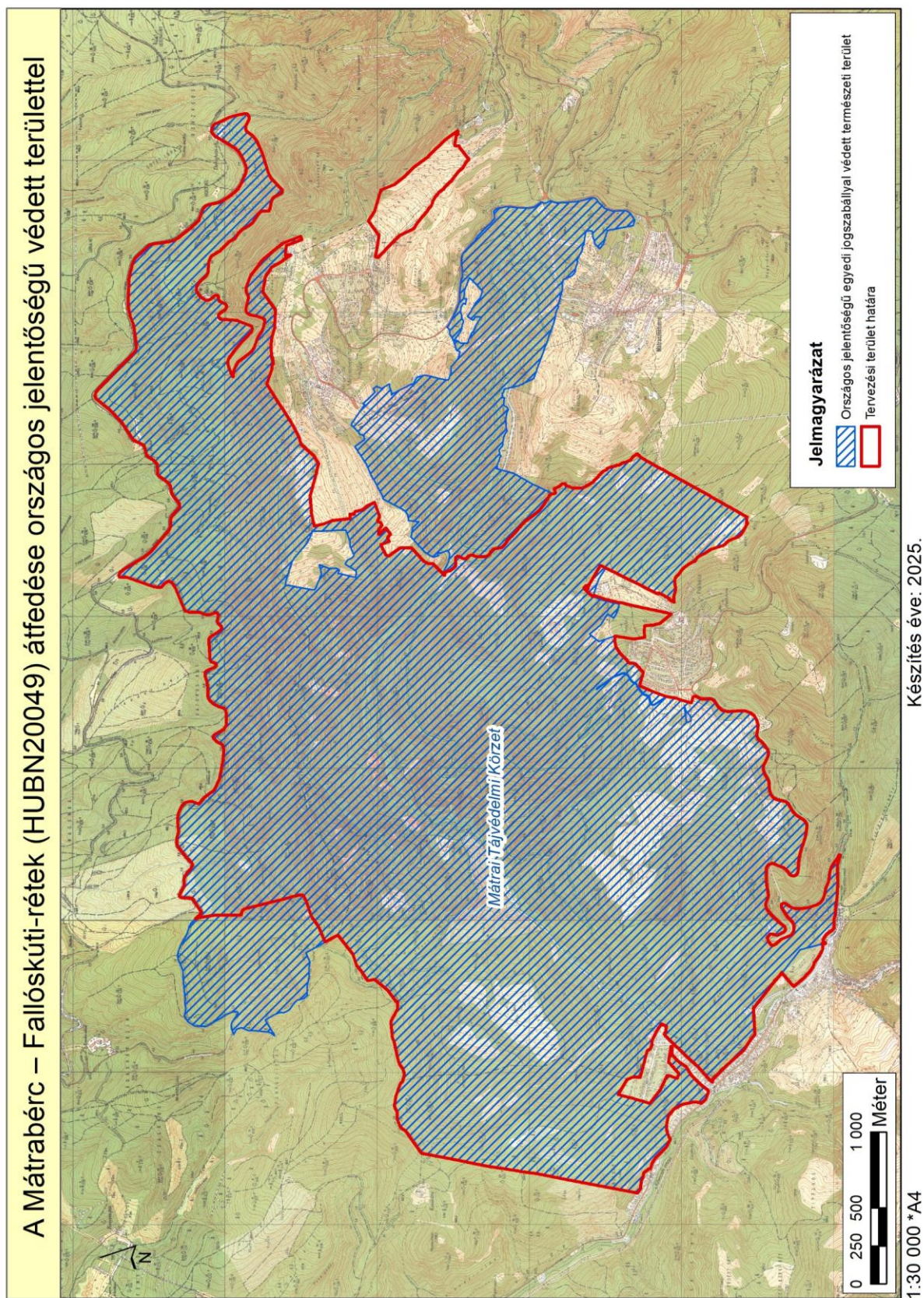
2. ábra: A tervezési terület ingatlan-nyilvántartási térképe

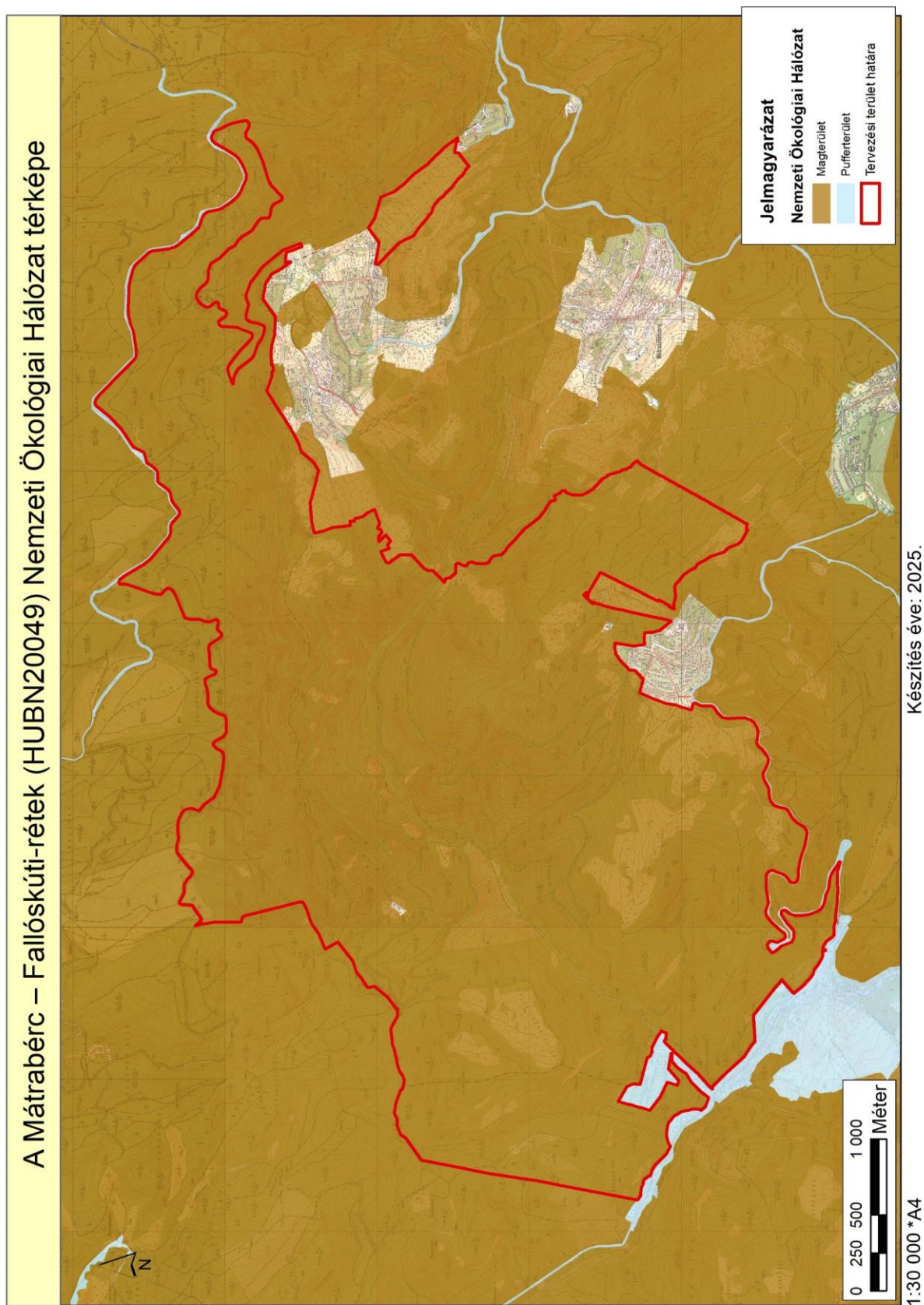
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megoszlási térképe

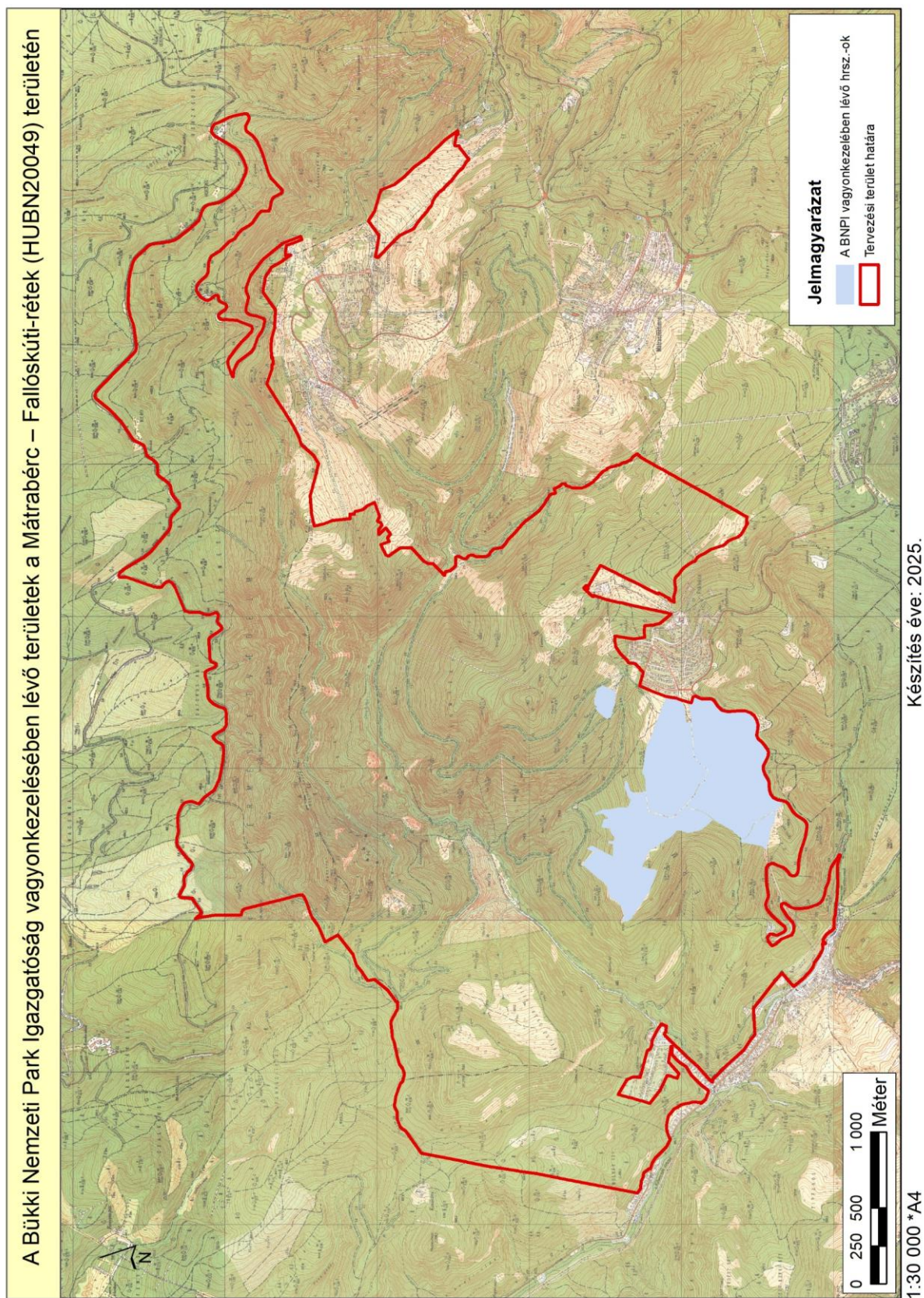
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe

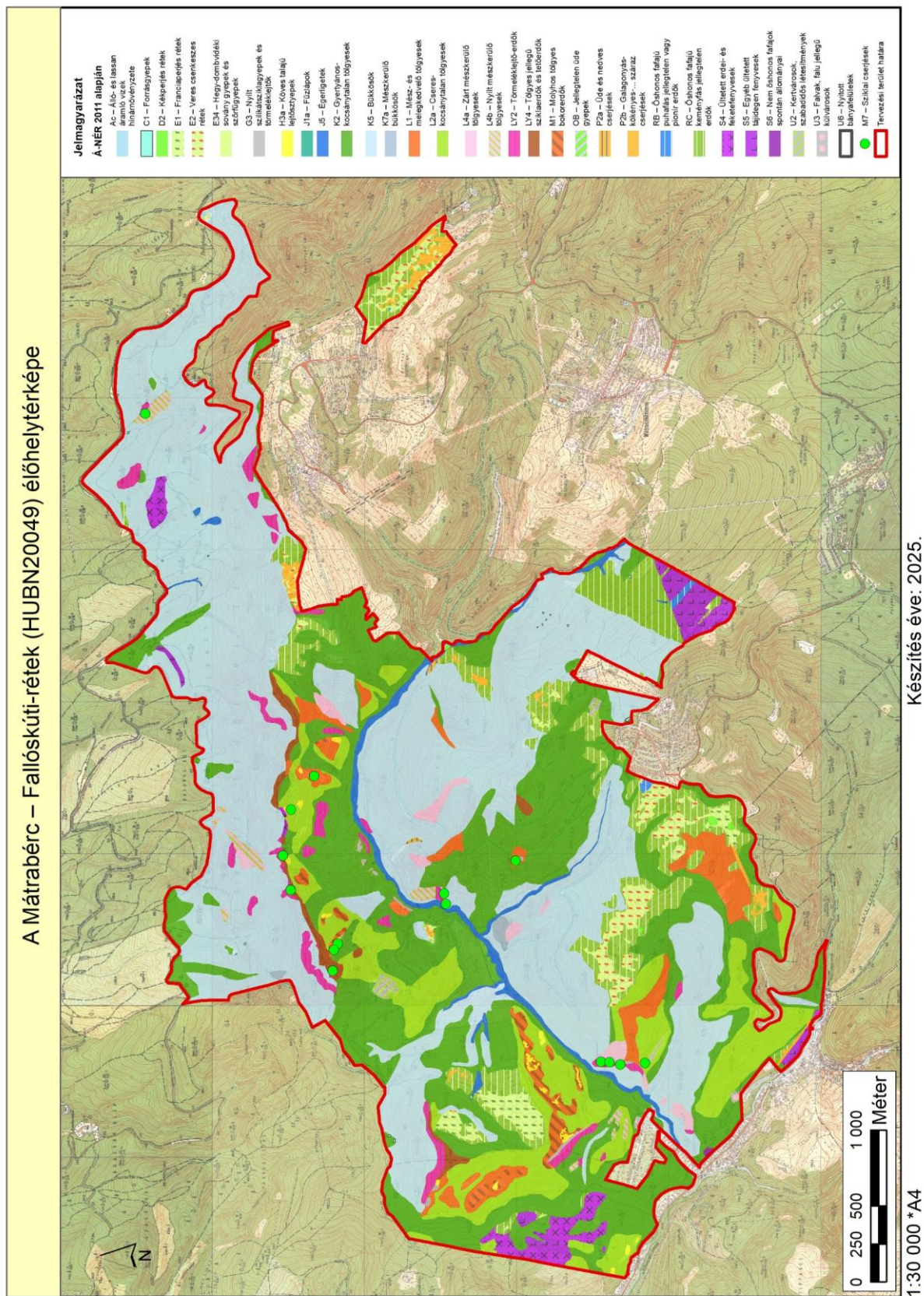
5. ábra: A tervezési terület átfedése országos jelentőségű védett területtel

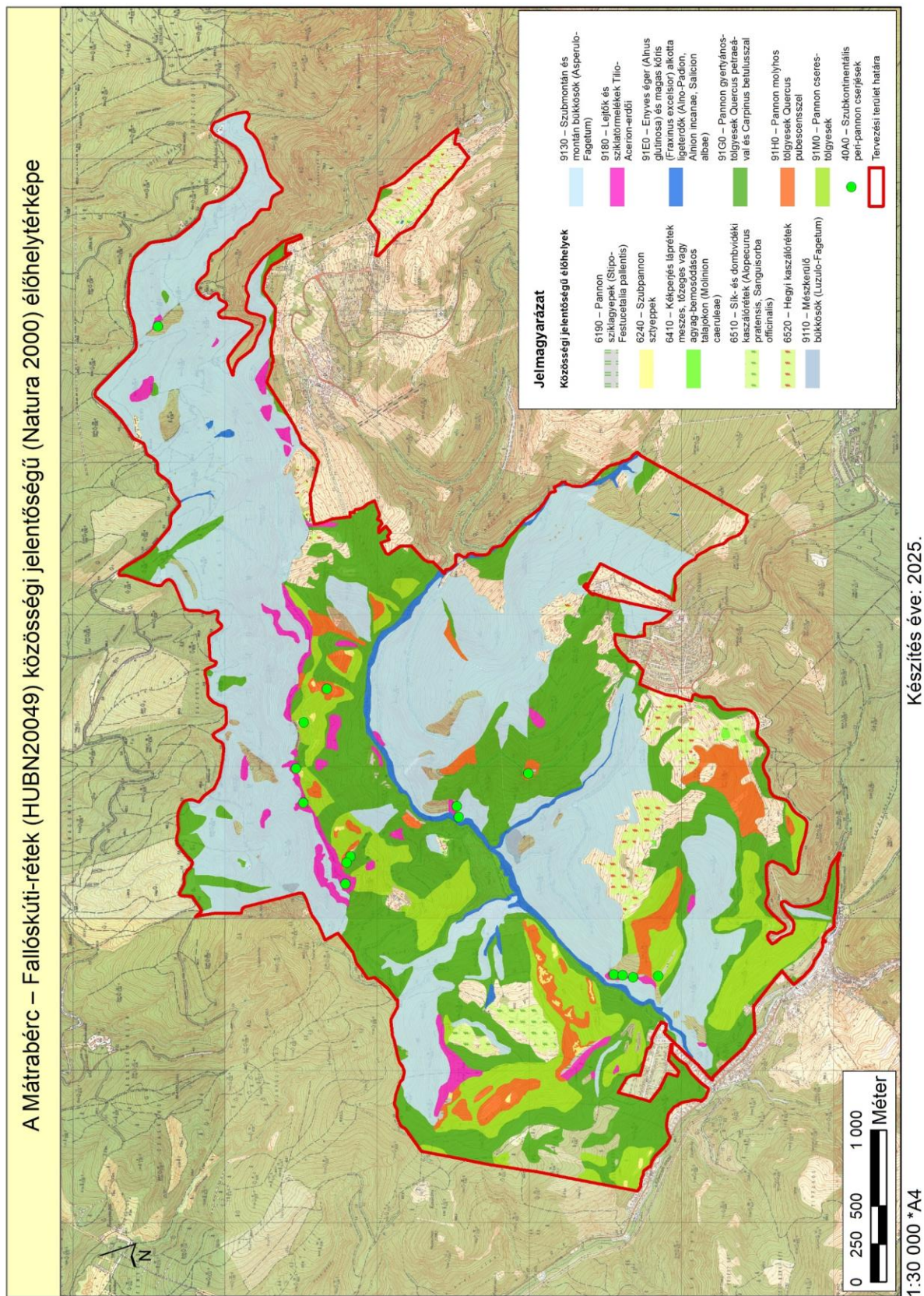
6. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe

7. ábra: A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő területek térképe

8. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe (Á-NÉR 2011 alapján)

9. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura 2000) élőhelytérképe

4. Fotódokumentáció

1) kép: Sziklagyepek, lejtősztyepppek és bokorerdők mozaikja a Csóka-kő Mátrakeresztes fölött tornyosuló oldalában (Mátraszentimre 2/TN1; KE-1)

2) kép: A Mátrabérc sziklás gerincén több helyen láthatunk sziklai cserjéseket – ezek egyike az ún. Newton-szikla melletti állomány (Bátonyterenye-Nagybátony 23/B; KE-1)

3) kép: Cérvatippan (*Agrostis capillaris*) dominanciájú, erősen cserjésedő hegyi kaszálóréték a Piskési-legelő gerincmenti részén (Mátraszentimre 0232/2; KE-2)

4) kép: Az Óvári rétek mellett a Tugár-rét kiterjedt hagyásfás, üde kaszálórétjei a tervezési terület legfontosabb természeti értékei közé tartoznak (Mátraszentimre 066 hrsz.; KE-2)

5) kép: A Hegyes-hegy déli lejtőin található irtásrétek az üde kaszálórétek mellett kisebb kiterjedésű kékperjés láprétfoltoknak is otthont adnak (Mátraszentimre 35/TI2; KE-2)

6) kép: Lucfenyves állományba ékelődő, viszonylag jellegtelen, sovány gyepfolt, szóróval, szózóval, vadetető hellyel (Mátraszentimre 18/C; KE-2)

7) kép: A „LIFE4OakForests” élőhelykezelési projekt egyik bekerített mintaterülete a Hegyes-hegy magaslátán (Mátraszentimre 35/B; KE-3)

8) kép: A fallóskúti Som-hegy (vagy Som-tető) és környéke (Csörgő-völgy) erdeit az elmúlt évek felújítóvágásai erősen felszabdalták (Mátraszentimre 12/I; KE-3)

9) kép: Idős bükkös állományfolt az Óvár-tető északkeleti gerincén, az Óvár egykori várfalának maradványaival (Mátraszentimre 1/H; KE-3)

10) kép: A Csörgő-völgy Erdőrezervátum természetes bolygatással érintett, vastag álló és fekvő holtfákat is tartalmazó részlete (Mátraszentimre 6/E; KE-3)

11) kép: Középkorú, alsó szint nélküli, gyertyánelegyes állományokkal övezett cseres-kocsánytalan tölgyes erdő (Pásztó 130/C; KE-4)

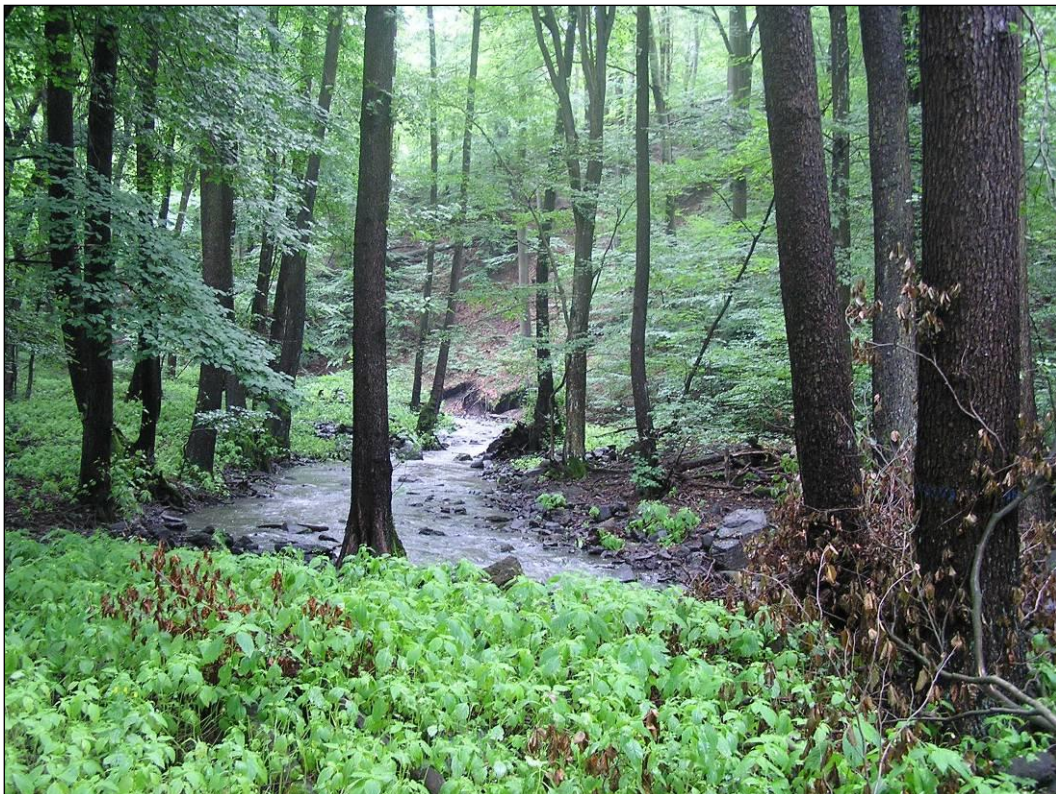
12) kép: Felnyúló lomb szintű, gyepekkel mozaikos tölgyes szabad állásban nőtt, öreg fája a Csörgő-völgy délre néző oldalában (Mátraszentimre 4/G; KE-5)

13) kép: Abszolút véderdő jellegű, tavaszi görvényfű töveket is tartalmazó törmeléklető-erdő az Ágasvár északi lejtőjén (Bátonyterenye-Nagybátony 17/C; KE-6)

14) kép: A Csörgő-szurdok hársakkal, juharokkal és gyertyánnal szegélyezett sziklakapuja a tervezési terület egyik látványos, értékes nevezetessége (Mátraszentimre 7/A; KE-6)

15) kép: Idős, változatos szerkezetű hegylábi bükkös és kisvirágú nebáncsvirág által ellepett égerliget találkozása a Csörgő-patak mentén (Mátraszentimre 8/A; KE-7)

16) kép: A Mátrakeresztes melletti Békás-tó suvadásos lápteknőben kialakult medre mára erősen feltöltődött (Mátraszentimre 2/E; KE-7)

17) kép: Pionír fajokkal benőtt egykori tisztás (kaszáló vagy legelő) a Gedeon-patak mentén, az egykori Hutahely közelében (Mátraszentimre 30/A; KE-8)

18) kép: A terület legnagyobb kiterjedésű, telepített lucfenyvese a Gedeon-oldalban, egykor kaszálóként-legelőként hasznosított területen áll (Mátraszentimre 18/C; KE-9)

19) kép: A Mátrabérc északi oldalában fekvő Szárítás-tetői-kőbányából csak a meddőhányó egy része (a dózerút alatt) esik a területre (Bátonyterenye-Nagybátony 51/A; KE-10)

20) kép: A Csörgő-lyuk barlangja a terület fontos denevér-élőhelye: lezárása a felszín alatti élőhely védelmét szolgálja, egyúttal a denevérek számára átjárható (Mátraszentimre 3/H)

5. Jóváhagyó nyilatkozat